

Chování spotřebitelů na trhu s alkoholickými nápoji a tabákem a důsledky jejich spotřeby na státní rozpočet

Diplomová práce

**Vedoucí práce:
Prof. Ing. Jana Stávková, CSc.**

Bc. Radka Vlková

Brno 2017

Poděkování

Mnohokrát děkuji vedoucí diplomové práce prof. Ing. Janě Stávkové, CSc. za přátelský přístup, odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu zpracování práce vždy velmi ochotně poskytovala.

Dále také děkuji mým rodičům za podporu a trpělivost, kterou projevovali po dobu celého mého studia a příteli, který mi byl velkou oporou při psaní této práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci **Chování spotřebitelů na trhu s alkoholickými nápoji a tabákem a důsledky jejich spotřeby na státní rozpočet** vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č . 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 15. května 2017

Abstract

Vlková, R. Consumer behaviour in alcohol and tobacco market and consequences of their consumption on the state budget. Diploma thesis. Brno: Mendel University in Brno, 2017.

Diploma thesis deals with consumer behaviour on alcohol beverages and tobacco products market. Literature review contains opinions of authors on consumer behaviour and instruments of government policy used for alcohol and tobacco consumption reduction. Within own work analysis of secondary data related to consumption of alcohol beverages and tobacco is performed, moreover state incomes and expenditures related to alcohol and tobacco consumption are calculated. Based on comparison of state incomes and expenditures are subsequently formulated drafts of recommendations leading to consumption reduction.

Keywords

Consumer behaviour, demarketing, alcohol beverages, tobacco, excise duty, state budget

Abstrakt

Vlková, R. Chování spotřebitelů na trhu s alkoholickými nápoji a tabákem a důsledky jejich spotřeby na státní rozpočet. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017.

Diplomová práce se zabývá problematikou chování spotřebitelů na trhu alkoholických nápojů a tabáku. Literární rešerše udává přehled názorů na problematiku chování spotřebitele, příjmů a výdajů státního rozpočtu spojených se spotřebou alkoholu. V rámci vlastní práce je s využitím sekundárních dat provedena analýza spotřeby. Na základě analýzy příjmů a výdajů státního rozpočtu z alkoholických nápojů a jejich srovnání jsou v závěru práce formulovány návrhy doporučení regulující spotřebu těchto škodlivých výrobků.

Klíčová slova

Chování spotřebitele, demarketing, alkoholické nápoje, tabák, spotřební daň, státní rozpočet

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce	13
3	Literární rešerše	14
3.1.1	Alkoholické nápoje a tabák	14
3.1.2	Důsledky spotřeby alkoholických nápojů a tabáku	15
3.2	Chování spotřebitele na trhu alkoholických nápojů a tabáku	16
3.2.1	Faktory ovlivňující spotřebu	17
3.2.2	Psychologie spotřebitele	18
3.3	Vládní nástroje omezující spotřebu alkoholických nápojů a tabáku	19
3.3.1	Spotřební daně	20
3.3.1.1	Lafferova křivka	21
3.3.1.2	Cenová elasticita poptávky	22
3.3.2	Omezení dostupnosti	23
3.3.3	Regulace balení výrobků	24
3.3.4	Regulace reklamy	25
3.4	Zdravotní politika omezující spotřebu alkoholických nápojů a tabákových výrobků	26
3.5	Marketingové nástroje omezující spotřebu alkoholických nápojů a tabákových výrobků	28
3.5.1	Demarketing	28
3.5.2	Veřejné kampaně	29
3.6	Příjmy státního rozpočtu plynoucí ze spotřeby alkoholických nápojů a tabáku	29
3.7	Výdaje státního rozpočtu spojené se spotřebou alkoholických nápojů a tabáku	30
4	Metodika	32
4.1	Zdroje sekundárních dat a metody jejich zpracování	32
4.2	Vybrané nástroje regulující spotřebu	33

4.2.1	Cenová elasticita poptávky.....	33
4.2.2	Spotřební daně	34
4.2.2.1	Spotřební daň z tabákových výrobků.....	34
4.2.2.2	Spotřební daň z lihu.....	35
4.2.2.3	Spotřební daň z piva.....	35
4.2.2.4	Spotřební daň z vína a meziproductů.....	35
4.2.3	Příjmy státního rozpočtu.....	35
4.2.4	Výdaje státního rozpočtu	36
5	Vlastní práce	38
5.1	Spotřeba alkoholických nápojů.....	38
5.2	Spotřeba tabákových výrobků	42
5.2.1	Ceny alkoholických nápojů a tabákových výrobků	44
5.2.2	Cenová elasticita poptávaného množství.....	45
5.3	Příjmy státního rozpočtu	46
5.3.1	Spotřební daně	46
5.3.1.1	Vývoj inkasa spotřebních daní.....	48
5.3.1.1	Inkaso spotřebních daní v roce 2015.....	49
5.3.2	Clá.....	50
5.3.3	Daň z přidané hodnoty	50
5.3.4	Daň z příjmů právnických osob.....	50
5.3.5	Ušetřené starobní důchody.....	51
5.4	Výdaje státního rozpočtu	53
5.4.1	Atributivní riziko.....	53
5.4.2	Výdaje na zdravotní péči	54
5.4.3	Vyplacené nemocenské dávky	54
5.4.4	Sociální výdaje.....	54
5.4.5	Preventivní programy.....	55
5.4.6	Výdaje na požáry vzniklé kouřením cigaret.....	55
5.4.7	Výdaje na zásahy při dopravních nehodách pod vlivem alkoholu	55
5.5	Srovnání příjmů a výdajů státního rozpočtu.....	55
5.5.1	Ekonomické náklady spotřeby alkoholických nápojů a tabáku	56

5.5.1.1	Hodnota lidského života.....	57
5.6	Návrhy vládních opatření.....	58
6	Diskuze	64
7	Závěr	66
8	Literatura	70
A	Výpočty příjmů státního rozpočtu	83
B	Výpočty atributivního rizika	85
C	Výpočty výdajů státního rozpočtu	86
D	Výpočty nákladů státního rozpočtu	87

Seznam obrázků

Obr. 1	Maslowova pyramida potřeb	19
Obr. 2	Lafferova křivka	22
Obr. 3	Ovlivnění společenského blahobytu zdravím jedince	27
Obr. 1	Schéma členění nákladů Cost of Illness	31
Obr. 2	Vliv cenové elasticity poptávky na přesun daně při nulové elasticitě poptávky	34
Obr. 3	Vývoj spotřeby čistého alkoholu v litrech na osobu v letech 1948-2015	39
Obr. 4	Spotřeba čistého alkoholu na obyvatele staršího 15 let, sledované období 1990-2010	39
Obr. 5	Spotřeba alkoholických nápojů v litrech na osobu v letech 1898-2015	40
Obr. 6	Spotřeba piva v litrech na osobu za rok v letech 1989-2015	41
Obr. 7	Spotřeba vína a lihovin v litrech na osobu za rok v letech 1989-2015	42
Obr. 8	Spotřeba cigaret v kusech na osobu v letech 1989-2015	43
Obr. 9	Spotřeba cigaret na osobu starší 15 let za rok 2014	43
Obr. 10	Průměrné ceny vína a piva za období 2006 - 2015 v Kč	44
Obr. 11	Index cenových hladin alkoholických nápojů a tabáku ve vybraných zemích Evropy 2015	45
Obr. 12	Poměr jednotlivých druhů vín ve volném oběhu v roce 2015	47
Obr. 13	Inkaso spotřební daně z lihu, piva, vína a tabáku v letech 1993-2015 v mld. Kč	49
Obr. 14	Podíl úmrtí na následky spotřeby alkoholu a tabáku v roce 2015	52

Seznam tabulek

Tab. 1	Koeficienty cenových elasticit poptávky po víně, pivu, lihovinách a tabáku v absolutních hodnotách za rok 2015	45
Tab. 2	Sazby spotřební daně z piva platné k 1.3.2017	46
Tab. 3	Sazby spotřební daně z vína a meziproductů platné k 1.3.2017	47
Tab. 4	Sazby spotřební daně z lihu platné k 1.3.2017	47
Tab. 5	Sazby spotřební daně z tabákových výrobků platné k 1.3.2017	48
Tab. 6	Inkaso spotřební daně z lihu, piva, vína a tabákových výrobků v mil. Kč za rok 2015	49
Tab. 7	Zůstatky účtů cla z alkoholických nápojů a tabákových výrobků za rok 2015 v mil. Kč	50
Tab. 8	Výpočet inkasa daně z přidané hodnoty z alkoholických nápojů a cigaret za rok 2015 v mld. Kč	50
Tab. 9	Výpočet inkasa daně z příjmů právnických osob působících v odvětví alkoholických nápojů a tabáku za rok 2015 v mil. Kč	51
Tab. 10	Ušetřené starobní důchody z důvodu předčasných úmrtí na následky spotřeby alkoholu a tabáku za rok 2015 v mil. Kč	52
Tab. 11	Atributivní riziko pro alkohol a tabák	53
Tab. 12	Sociální výdaje za rok 2015	55
Tab. 13	Srovnání příjmů a výdajů státního rozpočtu v mil. Kč za rok 2015	56
Tab. 14	Snížení HDP z důvodu předčasných úmrtí a ušlé daně z příjmů fyzických osob	57
Tab. 15	d Výpočet DPH	83
Tab. 16	Výpočet DPPO	83
Tab. 17	Výpočet ušetřené důchody	84
Tab. 18	Výpočet atributivního rizika pro alkohol	85

Tab. 19	Výpočet atributivního rizika pro tabák	85
Tab. 20	Výpočet ušetřené DPFO	87
Tab. 21	Výpočet ušetřené HDP	87

1 Úvod

"Zdraví je to nejcennější, co v životě máme."

Úroveň zdravotní péče se na celkovém zdraví obyvatel podílí pouze z 20 %, zbývající část je tvořena faktory souvisejícími s jejich životním stylem. Těžištěm péče o zdraví je tedy náš běžný život a i přesto, že si k narozeninám navzájem přejeme hlavně hodně zdraví, vždyť máme jen jedno a bez něj je všechno ničím, si spousta z nás (ať již vědomě či nikoliv) své zdraví ničí. Důvodem je nadměrná konzumace alkoholických nápojů a tabáku, která je s Českou republikou pevně spjata. Ve světových statistikách ohledně spotřeby alkoholu i cigaret zaujímáme již tradičně přední příčky. Za hlavní důvody se považují zejména nízká cena a snadná dostupnost, čímž jsme mezinárodně nechvalně známí. Do České republiky se dokonce organizují hromadné zájezdy organizované primárně za tzv. alkoholovou turistikou, která je oblíbená zejména u zahraniční mládeže. Rozšířenost alkoholové kultury potvrzují například i články deníku The New York Times, které Prahu a Brno propagují jako města s nejlepšími bary a levným a kvalitním pivem. Cenová dostupnost alkoholu a s ním souvisejícího nočního života je také jedním z důvodů, proč je Česká republika oblíbenou destinací zahraničních studentů.

Nutno podotknout, že tento celkový stav podporuje i skutečnost, že česká společnost je vůči spotřebě alkoholu velmi tolerantní, české pivo se dokonce považuje za národní symbol. Jen těžko si lze představit fotbalové a hokejové události bez piva v kelímku. Restaurační zařízení se v době důležitých sportovních utkání mění v zázemí fanoušků. Alkohol se taktéž stal součástí tradičních svátků. Podle agentury NMS dostávají o Velikonocích více jak dvě třetiny koledníků alkohol, nejčastěji jsou jím lihoviny jako je rum, whisky či slivovice. Alkohol je taktéž častým vánočním dárkem, a to jak v kruhu rodinném, tak i mezi obchodními partnery, kdy je v 65 % případů dárkem právě lahev alkoholu.

Otázkou je, zda si negativní důsledky konzumace alkoholu čeští spotřebitelé vůbec uvědomují. Mnozí z nich konzumaci alkoholu obhajují jeho blahodárnými účinky, které veřejně prezentují i lékaři. Například flavonoidy obsažené ve víně regenerují a zpevňují cévy, flavonoidy a vitamíny skupiny B obsažené v pivu chrání před aterosklerózou a působí preventivně proti infarktu. Odborníci ovšem zdůrazňují, že důležitá je malá dávka konzumovaného alkoholu, což se v zemi s jeho velkou spotřebou jeví jako problém.

S konzumací alkoholických nápojů jde ruku v ruce spotřeba tabákových výrobků, vzájemně se totiž doplňují. Spotřebu alkoholických nápojů a tabákových výrobků lze považovat za negativní externalitu, neboť spotřebitelé jejich spotřebou vytváří náklady, které zatěžují celou společnost. Podle studie Světové zdravotnické organizace stojí světovou ekonomiku kouření ročně přes bilion dolarů a do roku 2030 bude na jeho následky umírat o třetinu více lidí, než je tomu nyní. Přínos z užívání tabáku odhaduje WHO přitom na pouhých 269 miliard dolarů. z čehož je jasně vidět, že následky užívání vysoce převyšují jeho přínosy. V České republice jsou negativní důsledky kouření oproti důsledkům konzumace alkoholu mnohem

více diskutované. Kouření cigaret je státem podstatně více regulované, nicméně cena tabákových výrobků a jejich snadná dostupnost je stále problematická. Revoluční je v letošním roce schválený protikuřácký zákon, který je velkou novinkou a kterému bude zvlášť věnována část práce. Pozornost je věnována i regulaci obalů tabákových výrobků, jejichž povinnou součástí jsou nápisy ve stylu "Kouření vážně škodí Vám a Vašemu okolí." Otázkou zůstává, proč tento nápis nevidáme také na obalech alkoholických nápojů, když stejně jako tabák i alkohol prokazatelně škodí našemu zdraví. Je volbou každého z nás, jaké výrobky konzumujeme, jako dospělí si neseme následky našich rozhodnutí.

Žijeme v zemi, kde je naprosto normální potkávat prostředky městské hromadné dopravy polepené reklamou na destilát a alkohol i tabákové výrobky je možné si koupit téměř doslova na každém rohu. Skutečnost potvrzuje, že tyto komodity jsou bohužel snadno dostupné i dětem a mladistvým. Delší dobu se diskutuje o zrušení nulové alkoholové tolerance pro řidiče motorových vozidel po vzoru evropských zemí, které nicméně v posledních letech od tolerování jízdy pod určitou hranicí alkoholu v krvi naopak ustupují.

Regulace spotřeby alkoholických nápojů a tabákových výrobků je poměrně kontroverzním tématem, už jen z pohledu samotných výrobců alkoholických nápojů a cigaret, které se dostávají do rozporu. V zájmu ochrany spotřebitelů působí společensky odpovědný marketing, jehož podstatou je podnikatelská etika, na základě které by společnosti neměly propagovat prodej škodlivých alkoholických nápojů a cigaret, na straně druhé stojí motivace a cíl těchto společností, kterým je jejich zisk. Společnosti by tedy regulací spotřeby byly samy proti sobě, na řadu tedy přichází stát, který by měl zaujímat jednoznačný postoj a má mnoho možností, jak spotřebu alkoholu a cigaret omezit a snížit tím počet souvisejících úmrtí. Možným důvodem proč vlády nepostupují v tomto směru zcela efektivně jsou jejich obavy, že regulace tabáku bude mít negativní vliv na ekonomiku. Podle Světové zdravotnické organizace nejsou nicméně pro tyto závěry dostatečné důkazy a vzhledem k alarmujícím výsledkům studií ohledně spotřeby je nutné jednat.

2 Cíl práce

Cílem diplomové práce je identifikovat dopady spotřebitelského chování na trhu alkoholických nápojů a tabáku na státní rozpočet a následně formulovat návrhy na opatření eliminujících negativních důsledky spotřeby alkoholických nápojů a tabáku.

Splnění cíle bude dosaženo pomocí následujících kroků:

- Analýza chování spotřebitelů na trhu s alkoholickými nápoji a tabákem
- Srovnání cen těchto komodit v rámci zemí Evropské unie
- Vymezení nástrojů vládní politiky ke snížení spotřeby alkoholických nápojů a tabáku
- Definice příjmů a výdajů státního rozpočtu spojených se spotřebou alkoholu a tabáku
- Srovnání příjmů a výdajů státního rozpočtu spojených se spotřebou alkoholických nápojů a tabáku
- Formulace návrhů na opatření regulujících spotřebu alkoholických nápojů a tabáku

3 Literární rešerše

Vzhledem k povaze práce je o úvodní části literární rešerše zařazena stručná charakteristika alkoholických nápojů a tabáku i důsledky jejich spotřeby.

3.1.1 Alkoholické nápoje a tabák

Drogy jsou definovány jako látky, které mohou sloužit k úpravě chemických procesů v lidském těle, jako jsou například nemoci, zmírnění jejich příznaků, zvýšení výkonu, inteligence či stavu mysli, přičemž mezi drogy jsou řazeny i alkoholické nápoje a tabák. Tyto látky mohou být prospěšné schopností léčení choroby či vyšší kvality života, musí být ovšem zvážena rizika, která z užití drog plynou. Mezi taková rizika se řadí závislost, návyk, psychická nerovnováha, fyzická degenerace, v krajním případě smrt (Lachenmeier, Rehm, 2015).

Pokud bychom měli definovat alkoholické nápoje podle zákona č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, tak jsou jimi lihoviny, víno a pivo. Dále se alkoholickým nápojem rozumí jakýkoliv jiný s obsahem více než 0,5 objemového procenta alkoholu.

Z pohledu chemie je čistý alkohol (etanol) jednoduchá molekula, která vzniká při kvašení cukru působením kvasinek, přičemž zkvašení může probíhat až do koncentrace 14 % alkoholu, při vyšší koncentraci jsou vlastním produktem kvasinky zničeny. Samotný název pochází z arabského slova al-kahal, což můžeme přeložit jako jemná substance. Nejstarší archeologické nálezy dokazují existenci vína v době 4 000 let př. n. l. a historicky se alkohol velmi cenil pro své blahodárné účinky v lékařství. V současné době převládá mezi odborníky názor, že v rámci toxických látek je spotřeba alkoholických nápojů větším problémem, než konzumace ostatních drog (Sandorová a Samková, 2006), (Mlčoch, 2006).

Tabákovým výrobkem je dle Zákona č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů „výrobek, který je určený ke kouření, šňupání, sání nebo žvýkání, pokud je vyroben zcela nebo z části z tabáku, včetně tabáku geneticky upraveného“.

Taktéž jako alkohol mají i tabákové výrobky ve společnosti dlouho historii, nejstarší nálezy tabákových dýmek pocházejí z 15. století a původně sloužily jak k náboženským účelům, tak jako lék. Název pochází z provincie Tabacco v Dominikánské republice, odkud byl od 16. století vyvážen do Evropy. Z počátku se tabák spotřeboval pouze dýmkami, až o tři století později se rozšířily doutníky a cigarety. Bezbarvou tekutou látkou, obsaženou v tabáku, vysoce způsobující závislost, je nikotin, který se řadí do skupiny alkaloidů (Historie tabáku, ©2006).

3.1.2 Důsledky spotřeby alkoholických nápojů a tabáku

Nadměrná **spotřeba alkoholu** se řadí mezi nejzávažnější socioekonomické problémy dnešní doby (Šmídová, 2012).

Negativní důsledky se promítají do řady oblastí, eviduje se mnoho prokázaných souvislostí mezi spotřebou alkoholu a rizikem vzniku rodinných, pracovních či sociálních následků - útoky, nehody silničního provozu, trestná činnost, neúmyslná zranění, násilí, či sebevraždy pod vlivem alkoholu (Ministerstvo zdravotnictví ČR, ©2015a).

Z pohledu ekonomiky státu zmiňují některé studie i ztráty na daních způsobené předčasnými úmrtími jedinců v produktivním věku, neboť tvoří nezanedbatelnou položku příjmu státních rozpočtů (Šmídová, 2012).

Mezi dopady užívání alkoholu v sociální sféře se řadí především finanční problémy, nízká produktivita práce či například ztráta zaměstnání (Ministerstvo zdravotnictví ČR, ©2015a).

V oblasti zdraví alkohol podle Andersona a Baumberga (2006) přispívá jednak k poruchám chování způsobených jeho užíváním, vyšší úmrtnosti a to nejen ve spojitosti s vyšší úrazovostí, ale i díky vzniku dalších onemocnění, mezi které se řadí onemocnění srdce, trávicí trubice. V případě užívání alkoholu v těhotenství může dojít k nevratnému poškození plodu, tzv. fetální alkoholový syndrom.

Navarro negativní sociální důsledky dále doplňuje o agresivní mezilidské chování, bolest a psychické utrpení způsobené domácím násilím, rozvody, zanedbávání domácnosti a péče o děti a v neposlední řadě chudobu (Navarro, 2011).

Podle Mezinárodní agentury pro výzkum rakoviny je spotřeba alkoholu spojená s rakovinou úst, hltanu, hrtanu, jícnu, prsu, tlustého střeva a jater. Výsledky vědeckých výzkumů prokázaly, že výše zmíněné druhy rakoviny jsou více časté u spotřebitelů konzumujících alkohol než u abstinentů. V lidském těle se alkohol přeměňuje v toxickou látku acetaldehyd, který způsobuje vznik rakoviny poškozením DNA. Tato skutečnost vyvrací hojně rozšířený mýtus, že malé množství alkoholu má pozitivní vliv na lidské zdraví (Cancer Research UK, ©2016).

Neexistuje přitom žádný limit konzumovaného množství alkoholu, který by se dal považovat za neškodný a žádný druh alkoholu není bezpečnější či méně nebezpečný než jiný. Riziko vzniku rakoviny se podle asociace Výzkumu rakoviny Velké Británie zvyšuje již od konzumace půl litru piva či dvou sklenic vína denně, nezáleží přitom na tom, zda je spotřeba pravidelná či nárazová (Cancer Research UK, ©2016).

Další z nejzávažnějších příčin úmrtí a vzniku závažných chorob ve vyspělých zemích, kterou je možné odvrátit prevencí, je **spotřeba tabáku**. Česká republika patří v mezinárodním srovnání mezi země s vyšším výskytem kuřáctví, přičemž tento vyšší výskyt je zaznamenán zejména mezi dětmi a mládeží (Ministerstvo zdravotnictví ČR, ©2015b).

Samotná spotřeba tabáku má na zdraví člověka negativní vliv z důvodu vyššího rizika výskytu, zejména kardiovaskulárních, nádorových a respiračních

onemocnění. Stejně negativní vliv má i pasivní kouření, tedy expozice tabákovému kouři v prostředí (Ministerstvo zdravotnictví ČR, ©2015b).

Pasivní kouření po dobu již 30 minut zvyšuje riziko výskytu infarktu myokardu, anginy pectoris či náhlého úmrtí. Pasivní kouření dále zvyšuje riziko cévních mozkových příhod až o 82 %. Osoby, které nejsou vystaveny pasivnímu kouření mají o 80 % nižší riziko vzniku rakoviny plic. (Sovinová a Csémy, 2015).

I v případě tabáku platí, že neexistuje žádná bezpečnější forma užití. Z provedených studií vyplývá, že tzv. "lehké" či "nízkodehtové" cigarety mají stejné důsledky jako cigarety normální, taktéž ručně balené cigarety nejsou o nic bezpečnější než cigarety klasické. Na trhu se objevují i 100% přírodní cigarety, bez chemických látek a aditiv s bavlněnými filtry, nicméně cigaretový kouř, ať již přírodní či jiný obsahuje více jak 200 chemikálií, z nichž je řada karcinogenní. Toxiny totiž vznikají při hoření samotného tabáku, dehtu a oxidu uhelnatého (Cancer, ©2015).

Konzumace alkoholu v kombinaci s kouřením znásobuje riziko vzniku určitých typů rakoviny, neboť tabák a alkohol dohromady více poškozují buňky těla. Při spotřebě alkoholu totiž dochází ke snazší absorpci rakovinotvorných látek z tabáku ústy a hrdlem. Dále se uvádí, že mozek spotřebitelů, jejich konzumace alkoholických nápojů je nadměrná, je více poškozen pokud současně i užívají tabák (National Institutes of Health, ©2008).

3.2 Chování spotřebitele na trhu alkoholických nápojů a tabáku

Pro oblast marketingu je zcela zásadní pochopit chování spotřebitelů, neboť tímto chováním rozumíme to, jakým způsobem spotřebitelé (tedy jedinci, rodiny či celé domácnosti) využívají jejich dostupné zdroje, kterými jsou čas, peníze a jejich úsilí, k získání spotřebních položek. Celý tento proces zahrnuje otázky co, proč, kde, kdy a jak často spotřebitelé nakupují, dále také vlivy, kterými jsou při nákupu vystaveni, kolikrát produkt po nákupu použijí a jak nákup zpětně hodnotí. Z teoretického hlediska je tedy možné popsat proč a jak spotřebitelé užívají výrobky (Koudelka, 2006).

Solomon (2006) chování spotřebitele definuje následovně: *„Spotřebitelské chování je proces, kdy jednotlivci nebo skupiny vybírají, nakupují, používají a zbavují se zboží, služeb, myšlenek nebo zážitků tak, aby naplnily své potřeby a touhy.“*

Koudelka (2006) navíc zdůrazňuje, že chování spotřebitele je nutné vnímat jako součást celku, do kterého jsou zahrnuty různé aspekty lidského chování. K tomuto účelu slouží racionální, psychologické či sociologické modely, které vysvětlují chování spotřebitelů z různých úhlů. Zatímco racionální modely chápou nákup jako výsledek racionálních úvah spotřebitele, pracují tedy s předpokladem, že spotřebitele emotivní, psychologické a sociální prvky neovlivňují, psychologické modely sledují chování spotřebitele na základě schématu akce a reakce. Berou tedy v potaz vnější podněty působící na spotřebitele či například hlouběji ukryté motivy, které jej ovlivňují. Sociologické modely zkoumají

podmínění chování sociálními okolnostmi, sociálními skupinami, zabývají se například vlivem módy.

Jedním z autorů, který na spotřebitelské chování pohlíží jak z psychologického tak i sociologického pohledu je Solomon (2004), podle kterého je spotřeba podmíněna finanční situací spotřebitele, dále například také tím, jaký spotřeba vyvolává pocit. Vzhledem k tomu, že lidé jsou součástí společnosti, je podle něj důležité si uvědomit, že spotřeba produktů, služeb či zážitků je součástí širších společenských vazeb.

Podobný přístup zastává i Mowen (2001), který ve své definici spotřebitelského chování zdůrazňuje, že spotřeba je proces, který je tvořen sérií kroků dělených do třech základních fází. V první fázi, které je obecně věnována největší pozornost, se sledují faktory ovlivňující výběr produktu či služby. Jedním z takových faktorů může být symbolika produktu, myšleno v tom smyslu, že spotřebitel vlastnictvím produktu symbolicky dává ostatním najevo kdo je. Méně sledovanou, nicméně stejně podstatnou, je spotřební fáze, ve které je sledováno jak přesně spotřebitel produkt užívá a co z jeho spotřeby získává. Poslední fáze se zabývá tím, co spotřebitel s produktem provede v okamžiku ukončení spotřeby.

3.2.1 Faktory ovlivňující spotřebu

Turčínková, Stejskal a Stávková (2007) uvádějí, že při rozhodovacím nákupním procesu je spotřebitel ovlivňován řadou faktorů, které jsou členěny a klasifikovány různým způsobem dle jednotlivých autorů. Obecně je lze dělit na faktory vnitřní a vnější, dále na faktory osobní, psychologické, společenské, kulturní či situační.

Csémy a Sovinová (2015) definují na základě provedeného výzkumu faktory, které ovlivňují individuální spotřebu alkoholu následovně:

- Pohlaví
- Věk
- Sociální status
- Ekonomická aktivita
- Rodinný stav
- Vzdělanost

Z výsledků výzkumu vyplývá, že nadměrná konzumace alkoholu se s 12,2 % objevuje u mužů, zatímco u žen pouze s 2,7 % (zahrnuje rizikové konzumenty alkoholu a osoby závislé na spotřebě alkoholu). Dále je nadměrná konzumace významně častěji zaznamenána u osob se základním vzděláním, nezaměstnaných a u osob s nízkým socioekonomickým postavením. U dospělých do 30 let, kteří žijí v manželském svazku je škodlivé pití méně časté, naopak častější je u osob osaměle žijících. Podle provedené studie nemá na výskyt škodlivé konzumace alkoholu vliv věk ani typ bydliště.

Z průzkumu provedeného Stávkovou, Stejskalem a Toufarovou (2008) vyplývá, že stejně jako u ostatních produktů hraje i alkoholu a tabáku důležitou roli vlastnost výrobku, spotřebitelem vnímaná kvalita a cena produktu. Při

rozhodování o koupi alkoholu a tabáku byla projevna významnost značky produktu. Naopak faktor nezbytnosti potřeby koupi produktu se ukázal být relevantní pro rozhodování u všech komodit s výjimkou alkoholických nápojů a tabáku (dále rekreace a kultury).

Kolibáš a Novotný (2007) uvádí, že při prvním užití návykových látek, tedy i alkoholických nápojů a tabáku rozhoduje zejména dostupnost, cena, vědomosti o jejich účincích a postoje společnosti ke spotřebě návykové látky. Pravidelné užívání návykové látky poté ovlivňují navíc i následující faktory:

- Návykové vlastnosti látky (např. pocit uvolnění či úlevy)
- Vliv rodiny
- Vliv vrstevníků, členů formálních a neformálních skupin
- Vědomost rizik plynoucích z konzumace návykové látky

Spotřeba návykových látek je regulována i jejich dostupností. Za tímto účelem jsou vytvářeny právní normy (zákony, vyhlášky, nařízení) i společenská pravidla, jejichž cílem je ochrana jedinců a společnosti před nepříznivými následky užívání těchto látek.

3.2.2 Psychologie spotřebitele

Spotřebitelské chování je mimo jiné determinováno i duševními vlastnostmi, které jsou součástí osobnosti člověka a ovlivňují veškeré psychické procesy. Mezi tyto duševní vlastnosti se podle Pospíšila a Kozáka (2013) řadí motivace, potřeby, učení, pozornost, vnímání a společně s postoji i přesvědčení.

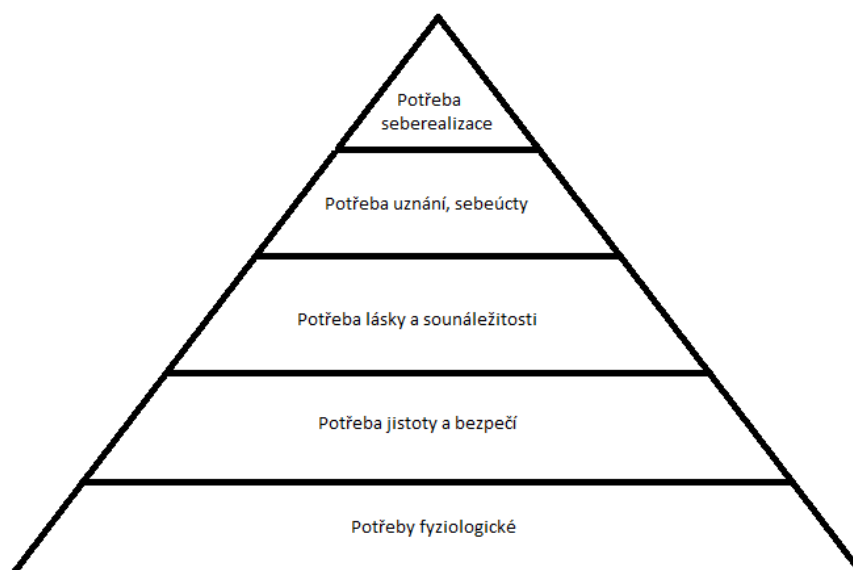
Jednou ze základních teorií oblasti psychologie spotřebitele je Maslowova pyramida potřeb, která se v rámci problematiky spotřeby alkoholických nápojů využívá k vysvětlení závislosti na alkoholu (Alcohol rehab, ©2014).

Maslow (2014) podle této teorie člení lidské potřeby do pěti základních skupin, přičemž pyramida je založena na principu upokojení níže položených potřeb před upokojením výše položených potřeb. Pyramida na následujícím obrázku vzestupně zobrazuje:

1. Nedostatkové potřeby
  - 1.1. Fyziologické potřeby (potraviny, tekutiny, spánek, pohyb, vyměšování)
  - 1.2. Potřeba bezpečí a jistoty (pocit jistoty, osvobození od strachu a úzkosti)
  - 1.3. Potřeba lásky a sounáležitosti (potřeba někam patřit)
  - 1.4. Potřeba uznání (sebedůvěry, prestiže)
2. Existenční potřeby
  - 2.1. Potřeba seberealizace (sebenaplnění)
  - 2.2. Sebetranscendence (duchovní potřeby)¹

---

¹ Vrstva doplněná Victorem Franklem založená na stavu, kdy jedinec sám sebe přehlíží a je zcela oddán vnějším okolnostem, například prací či oddán lásce (Plháková, 2006).

Obr. 1 Maslowova pyramida potřeb
Zdroj: Managementmania.com

Hierarchii lze využít k popisu důvodů, které vedou k vytvoření závislosti spotřebitelů na návykových látkách na základě úrovně hierarchie, na které se nacházejí. Spotřebitel se může mylně domnívat, že konzumace alkoholu je jeho fyziologickou potřebou, neboť se obává přestat kvůli strachu z abstinenčních příznaků. Spotřeba alkoholických nápojů může konzumentům navozovat falešný pocit bezpečí, věří tedy, že alkohol je přínosem pro jejich bezpečnostní potřeby a dále mohou tyto látky pomáhat spotřebiteli ke snadnějšímu vytvoření sociálních vazeb. Jedním z nejčastějších důvodů, proč lidé konzumují alkohol či drogy, je dočasné získání sebevědomí, čímž se dostáváme na samý vrchol pyramidy (Alcohol rehab, ©2014).

3.3 Vládní nástroje omezující spotřebu alkoholických nápojů a tabáku

Vlády mnoha vyspělých zemí vynakládají úsilí na omezení spotřeby alkoholických nápojů a tabáku za využití protikuřáckých a protialkoholních reklam. Jejich cílem je upozornit na zdravotní rizika spotřeby těchto látek a odradit tak spotřebitele od jejich konzumace. Zatímco v minulosti prováděly vlády tyto kroky izolovaně, v současnosti kombinují strategie do demarketingového mixu, jehož součástí jsou nástroje regulující produkt, jeho cenu, distribuci a reklamu (Shiu, Hassan a Walsh, 2008).

3.3.1 Spotřební daně

Přestože je obecně obtížné ovlivnit poptávku po alkoholických nápojích a tabáku, jedním z tzv. cenových nástrojů, kterými lze snížení spotřeby dosáhnout je zvyšování daňového zatížení těchto komodit a jejich následný cenový růst. Vliv ceny produktů na poptávané množství produktů nicméně není jednoznačný, jak je dále uvedeno v souvislosti s problematikou Lafferovy křivky a cenové elasticity poptávky. Cnossen (2005) uvádí, že Světová zdravotnická organizace iniciovala z důvodu nákladů spojených se spotřebou tabákových výrobků kampaň s cílem omezit jejich spotřebu prostřednictvím nárůstu spotřební daně z tabáku.

Daně obecně spolu s poplatky a jinými obdobnými plněními tvoří veřejné příjmy státních rozpočtů, přičemž tyto příjmy jsou definovány jako zpravidla pravidelné, řádné a plánované (Boháč, 2013).

V České republice vytvořily spotřební daně spolu s daní z přidané hodnoty dovozním clem a ekologickými daněmi, jako součást nového daňového systému v roce 1993 systém nepřímých daní (systém daní ze spotřeby), které podle Svátkové (2009), dělíme do dvou následujících skupin:

1. Všeobecné daně (daň z přidané hodnoty)
2. Selektivní daně (vlastní spotřební daně nebo-li akcízy)

Daň z přidané hodnoty

Legislativní rámec daně z přidané hodnoty je v České republice plně harmonizován s předpisy Evropské unie. Daň je upravována zákonem č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů podle kterého většina zboží, včetně alkoholických nápojů a tabáku, podléhá základní sazbě ve výši 21 %. Sníženou 15% sazbou jsou zatíženy pouze zákonem vymezené položky, například léky, potraviny a vodné a stočné.

Spotřební daně

Spotřební daně jsou uvalovány pouze na určité komodity, v České republice je předmětem těchto daní pět skupin výrobků, mezi něž patří minerální oleje, alkoholické nápoje (líh, pivo, víno a jeho meziprodukty) a tabákové výrobky (Svátková, 2009).

Účinek selektivních daní je podmíněn přesunem daňového zatížení od výrobců a obchodníků, kteří daň odevzdají do veřejného rozpočtu, ke spotřebiteli, přičemž se předpokládá, že výrobci zvýší své ceny právě o částku ve výši daně. Tento mechanismus působí jako výchovný prostředek na spotřebitele, který by měl snížit spotřebu daní zatížených produktů a měl by tímto být odrazen od škodlivých a celospolečensky nežádoucích návyků ze spotřeby plynoucích. Poměr, ve kterém se daňová zátěž rozloží mezi spotřebitele a výrobce závisí zejména na elasticitě poptávky a nabídky, nicméně například v případě tabáku dopadá daňová zátěž na spotřebitele téměř v celé výši (Kubátová, 2015).

Cnossen (2005) uvádí, že spotřební daň je stanovována následujícími způsoby:

- Pevnou částí sazby daně (specifická sazba), kdy je základem daně množství vyjádřené ve fyzických jednotkách
- Procentní částí ceny určené konečnému spotřebiteli (ad valorem sazba)
- Určitou kombinací těchto přístupů

Podle Pekové (2011) plní selektivní daně, jako nástroj nepřímého zdanění kromě již výše popsané regulační funkce, taktéž fiskální účel, jehož cílem je generovat daňové příjmy státního rozpočtu.

Podstatou tohoto konceptu, nazývaného Ramseyho zdanění, je obtížná možnost substituce statků zatížených daní statky jinými, čímž je zajištěna funkce stabilního příjmu do státního rozpočtu (Investiční web, © 2015).

Spotřební daň z tabákových výrobků

Předmětem této daně jsou podle zákona č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních tabákové výrobky, kterými se rozumí cigarety, doutníky, cigarillos a tabák ke kouření. Cigarety jsou dále definovány jako tabákové provazce, které slouží ke kouření a nejsou přitom doutníky ani cigarillos a dále tabákové provazce, které jsou neprůmyslovou manipulací vkládány do dutinek z cigaretového papíru a zabaleny do cigaretového papíru.

Výnosnost spotřební daně z tabáku je nicméně v České republice negativně ovlivněna existencí rozdílné míry zdanění cigaret a jejich substitutů, zejména tabáku ke kouření, na který je aplikována výrazně nižší míra zdanění. Fidler a Ivanská (2005) ve své studii uvádí, že daňové břemeno na cigaretu ubalenou z řezaného tabáku určeného ke kouření je až o 50 % nižší oproti klasické cigaretě. Tabák ke kouření se tak stává atraktivním produktem zejména pro sociálně citlivé skupiny obyvatel, mezi které patří i mladiství.

Z důvodu zvyšujícího se rozdílu mezi zdaněním cigaret a tabáku ke kouření došlo ke zvýšení spotřeby tabáku ke kouření na celkovém počtu cigaret v oběhu z 1,7 % v roce 2008 na 10,3 % v roce 2013 (KPMG, ©2015).

Spotřební daň z alkoholických nápojů

Podle zákona č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních jsou daně z alkoholických nápojů děleny na:

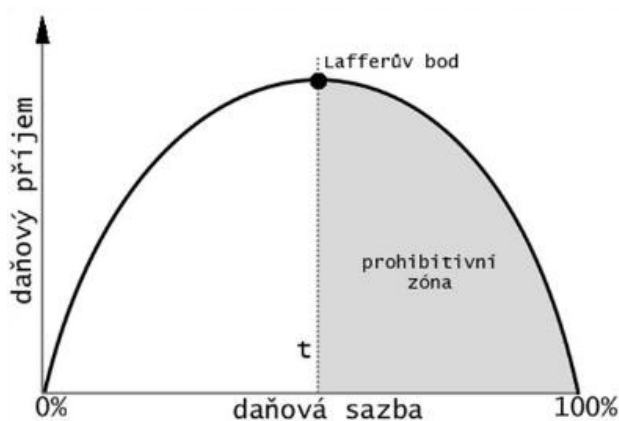
- Daň z lihu
- Daň z piva
- Daň z vína a jeho meziproduktů

3.3.1.1 Lafferova křivka

Nutnost zvážení všech dopadů změn výše sazby spotřební daně z alkoholických nápojů i tabáku lze vysvětlit pomocí Lafferovy křivky, která zobrazuje závislost celkových daňových příjmů na míře zdanění. Dle křivky zobrazené na následujícím obrázku platí, že s rostoucí daňovou sazbou daňové výnosy nejprve rostou, nicméně od určitého bodu (tzv. Lafferův bod) má zvyšování sazeb daní pro stát negativní výnos (na obrázku níže je tato část označena jako "prohibitivní zóna"),

neboť vysoká daňová zátěž motivuje spotřebitele k substituci levnějšími statky či zapříčiní únik spotřeby do oblastí šedé a černé ekonomiky, čímž inkaso daně klesá (Laffer, 2004).

Laffer (2014) problematiku vhodně nastavené výše daně dále vysvětluje na zdanění cigaret. Z pojednání vyplývá, že o výši daňového inkasa rozhoduje v případě cigaret i samotný způsob zdanění, tedy změny specifické sazby daně a změny sazby daně valorické. Laffer přitom považuje specifickou spotřební daň z cigaret za stabilnější a lépe kontrolovatelný daňový příjem, neboť je ze všech cigaret bez rozdílu jejich ceny odváděna stejná výše daně.

Obr. 2 Lafferova křivka
Zdroj: Laffer, 2004

3.3.1.2 Cenová elasticita poptávky

Podle Macákové (2003) se cenová elasticita poptávky vyjadřuje citlivost poptávaného množství statku na jeho ceně, koeficient cenové elasticity poptávky poté udává, o kolik procent se změní poptávané množství, pokud se cena statku změní o jedno procento.

Hořejší (2010) uvádí následující faktory mající vliv na elasticitu poptávky:

- **Povaha potřeb** upokojuvaných statkem - u statků uspokojujících základní životní potřeby je elasticita nižší
- **Podíl výdajů** na statek na celkovém příjmu spotřebitele - čím je podíl výdajů vyšší, tím je vyšší elasticita
- **Existence a dostupnost substitutů** - elasticita je tím vyšší, čím jsou substituty dostupnější
- **Proměnlivost elasticity v čase** - elasticita spolu s prodlužováním času roste

Sovinová, Csémy a Kernová (2014) uvádí, že hodnocení změn ceny alkoholu a tabákových výrobků bylo provedeno v řadě zemí Evropské unie - Belgii, Dánsku, Německu, Finsku, Francii, Švédsku či například Velké Británii. Podobné studie byly provedeny také v Severní Americe a všechny došly následujícím hlavním závěrům:

- Alkohol se chová stejně jako jiné komodity, což znamená, že cena je nepřímo úměrná jeho spotřebě, *ceteris paribus*

- Výjimku tvoří pouze tradiční nápoje v zemích, které jsou jejich producenty a které mají tendenci k nižší cenové elasticitě než ostatní nápoje
- Zvýšení sazby daně uvalené na alkohol z abnormálních okolností vede ke zvýšení příjmů státního rozpočtu
- Spotřebitelé nadměrně konzumující alkohol jsou jeho změnami ovlivněny přinejmenším stejně jako ti s nižší spotřebou

Řada studií se shoduje v názoru, že mladí dospělí mají poptávku 2x až 3x více elastickou než starší část dospělé populace. Mladí ve věku 13-19 let mohou mít poptávku až o 89% elastičtější, z čehož plyne, že zejména mladší část populace vyšší cena od spotřeby spíše odradí. Tuto domněnku potvrzuje skokové snížení daně z tabáku v Kanadě v roce 1994 o 40-60 %, které způsobilo nárůst mladých kuřáků o 43 % (Mlčoch, Doležal, 2013.).

Následné výrazné zvýšení daní z tabáku v Kanadě způsobilo naopak snížení podílu mladých kuřáků ze 47 % na 22 % a snížení každodenních kuřáků ze 42 % a 16 %, přičemž inkaso daní z tabákových výrobků vzrostlo, neboť efekt zvýšení daňových sazeb byl silnější než efekt snížení spotřeby (David, 2010).

Sandra Decker a Amy Schwarz na základě své studie z roku 2000, v níž zkoumaly křížovou elasticitu alkoholu a tabáku tvrdí, že zvýšení ceny alkoholu vede ke snížení jeho spotřeby a zároveň i ke snížení spotřeby tabáku. Vyšší cena tabáku způsobí nižší spotřebu cigaret, ale zároveň zvýšení spotřeby alkoholu, což značí přechod od dražší drogy k levnější (Decker, Schwartz, 2000).

Tauchmann (2012) ve své studii došel k závěru, že vztah alkoholu a tabáku je komplementární a zvýšení ceny tabáku, tedy způsobí snížení spotřeby alkoholu.

3.3.2 Omezení dostupnosti

Omezení dostupnosti alkoholických nápojů a tabáku mající žádoucí efekt na snížení poptávky musí být prováděno komplexně spolu s řadou dalších opatření, nicméně již samotné stanovení věkové hranice, od kdy je možné alkoholické nápoje a tabák zakoupit je velmi účinné (Rehn, Room a Edwards, 2001).

V lednu roku 2017 byl Senátem schválen takzvaný protikuřácký zákon, který absolutně zakazuje kouření ve vnitřních prostorách restaurací, divadel či kin dále i v zoologických zahradách, výjimku tvoří pouze elektronické cigarety a vodní dýmky. Provozovny mají povinnost být označeny cedulkou se zákazem kouření. Norma zakazuje kouření všech druhů cigaret na nástupištích, v nemocnicích, nákupních centrech, sportovních halách, na dětských hřištích, v prostředcích městské hromadné dopravy a školách (Český rozhlas, ©2017).

Dostupnost tabákových výrobků je zákonem omezena následovně:

- Zákaz prodeje tabákových výrobků v automatech a na internetu, za podmínky, že nelze vyloučit zakoupení osobami mladšími 18 let.
- Zákaz prodeje tabákových výrobků v pojízdných prodejnách.

Dostupnost alkoholických nápojů je zákonem omezena následovně:

- Zákaz prodeje alkoholu osobě, která je zjevně pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky,
- Zákaz prodeje alkoholu na akcích určených převážně pro děti,
- Zákaz prodeje alkoholu v prodejních automatech,
- Zákaz prodeje alkoholu na internetu, za podmínky, že nelze vyloučit zakoupení osobami mladšími 18 let,
- Zákaz výroby, dovozu a prodeje potravinářských výrobků a hraček, které napodobují vzhled tabákových nebo alkoholických výrobků,
- Zákaz prodeje alkoholu v dopravních prostředcích mimo dálkových a zájezdových spojů,

Zákonem jsou rovněž zvyšovány sankce, například za prodej cigaret dětem hrozí až dvoumilionová sankce. Zákon nabude účinnosti dne 31.května 2017, symbolicky v den, který je Světovou zdravotnickou organizací vyhlášen jako Světový den bez tabáku (Zprávy alfa, ©2017).

3.3.3 Regulace balení výrobků

Účinným nástrojem snížení poptávky mohou být i změny samotných balení výrobků. Kotler a Keller (2013) považují obal za významný prvek, neboť právě ten je prvním setkáním zákazníka s výrobkem. Dále uvádí, že dobrý obal spotřebitele přiláká a motivuje ho k výběru výrobku. V rámci omezování spotřeby alkoholických nápojů i tabákových výrobků lze tento poznatek využít k regulaci obalů produktů, čímž dojde ke snížení atraktivnosti pro spotřebitele. Právě k tomuto účelu slouží tzv. prosté obaly, které jsou v současnosti využívány u tabákových výrobků.

Jakab (2015) uvádí, že obaly produktů jsou silným reklamním a marketingovým nástrojem tabákového průmyslu a vzhledem k tomu, že je ve většině států Evropské unie zaveden zákaz reklamy, je propagace a komunikace se spotřebiteli založena zejména na obalech. Prosté balení je účinný nástroj pro zlepšení veřejného zdraví, který je založen na snížení atraktivity produktů, eliminace účinků obalů tabákových výrobků jako forem reklamy a propagace, eliminování designových způsobů balení. Prakticky tedy stírá rozdíly mezi výrobky, z nichž některé se mohou zdát jako méně škodlivé než ostatní a navíc zvyšuje efektivnost a viditelnost zdravotního varování, které je taktéž součástí.

Ogilvy (2004) dodává, že fotografie mají lepší účinek než kresby, přitahují větší pozornost a lépe se pamatují. Fotografie totiž znázorňují realitu, zatímco kresby představují méně uvěřitelnou fantazii.

Obrázkové varování jako součást balení tabákových výrobků byla v České republice uzákoněna v roce 2016, dalším možným krokem v rámci regulace jsou prosté obaly (Česká televize, 2016).

Nejúčinnější variantou je spojení jednoduchého obalu a obrázkových varování. Podle výzkumu provedeného v Kanadě souhlasí 90 % mladých lidí s tvrzením, že jim na základě grafických varování na obalech byly poskytnuty důležité informace o negativních zdravotních účincích spotřeby tabáku. Dále se

prokázalo, že obrázky na obou stranách obalu mají větší dopad než obrázky na pouze jedné straně. (Ihned, ©2013).

Tato praxe je úspěšně ozkoušena v Austrálii, kde byl prostý obal zaveden jako posílení zvýšené daně ve výši 25 % ustanovené v roce 2010. Tabákové výrobky jsou nyní prodávány v obyčejných obalech s fotkami dopadů chorob souvisejících s kouřením, které pokrývají 75 % přední strany a 90 % zadní strany každého balení, dále obsahují pouze název značky, nicméně logo výrobce je zakázáno. Studie uskutečněné po zavedení prostého obalu prokazují, že přestat kouřit chce více spotřebitelů, je zaznamenán větší počet pokusů o to přestat kouřit a méně kuřáků si mylně myslí, že se značky diferencují ve škodlivosti. Celkově se v Austrálii v letech 2010 až 2013 snížil počet kuřáků o 15 % (Jakab, 2015).

3.3.4 Regulace reklamy

Vysoká spotřeba alkoholických nápojů a tabáku v České republice je odůvodňována nabídkovou stranou, tedy tím, že alkohol a tabák je dostupný a levný. U alkoholických nápojů má zásadní vliv i masivní reklama, která značně ovlivňuje spotřebitele a musí být tedy ve vhodné míře regulována (Ihned, ©2012).

Absolutní zákaz reklamy na tabákové výrobky platí v České republice již od roku 2002, kdy sněmovnou prošla novela zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy. Zákaz se nevztahuje pouze na reklamy určené výlučně profesionálům v oblasti obchodu s tabákovými výrobky, nicméně nejsou přípustné v oblasti rozhlasového a televizního vysílání. Dále pak jsou povoleny reklamy v obchodech specializujících se na prodej tabákových výrobků. V provozovnách s širokým sortimentem zboží či služeb je tato reklama povolena pouze v části, která je určena k prodeji tabákových výrobků. Zákon reguluje i samotnou formu reklamy, která nesmí být zaměřena na osoby mladší 18 let či například zobrazovat situace, kdy osoby kouří nebo drží tabákové výrobky. Forma varování na obalech tabákových výrobků je taktéž upravena, povinná plocha varování byla zdvojnásobena na 20 %, standardizován je bílý podklad a tučné písmo na nejméně 80 % plochy (E-právo, ©2002).

Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy je v oblasti propagace alkoholických nápojů benevolentnější, reguluje totiž pouze její formu. Reklama na tyto výrobky nesmí například nabádat k nestřídmé konzumaci a ironicky či záporně hodnotit abstinenci. Dále nesmí být zaměřena na osoby mladší 18 let a není dovoleno ani používat prostředky nebo akce, které tyto osoby oslovují. Dovoleno není tvrzení, že alkohol má léčebné, povzbuzující nebo uklidňující vlastnosti.

Podle směrnice 89/552/EHS Evropského společenství nesmějí být televizní reklamy i teleshopping zaměřeny speciálně na mladistvé či zobrazovat mladistvé konzumující alkoholické nápoje, dále nesmí být spotřeba alkoholu spojena s řízením vozidla (Nováková a Jandová, 2006).

Český odborník na reklamu Martin Köppl je nicméně upozorňuje, že mladiství v České republice reagují na negativní reklamu specificky. Je toho názoru, že začínají kouřit a pít alkohol, protože to, co je zakázané je pro ně zajímavé a lákavé (Český rozhlas, ©2012).

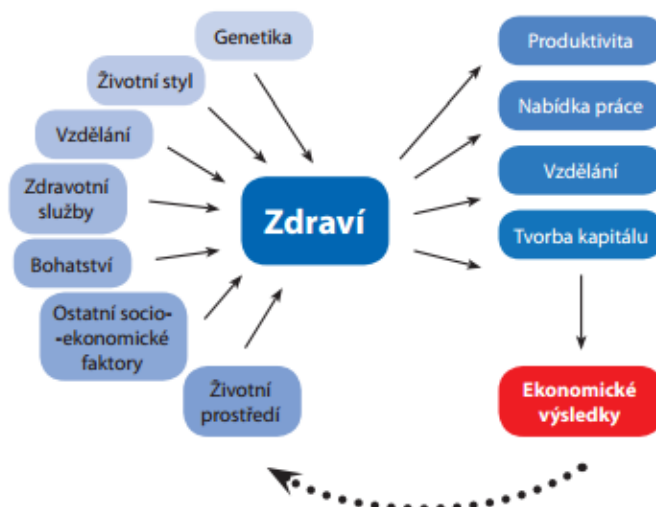
3.4 Zdravotní politika omezující spotřebu alkoholických nápojů a tabákových výrobků

Zdravotní politika se snížení poptávky po alkoholu a tabáku snaží docílit cestou prevence nemocí, ochrany a podpory zdraví. Zásadním dokumentem je strategie Zdraví 2020, která je prvním komplexním nástrojem v oblasti prevence negativních důsledků spotřeby alkoholu a tabáku v České republice.

Program Zdraví 2020 - Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí je souhrn opatření pro rozvoj veřejného zdraví schválených Parlamentem České republiky v roce 2014. Strategie plní navíc i implementační funkci programu "Zdraví 2020", který spadá pod Světovou zdravotnickou organizaci, jejíž Regionální výbor pro Evropu ji schválil v roce 2012 (Ministerstvo zdravotnictví ČR, ©2015c).

Cílem Národní strategie je stabilizace systému prevence nemocí, dále ochrana a podpora zdraví. Vzhledem k tomu, že do této doby neexistoval žádný komplexní nástroj v této oblasti, je účelem této strategie nastartování účinných a dlouhodobě udržitelných mechanismů, které povedou ke zlepšení zdravotního stavu české populace. Zdraví 2020 nemá sloužit pouze institucím veřejné správy, ale vzhledem k tomu, že pracuje s vizí systému veřejného zdraví jako jakési dynamické sítě subjektů, také všem ostatním složkám, kterými jsou jedinci, komunity, neziskový i soukromý sektor, vzdělávací a vědecké instituce. V letech 2014-2015 proběhla příprava a schválení jednotlivých akčních plánů, představeny jsou v následující části práce, jejichž realizace probíhá v období 2016-2020. V roce 2017 by mělo proběhnout průběžné hodnocení s možností aktualizace Národní strategie pro zbytek období. V roce 2021 je naplánováno zpracování závěrečné hodnotící zprávy (Ministerstvo zdravotnictví ČR, ©2015c).

Důležitost preventivních opatření vyplývá ze schématu na následujícím obrázku, který názorně zobrazuje, že pouze zdravý jedinec se může plnohodnotně zapojovat do procesu přispívajícímu k ekonomickým výsledkům a kvalitě života obyvatel, což následně přímo ovlivňuje různé oblasti s dopady na zdraví jednotlivých obyvatel. Naopak jejich špatný zdravotní stav plýtvá lidským potenciálem a odčerpává veřejné i soukromé finanční prostředky (Ministerstvo zdravotnictví ČR, ©2015c).

Obr. 3 Ovlivnění společenského blahobytu zdravím jedince

Zdroj: Zdraví 2020, Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí

Akční plán pro oblast kontroly tabáku

Jako součást akčních plánů pro implementaci Národní strategie Zdraví 2020, byl v roce 2015 vládou projednán i "Akční plán pro oblast kontrol tabáku v České republice" a "Akční plán k omezení škod působených alkoholem v České republice" pro období 2015 až 2018. Oba akční plány byly připraveny ministerstvem zdravotnictví a slouží taktéž jako implementační nástroje Národní strategie protidrogové politiky na období 2015-2018 (Ministerstvo zdravotnictví ČR, ©2015b).

Cíle akčního plánu jsou:

- Snížení výskytu současného užívání tabákových výrobků u osob starších 15 let minimálně o 8 % do roku 2018, minimálně o 10 % do roku 2020 a do roku 2025 minimálně o 30 %
- Snížení expozice osob tabákovému kouři v prostředí
- Zajištění dalších nutných opatření k posílení komplexní ochrany před škodami způsobenými tabákovými výrobky

Akční plán k omezení škod působených alkoholem

Tento akční plán je prvním dokumentem obsahujícím komplexní návrhy aktivit, které si kladou za cíl snížení alarmující spotřeby alkoholu v České republice, na kterou se vážou negativní dopady, jak již na zdraví jednotlivců, tak i na státní rozpočet.

Cíle akčního plánu jsou:

- Snížení spotřeby čistého alkoholu v dospělé populaci o 3,5 % na osobu do roku 2018, o 5 % do roku 2020

- Snížení prevalence užívání alkoholu u nezletilých osob o 3,5 % do roku 2018 a o 5% do roku 2020. Dále do roku 2020 i posunutí věkové hranice první zkušenosti s alkoholem o 3 roky
- Snižování rizikových aktivit, které vyplývají z užívání alkoholu (např. řízení motorových vozidel pod vlivem, prevence kriminality spojené s alkoholem, regulace nelegálního trhu s alkoholem) (Ministerstvo zdravotnictví ČR, ©2015a)

3.5 Marketingové nástroje omezující spotřebu alkoholických nápojů a tabákových výrobků

3.5.1 Demarketing

Podstatou demarketingu podle Slavíka (2014) je odrazení spotřebitele od specifického chování. Vzhledem k tomu, že cílem marketingové komunikace v tomto případě není získání zákazníků, ale jejich odrazení od spotřeby mající negativní důsledky, je demarketing spíše aplikovatelný v oblasti veřejných služeb, kde se využívá například v rámci protikuřáckých kampaní.

Kotler a Levy (1971) uvádí 3 následující typy demarketingových situací:

- Obecný demarketing
- Selektivní demarketing
- Zdánlivý demarketing

Obecný demarketing, tedy situace, kdy prodejce snižuje úroveň celkové poptávky, je využíván například dodavateli elektrické energie a vody v obdobích jejich nadměrné poptávky. Výrobci luxusního zboží prostřednictvím selektivního demarketingu odrazují od jeho spotřeby určité segmenty zákazníků, kteří by mohli snižovat jeho spotřebou snižovat image produktu. Zdánlivý demarketing je v praxi prováděn předstíraným nedostatkem zboží, který má vyvolat dojem těžko získatelného produktu a tím zvýšit jeho atraktivitu.

Kotler a Levy (1971) navíc definují pojem protipůsobící marketing, který stejně jako demarketing slouží ke snížení poptávky, nicméně u protipůsobícího marketingu je tento pokles považován za negativní jev.

Za využití opačného efektu klasických marketingových nástrojů lze tedy docílit omezení poptávky. K tomu to účelu lze například využít tradiční model marketingového mixu 4P, který se podle McCarthyho (1995) skládá ze čtyř dále uvedených složek. První z nich je **produkt** (product), kterým se označuje tzv. jádro produktu (tedy samotný výrobek či služba), v potaz se ale berou i jeho vlastnosti, kvalita, značka, obal, záruka, spolehlivost, servis a další. **Cenou** produktu (price) je jeho hodnota, včetně zahrnutí případných slev. **Místo** (place) uvádí způsoby distribuce produktu od výrobce ke spotřebiteli i to, jakým způsobem bude probíhat prodej v konečném místě prodeje. **Propagace** (promotion) zahrnuje způsoby (přímý prodej, public relations, podpora prodeje či reklama).

Takto definované demarketingové aktivity jsou v rozporu s cíly marketingu a snižují poptávku. Zcela jiný přístup k vymezení demarketingu ve své publikaci nicméně zastává Gerstner (1992), který poukazuje na možnost jeho využití jako ziskové alternativy za situace, kdy produktová diference není nákladově efektivní.

3.5.2 Veřejné kampaně

Konzumace alkoholu v České republice není podle Miovského pouze tolerovanou neřestí, jedná se o určitou společenskou normu a součást identity Čechů. Spotřeba alkoholu má hlubokou kulturně-společenskou tradici a jeho plošná restrikce není řešením. Miovský je přesvědčen, že restriktivní přístupy vedoucí ke snižování spotřeby alkoholu je nutné kombinovat s prevencí a dostatečnou léčbou (České noviny, ©2017).

Důležitost prevence se aktuálně dostává do povědomí veřejnosti, objevují se první ročníky různých akcí, které si kladou za cíl nenásilnou formou upozornit na skutečnost, že Češi se v konzumaci alkoholu řadí na světovou špičku. Realizátorem různých takových kampaní je například Liga otevřených mužů, která i v roce 2017 v rámci populárního pražského půl maratonu běžecké ligy RunCzech organizuje charitativní program "Běh pro dobrou věc" s heslem "Běžím za střízlivější Česko!". Cílem je prolomení mlčenlivosti o důležitosti tématu nadměrné konzumace alkoholu, které podle organizátorů zůstává na periferii společenského zájmu. (Liga otevřených mužů, ©2017).

Další kampaní realizovanou Ligou otevřených mužů je každoroční akce primárně určená pro muže "Suchej únor", která vybízí k měsíční abstinenci. Cílem je poznání pozitivních účinků při vyloučení alkoholu ze spotřeby a upozornění na skutečnost, která z výsledků akce opakovaně vyplývá, tedy že dodržení není pro většinu účastníků vůbec jednoduché (Suchej únor, ©2017).

3.6 Příjmy státního rozpočtu plynoucí ze spotřeby alkoholických nápojů a tabáku

Habrová a Hrubá (2007) ve své studii do příjmové strany státního rozpočtu zahrnují ušetřené starobní důchody způsobené předčasnými úmrtími zapříčeny aktivním a pasivním kouřením, nemocemi, trestnými činy a dopravními nehodami pod vlivem alkoholu.

Za příjmy státního rozpočtu plynoucí ze spotřeby alkoholických nápojů a tabáku jsou dále považovány:

- Spotřební daně z alkoholických nápojů a tabáku
- Daň z přidané hodnoty z prodeje alkoholických nápojů a tabáku
- Cla z alkoholických nápojů a tabáku
- Daň z příjmů právnických osob působících v odvětví alkoholických nápojů a tabáku

- Ušetřené starobní důchody z důvodu předčasných úmrtí způsobených spotřebou alkoholických nápojů a tabáku

Clo je povahou nepřímá selektivní spotřební daň uvalená na vývoz, průvoz a dovoz zboží, plynoucí do státního rozpočtu a rozpočtu Evropské unie. Právní úpravu tvoří předpisy Evropského společenství, v rámci českých předpisů je to především celní zákon (zákon č. 13/1993 Sb.) (Lajtkepová, 2013).

Daň z příjmů právnických osob jsou povinny odvádět právnické osoby, které mají na území České republiky sídlo (nebo místo vedení) z příjmů plynoucích ze zdrojů jak na území České republiky, tak i z příjmů plynoucích ze zdrojů zahraničních. Dále jsou plátcí daně právnické osoby, které nemají na území České republiky sídlo, nicméně mají daňovou povinnost, která se vztahuje na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky (Kubátová, 2015).

3.7 Výdaje státního rozpočtu spojené se spotřebou alkoholických nápojů a tabáku

Spotřeba alkoholických nápojů i tabáku vytváří náklady, které nese jednak samotný spotřebitel, ale i ostatní subjekty. Tyto společenské náklady lze rozdělit na náklady interní (soukromé náklady, které jsou břemenem neseným samotným spotřebitelem) a externí (vznikající dalším subjektům) (David, 2010).

Zábranský a Běláčková (2011) za účelem vyčíslení nákladů spojených se spotřebou alkoholu studii, která byla založena na mezinárodně standardizované metodice Cost of Illness rozděluje náklady na přímé a nepřímé podle způsobu vzniku, dále pak na náklady zdravotnictví, vymáhání práva a ostatní (prevence, výzkum, aj.) podle oblasti.

1. Přímé náklady

- Náklady zdravotnictví (léčba závislostí, léčba přiřaditelných nemocí, úrazy obětí trestných činů)
- Náklady na vymáhání práva (primární a sekundární kriminalita, náklady na přestupky, náklady spojené s dopravou a dopravními nehodami)
- Další náklady (na protidrogovou politiku, na výzkum alkoholu a tabáku, Ministerstva financí na administraci spotřební daně)

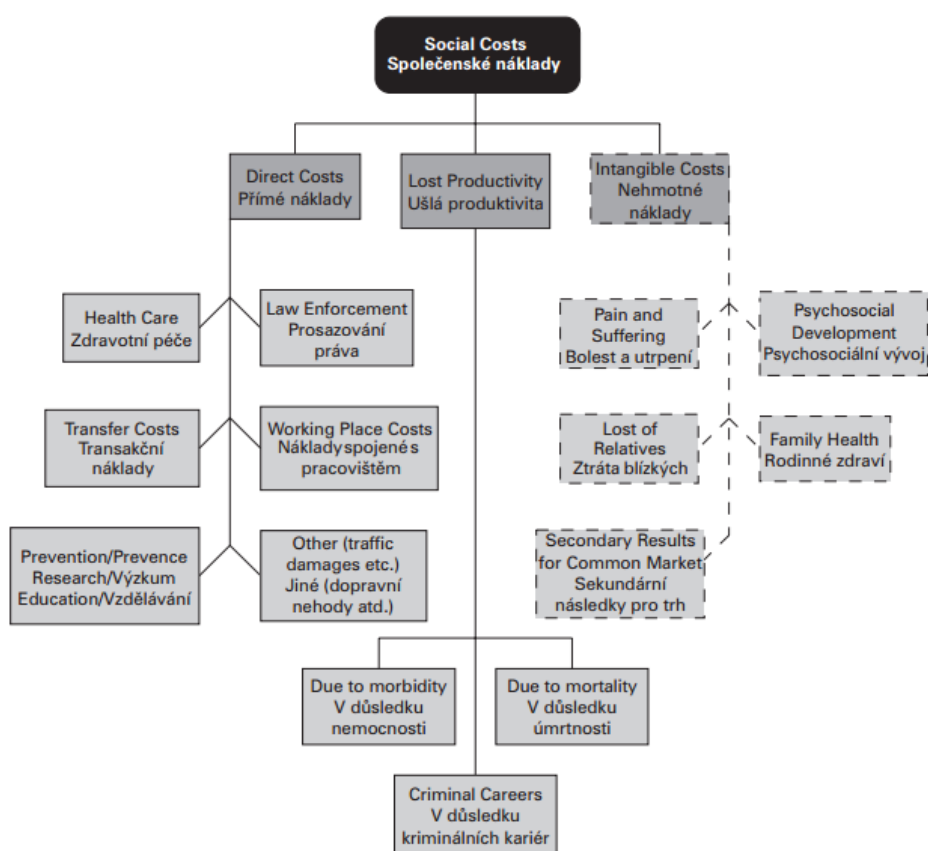
2. Nepřímé náklady

- Náklady zdravotnictví (na hospitalizaci, nemocenskou)
- Náklady na vymáhání práva (uvěznění za primární kriminalitu, škody v souvislosti s dopravními nehodami, nemocenská obětí trestné činnosti)

Se spotřebou alkoholických nápojů a tabáku však ve vzniká řada dalších nákladů, existuje celá řada jejich stanové za základě různých provedených studií. Habrová a Hrubá (2007) tyto náklady doplňují o:

- Invalidní, vdovecké a sirotčí důchody vyplácené z důvodu předčasných úmrtí
- Ušlé daně z příjmu osob předčasně zemřelých
- Náklady na likvidaci požárů způsobených kouřením
- Škody na státním majetku vzniklé požáry zapříčiněnými kouřením
- Škody na státním majetku vzniklé osobami pod vlivem alkoholických nápojů a jejich likvidaci
- Ztráty na hrubém domácím produktu vlivem předčasných úmrtí
- Škody způsobené trestnou činností a socioekonomické ztráty z dopravních nehod

Následující schéma zobrazuje členění nákladů Cost of Illness využívané ve studiích zabývajících se vyčíslením společenských nákladů spotřeby alkoholu a tabáku.

Obr. 4 Schéma členění nákladů Cost of Illness
Zdroj: Zábranský a Běláčková (2011)

4 Metodika

Analýza spotřebitelského chování na trhu alkoholických je provedená na základě vývoje sekundárních dat. Pro vypracování dopadu spotřebitelského chování na trhu alkoholických nápojů a tabáku na státní rozpočet v České republice za období jednoho roku byla rovněž vybrána data sekundární.

4.1 Zdroje sekundárních dat a metody jejich zpracování

Zdroji sekundárních dat spotřeby alkoholických nápojů a tabáku je Český statistický úřad, přičemž k analýze je využita časová řada za období 1989-2015, pro zasazení spotřeby do celosvětového měřítko byla využita data Světové zdravotnické organizace. Vývoj cen alkoholických nápojů je proveden na základě průměrných cen vína a piva za období 2006-2015, které zveřejňuje rovněž Český statistický úřad. Pro možnost mezinárodního srovnání jsou využity indexy cenových hladin z Eurostatu.

Pro vyčíslení dopadu spotřeby alkoholu a tabáku na státní rozpočet byl vybrán rok 2015, neboť právě pro tento rok byly v době zpracování práce dostupná nejaktuálnější data. Inkasa cel, spotřebních daní i ostatní sekundární data využitá k výpočtům příjmů a výdajů státního rozpočtu, mezi které patří makroekonomické ukazatele, údaje týkající se výše důchodů, výdaje ministerstev, dopravní nehodovosti a požárů, byla převzata z webových stránek Ministerstva financí České republiky, Celní správy České republiky, Českého statistického úřadu, České správy sociálního zabezpečení, Veřejného rejstříku a Sbírký listin Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ústavu zdravotnických informací a statistik, Policie České republiky a Hasičského sboru.

Zkoumání vývoje sekundárních statistických dat v čase bude provedeno na základě teorie časových řad, která je v ekonomii považovaná za nejdůležitější kvantitativní metodu využívanou při analýze ekonomických dat (Cipra, 2013).

Za časovou řadu se považuje jakákoliv posloupnost dat, která je chronologicky uspořádána v čase. Na základě různého dělení rozlišujeme několik druhů časových řad. Z hlediska způsobu vyjádření dělíme časové řady na naturální a peněžní, podle periodicity na krátkodobé a dlouhodobé časové řady. U členění podle rozhodného časového hlediska rozlišujeme okamžikové a intervalové časové řady, podle druhu sledovaného ukazatele je dělíme na časové řady primárních ukazatelů (data jsou získána pozorováním či měřením) a řady sekundárních ukazatelů (řada je vypočítána z jiné časové řady). Vzhledem k tomu, že nejistota má značný vliv na chování časových řad, není možné je popisovat matematickým vzorcem. Při popisování zákonitostí vývoje ukazatelů je využíváno analýzy vývoje ukazatelů, která následně umožňuje predikci vývoje do budoucnosti (Hampel, 2012).

Součástí elementární charakteristiky dynamiky časových řad, podle níž se zjišťuje absolutní změna časové řady, je absolutní přírůstek, který je nejjednodušší charakteristikou pomocí níž se sleduje změna hodnoty v čase t oproti času $t-1$. Rozměrné absolutní přírůstky $n-1$ jsou určeny pro časovou řadu n (Minařík, 2008).

$$d_t = y_t - y_{t-1}, \text{ pro } t = 2, 3, \dots, n.$$

V rámci analýzy časových řad je taktéž prováděna trendová analýza, kdy je na základě vzorce dlouhodobých změn v průměrném chování časové řady využito trendových funkcí, mezi které patří nejčastěji využívaná přímka, parabola a exponenciála (Arlt, 2007).

4.2 Vybrané nástroje regulující spotřebu

4.2.1 Cenová elasticita poptávky

Cenová elasticita poptávky po alkoholických nápojích a tabáku je vypočítána pomocí následujícího vzorce (Macáková, 2003):

$$E_{DP} = \frac{Q_2 - Q_1}{(Q_2 + Q_1) \div 2} \div \frac{P_2 - P_1}{(P_2 + P_1) \div 2}$$

kde:

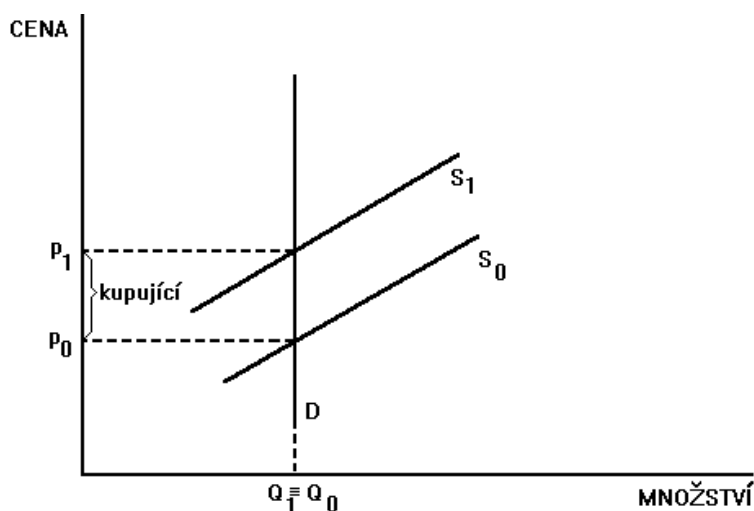
- Q_1 vyjadřuje poptávané množství statku
- Q_2 vyjadřuje poptávané množství statku po změně ceny statku
- P_1 vyjadřuje cenu statku
- P_2 vyjadřuje cenu statku po její změně
- $(Q_2 + Q_1) \div 2$ vyjadřuje průměrné množství statku mezi uvažovanými dvěma body na křivce poptávky
- $(P_2 + P_1) \div 2$ vyjadřuje průměrnou cenu v uvažovaném intervalu

V závislosti na hodnotě koeficientu cenové elasticity se rozlišuje:

- **Dokonale elastická poptávka** (za určitou cenu se prodá jakékoliv množství statku), $E_{DP} = \infty$
- **Elastická poptávka** (procentní změna ceny vyvolá větší procentní změnu poptávaného množství), $|E_{DP}| > 1$
- **Jednotkově elastická poptávka** (procentní změna ceny vyvolá stejnou procentní změnu poptávaného množství), $|E_{DP}| = 1$
- **Neelastická poptávka** (procentní změna ceny vyvolá menší procentní změnu poptávaného množství), $|E_{DP}| < 1$
- **Dokonale neelastická poptávka** (se změnou ceny se poptávané množství nemění), $E_{DP} = 0$

Pokud je elasticita poptávky nulová, nese celé daňové břemeno spotřebitel, jak lze vidět z následujícího grafu. Prodávající získává cenu p_0 bez ohledu na zavedení daně, zatímco kupují v případě zavedení daně hradí cenu p_1 oproti původní p_0 . Tato

situace platí pro alkoholické nápoje a tabákové výrobky, neboť se vyznačují nízkou elasticitou (David, 2007).

Obr. 5 Vliv cenové elasticity poptávky na přesun daně při nulové elasticitě poptávky
Zdroj: Kubátová (2011)

4.2.2 Spotřební daně

4.2.2.1 Spotřební daň z tabákových výrobků

Předmětem této daně jsou podle zákona č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních tabákové výrobky, kterými se rozumí cigarety, doutníky, cigarillos a tabák ke kouření. Cigarety jsou dále definovány jako tabákové provazce, které slouží ke kouření a nejsou přitom doutníky ani cigarillos a dále tabákové provazce, které jsou neprůmyslovou manipulací vkládány do dutinek z cigaretového papíru a zabaleny do cigaretového papíru. Základem daně z tabákových výrobků je:

- Množství vyjádřené v kusech u doutníků a cigarillos
- Množství vyjádřené v kilogramech u tabáku ke kouření
- Množství vyjádřené v kusech pro pevnou část daně u cigaret
- Cena pro konečného spotřebitele pro procentní část daně

Nestanoví-li zákon jinak, je cenou pro konečného spotřebitele cena jednotkového balení určeného k přímé spotřebě, tato cena přitom zahrnuje i daň z přidané hodnoty.

Výše daně u tabáku ke kouření, doutníků a cigarillos se počítá jako součin základu daně a pevné sazby daně. Výše daně u cigaret při použití pevné a procentní části daně se počítá jako součet:

- Součinu procentní části sazby daně a ceny pro konečného spotřebitele dělený stem
- Součinu pevné části sazby daně a počtu kusů

4.2.2.2 Spotřební daň z lihu

Dle zákona č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních je předmětem daně z lihu líh (etanol) včetně neodděleného lihu, který vznikl kvašením a který je obsažen v jakýchkoliv výrobcích s obsahem 1,2 % objemových etanolu, mimo výjimky uvedené v zákoně.

Základem daně je podle tohoto zákona množství lihu v hektolitrech etanolu při teplotě 20 °C zaokrouhlené na dvě desetinná místa.

4.2.2.3 Spotřební daň z piva

Předmětem daně z piva je podle zákona č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních výrobek pod kódem nomenklatury 2203, který obsahuje více než 0,5 % objemových alkoholu nebo jeho směsi s nealkoholickými nápoji uvedené pod kódem nomenklatury 2206, které obsahují více než 0,5 % objemových alkoholu.

Základem daně je množství piva vyjádřené v hektolitrech, výše daně se vypočítá jako součin množství tohoto piva v hektolitrech a základní nebo snížené sazby, které uvádí následující tabulka.

4.2.2.4 Spotřební daň z vína a meziproductů

Předmětem daně z vína meziproductů jsou podle zákona č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních vína a fermentované nápoje a meziproducty definované zákonem, které obsahují více než 1,2 % objemových alkoholu, nejvýše však 22 % objemových alkoholu.

Základem daně je množství vína a meziproductů vyjádřené v hektolitrech, sazby daně jsou uvedeny v následující tabulce.

4.2.3 Příjmy státního rozpočtu

Pro účely této práce jsou za příjmy státního rozpočtu plynoucích ze spotřeby alkoholických nápojů a tabáku považovány:

1. Cla z alkoholických nápojů a tabáku
2. Spotřební daň z lihu, piva, vína a jeho meziproductů, tabákových výrobků
3. Daň z přidané hodnoty z alkoholických nápojů a tabáku
4. Daň z příjmů právnických osob působících v oblasti alkoholických nápojů a tabáku
5. Ušetřené starobní důchody z důvodu předčasných úmrtí způsobených spotřebou alkoholických nápojů a tabáku

Cla a spotřební daně inkasované v roce 2015 jsou převzaty z Ministerstva financí a Celní správy České republiky. V rámci příjmů státního rozpočtu bylo nutné vypočítat daň z přidané hodnoty z alkoholických nápojů a tabáku, daň z příjmů právnických osob působících v oblasti alkoholických nápojů a tabáku a ušetřené

starobní důchody z důvodu předčasných úmrtí způsobených spotřebou alkoholických nápojů a tabáku. Způsoby výpočtů jednotlivých položek příjmů i výdajů státního rozpočtu byly zvoleny s ohledem na dostupnost dat.

Inkaso daně z přidané hodnoty z alkoholických nápojů a tabáku bylo vypočítáno podle následujícího vzorce:

$$DPH_a = C_a \times P_a \times k$$

kde:

- DPH_a je celková daň z přidané hodnoty z komodity a
- C_a spotřeba komodity a v daném roce
- P_a je průměrná cena komodity a v daném roce
- k je koeficient pro výpočet daně z přidané hodnoty, $k = 21 \div 121$

Inkaso daně z příjmů právnických osob působících v odvětví alkoholických nápojů a tabáku bylo vypočítáno na základě následujícího vztahu:

$$DPPO_a = (100/TP_a) \times DPPO_a$$

kde:

- $DPPO$ je celková daň z příjmů právnických osob působících odvětví daném společností a
- TP_a je tržní podíl společnosti a
- $DPPO_a$ je daň z příjmů právnických osob odvedená v daném roce společností a

Výsledná částka ušetřených starobních důchodů byla vypočítána na základě vztahu:

$$Y_a = x_a \times Y_s$$

kde:

- Y_a je celková částka ušetřených starobních důchodů ze spotřeby komodity a
- x je počet osob zemřelých na následky spotřeby komodity a
- Y_s je výše průměrného starobního důchodu v daném roce

4.2.4 Výdaje státního rozpočtu

Pro účely této práce jsou za výdaje státního rozpočtu plynoucích ze spotřeby alkoholických nápojů a tabáku považovány:

- Náklady na zdravotní péči
- Sociální výdaje (nemocenské dávky, invalidní důchody, pozůstalostní důchody)

- Prevence
- Výdaje na požáry vzniklé kouřením cigaret
- Výdaje spojené s dopravními nehodami pod vlivem alkoholu

Důležitou součástí výpočtů výdajů státního rozpočtu je tzv. **atributivní riziko**, které udává počet, případně podíl osob, které onemocní v důsledku působení sledovaného rizikové faktoru např. spotřeby alkoholických nápojů a tabáku (Šejda, Šmerchovský a Göpfertová, 2005).

Atributivní riziko (AR) je dáno rozdílem incidencí ve skupině exponované a ve skupině neexponované:

$$AR = I_e - I_0$$

Podíl atributivního rizika (AR%) udává podíl nemocných, kteří v rizikové skupině onemocněli v důsledku sledovaného faktoru na základě následujícího vztahu:

$$AR\% = (I_e - I_0) \div I_e$$

Škody a výdaje na požáry vzniklé kouřením, náklady na prevenci a náklady na dopravní nehody pod vlivem alkoholu za rok 2015 byly převzaty z webových stránek příslušných institucí. Ostatní uvažované výdaje, mezi které patří vyplacené nemocenské dávky, náklady na zdravotní péči a vyplacené sociální důchody byly vypočítány podle obecného vztahu:

$$N_a = \sum N_{ta} \times AR_i$$

kde:

- N_a je uvažovaný výdaj a související se spotřebou alkoholických nápojů a tabáku
- N_t je celkový uvažovaný výdaj a
- AR_i atributivní riziko spojené se spotřebou alkoholických nápojů nebo tabáku

5 Vlastní práce

5.1 Spotřeba alkoholických nápojů

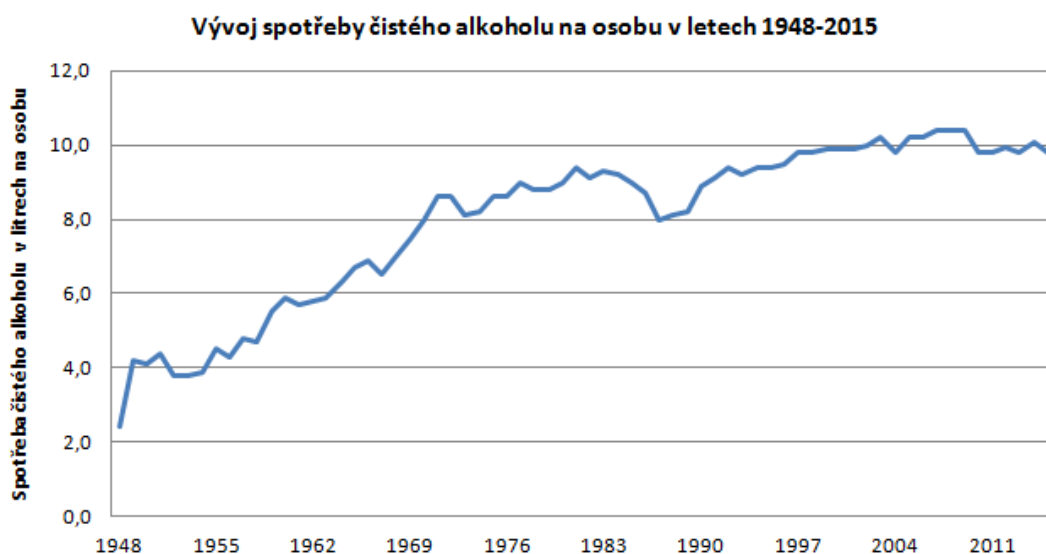
Monitoring spotřeby je důležitou součástí regulačních strategií, neboť je zdrojem spolehlivých informací o jejím rozsahu, formách, distribuci i charakteristikách ohrožených skupin obyvatelstva. V České republice je spotřeba alkoholických nápojů a tabáku odborně sledována po dobu uplynulých 15 let, dlouhodobost provádění výzkumu poskytuje možnost posouzení vývojových trendů. Výsledky sběru dat se dále využívají k vyhodnocení účinnosti přijatých regulačních opatření a jsou mimo jiné využívány i při tvorbě preventivních programů. Zkoumáním spotřeby se v České republice zabývá zejména Státní zdravotní ústav, Psychiatrické centrum Praha, řada studií probíhá i pod záštitou Světové zdravotnické organizace. Poznatky z těchto výzkumů vhodně doplňují statistická data o registrované spotřebě poskytované Českým statistickým úřadem (Csémy a Sovinová, 2015).

Výsledky mezinárodní studie pod záštitou Světové zdravotnické organizace poukazují jednak na vysokou spotřebu alkoholických nápojů v České republice, ale i na značný výskyt zkušeností s alkoholem u dětí školního věku. 44 % dětí ve věku 13 let již mělo zkušenost s alkoholem, 22,3 % patnáctiletých uvedlo konzumaci lihovin s týdenní frekvencí (Health Behaviour in School-aged Children , ©2010).

Csémy a Sovinová (2015) uvádí, že 12,5% dospělých respondentů konzumuje alkohol denně případně obden, přičemž je rozdíl mezi muži 18,9 % a ženami 6,4 %. Pití alkoholických nápojů alespoň jednou týdně uvedla téměř polovina mužů a čtvrtina žen. Celoživotní abstinenci uvádějí 3 % respondentů a z výzkumu opakovaně vyplývá, že výskyt trvalé abstinence je v České republice nižší než v jiných evropských zemích. Abstinence nekoreluje s věkem, úrovní vzdělání, rodinným stavem, bydlištěm či socioekonomickým stavem, souvisí ale s ekonomickou aktivitou, kde je výrazně vyšší u žen na mateřské dovolené. 17 % respondentů uvedlo častou konzumaci nadměrných dávek alkoholu, což odborníci považují za silný prediktor problémů souvisejících se spotřebou alkoholu jakými jsou např. úrazy, dopravní nehody, násilné chování. Autoři výzkumu uvádí, že 15 % dospělých lze na základě studie označit za konzumenty s vysokým rizikem vzniku závislosti na alkoholu. Navíc potvrzují, že konzumace alkoholu má silný vztah ke kouření tabáku a zdravotní rizika se tedy kumulují.

Z následujícího grafu vývoje spotřeby čistého alkoholu na základě dat Českého statistického úřadu v letech 1948-2015 je patrný parabolický trend, na základě níže uvedené rovnice. V posledních letech se hodnota spotřeby vyšplhala na 10 litrů etanolu na osobu za rok, do této statistiky jsou přitom zahrnuti všichni občané včetně novorozenců a kojenců. Absolutní přírůstek spotřeby v roce 2015 činí oproti roku 1948 7,5l.

$$T = 1977,98 + 0,996065t - 7,27091t^2$$

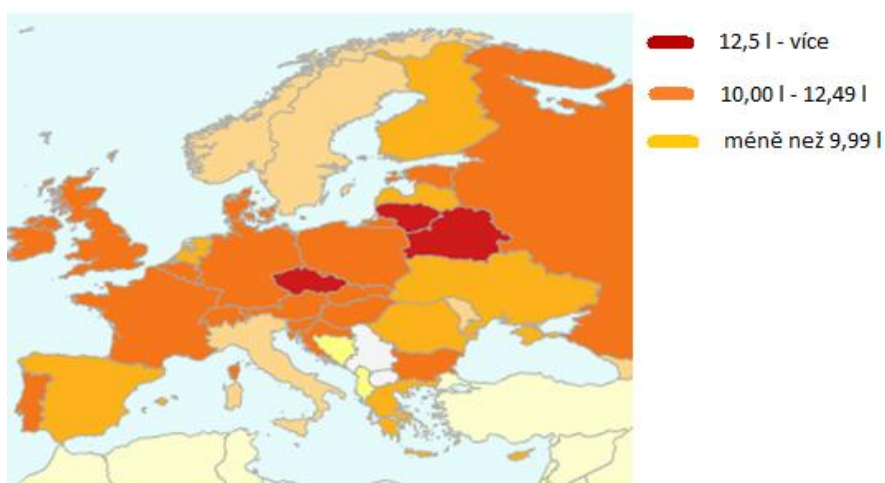

Obr. 6 Vývoj spotřeby čistého alkoholu v litrech na osobu v letech 1948-2015

Zdroj: Český statistický úřad (2014,2016), Vlastní zpracování

Pro srovnání a upozornění na vážnost situace je uveden následující obrázek zobrazující mapu spotřeby čistého alkoholu na obyvatele staršího 15 let. Žlutě jsou zde vyznačeny země se spotřebou do 9,99 litrů, oranžově od 10,00 litrů do 12,49 litrů a červeně pak země se spotřebou vyšší než 12,5 litrů čistého alkoholu. Česká republika patří společně s Běloruskem a Litvou mezi země s nejvyšší spotřebou alkoholu. Pro účely této práce je zde uveden pouze výňatek mapy zobrazující země Evropy, nicméně tyto 3 země jsou největšími konzumenty i ve světovém měřítku.

Spotřeba čistého alkoholu na obyvatele staršího 15 let

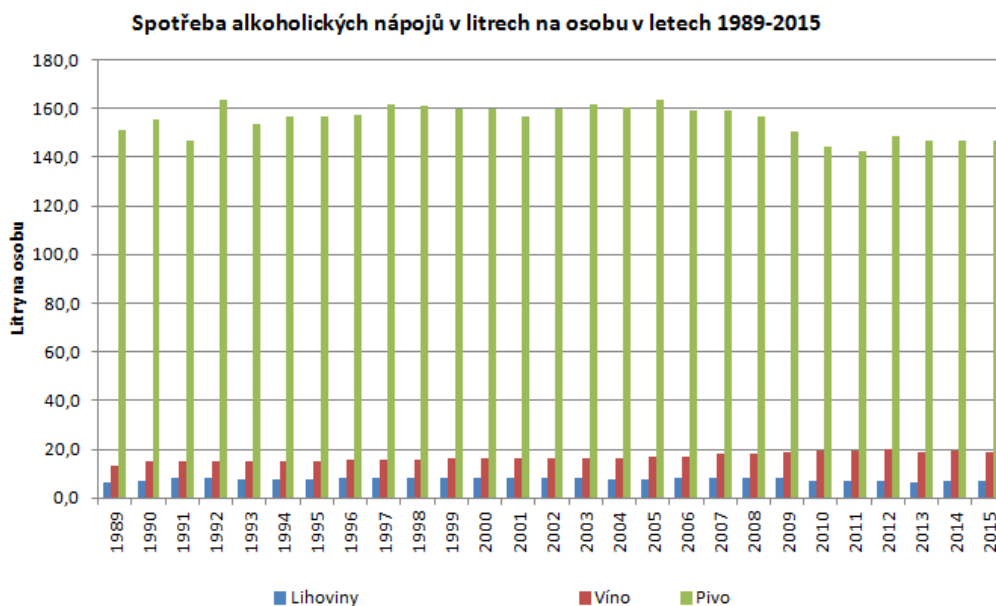

Obr. 7 Spotřeba čistého alkoholu na obyvatele staršího 15 let, sledované období 1990-2010

Zdroj: Světová zdravotnická organizace, dostupné z

http://gamapservr.who.int/gho/interactive_charts/gisah/consumption_adult/atlas.html

Český statistický úřad dále poskytuje data o spotřebě jednotlivých alkoholických nápojů v litrech na jednu osobu za rok, následující graf zobrazuje její vývoj v letech 1898 až 2015. Z obrázku je patrné, že spotřeba ve sledovaném období vykazuje mírné výkyvy, struktura rozdělení spotřeby dle jednotlivých druhů nápojů na lihoviny, víno a pivo se ovšem nemění. Dlouhodobě největší podíl na celkovém spotřebovaném množství tvoří s 85 % pivo, víno zaujímá cca 11 % a lihoviny mají 4% podíl.

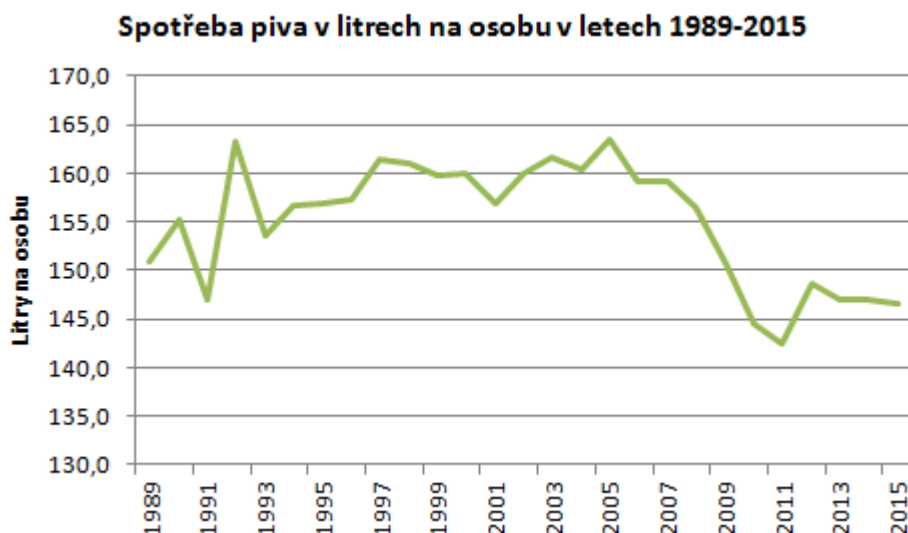

Obr. 8 Spotřeba alkoholických nápojů v litrech na osobu v letech 1898-2015

Zdroj: Český statistický úřad (2014,2016), Vlastní zpracování

Následující graf zobrazuje vývoj spotřeby piva v letech 1899-2015. Ze všech 3 skupin alkoholických nápojů vykazuje pivo největší výkyvy, vývoji nejlépe odpovídá parabolický trend na základě níže uvedené rovnice trendu. Z důvodu pádu komunistického režimu a následného zavedení volného zahraničního obchodu a svobodného podnikání je počátek 90. let zlomový jak pro spotřebu piva, tak pro spotřebu potravin obecně. Další výrazný zlom sledujeme v roce 2005, kdy na jednoho obyvatele připadlo rekordních 164 litrů piva. V letech 2006 a 2007 spotřeba stagnovala na úrovni 159 litrů, v následujících letech poté prudce klesala. Tento pokles trvající až do roku 2011 byl vysvětlován hospodářskou krizí v roce 2008 a dlouhodobou změnou životního stylu obyvatel. V posledních letech sledovaného období se spotřeba pohybuje okolo 147 litrů.

Obr. 9 Spotřeba piva v litrech na osobu za rok v letech 1989-2015

Zdroj: Český statistický úřad (2014,2016), Vlastní zpracování

$$T = 4045,99 - 26,2136t + 0,0847,27091t^2$$

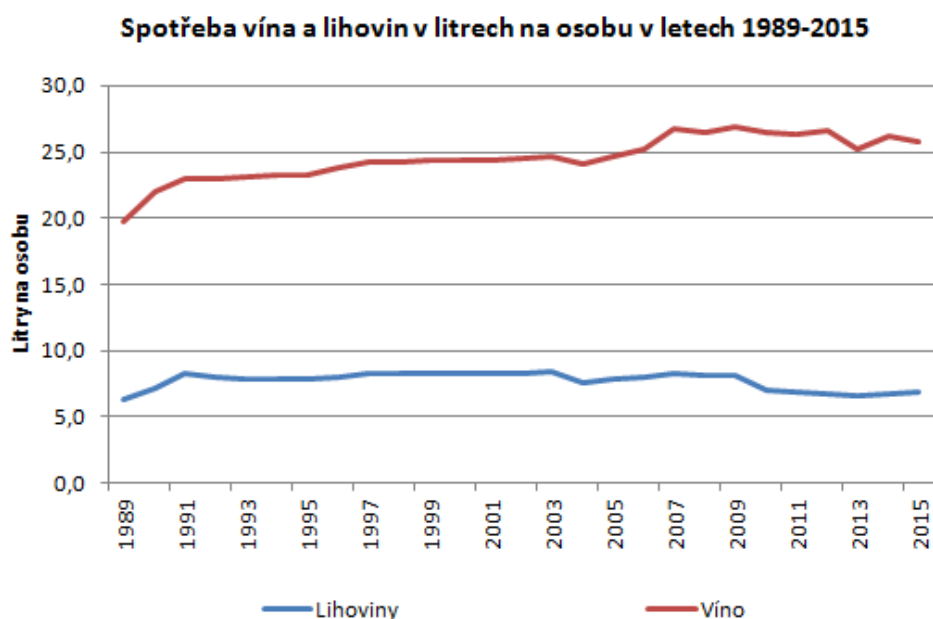
Data o spotřebě piva potvrzují skutečnost jeho oblíbenosti a existence pivního patriotismu v České republice. Vinopal (2005) ve svém článku uvádí, že silné vazby mezi Čechy a konzumací piva jsou založeny na kulturní a historické tradici. Od počátku druhého tisíciletí se pěstování chmele a výroba piva v Čechách úspěšně rozvíjely, v 15. století se poté kvalitní české pivo stává národním symbolem. Kult piva se v České republice vyskytuje i v současnosti, přičemž výsledky sociologických výzkumů uvádí, že tento zájem pochází z různých společenských vrstev obyvatelstva. Fenomén zakládání a obnovy malých pivovarů či například formy, jakými je pivu věnována pozornost tento stav potvrzují. Jako příklad uvádí Vinopal frekvenci běžných hovorů o pivu, organizování soutěží o pivo roku či množství reklam, kde je pivo symbolem, na který jsou často vázány aspekty národní hrdosti, historie či přátelství. Pro spotřebu piva je dále typický tzv. lokální patriotismus, který se vztahuje ke konkrétní značce vyrobené v regionu bydliště. Obecný patriotismus vyplývá z výsledků výzkumu Vinopala (2014), který uvádí, že 93 % respondentů považuje pivo za český národní nápoj, podle 90% respondentů je pivo jednou z věcí, na kterou jsou hrdí a 88 % respondentů považuje pivo za součást české kultury.

Následující graf zobrazuje vývoj spotřeby vína a lihovin v letech 1989-2015. U vína sledujeme v daném období rostoucí trend na základě níže uvedené přímky, průměrná hodnota roční spotřeby vína se v České republice přitom pohybuje okolo 24 litrů, čímž se pomalu přibližuje evropskému průměru, který je dle serveru Wine of Czech republic (©2012) 36 litrů na obyvatele.

$$T = 1929,40 + 4,30988t$$

Spotřeba lihovin vykazuje ve sledovaném období mírně klesající trend na základě níže uvedené trendové přímky, za příčinu poklesu se přitom považuje změna preferencí spotřebitelů. V roce 2005 byla spotřeba ve výši 8,6 litrů, v roce 2015 již jen 6,3 litrů lihovin na osobu.

$$T = 2034,1 - 4,16759t$$

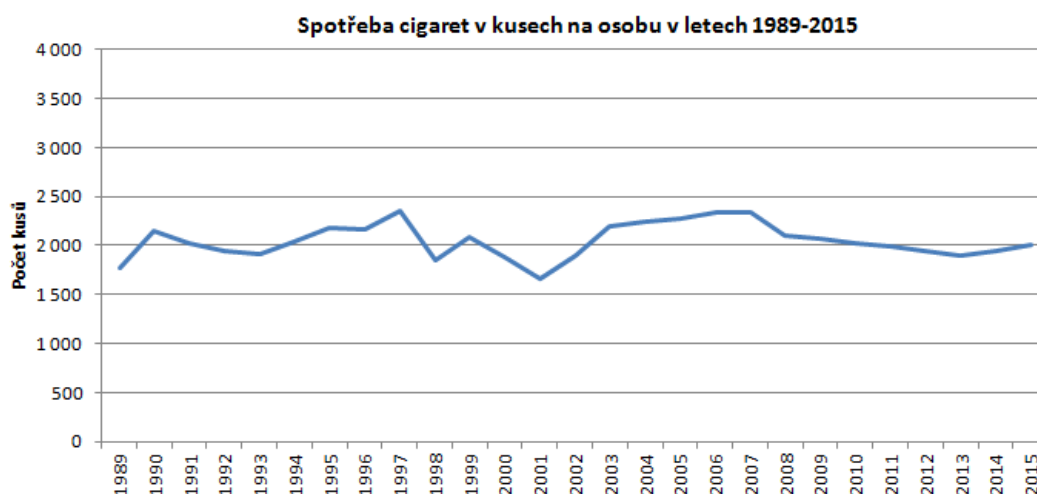

Obr. 10 Spotřeba vína a lihovin v litrech na osobu za rok v letech 1989-2015

Zdroj: Český statistický úřad (2014,2016), Vlastní zpracování

5.2 Spotřeba tabákových výrobků

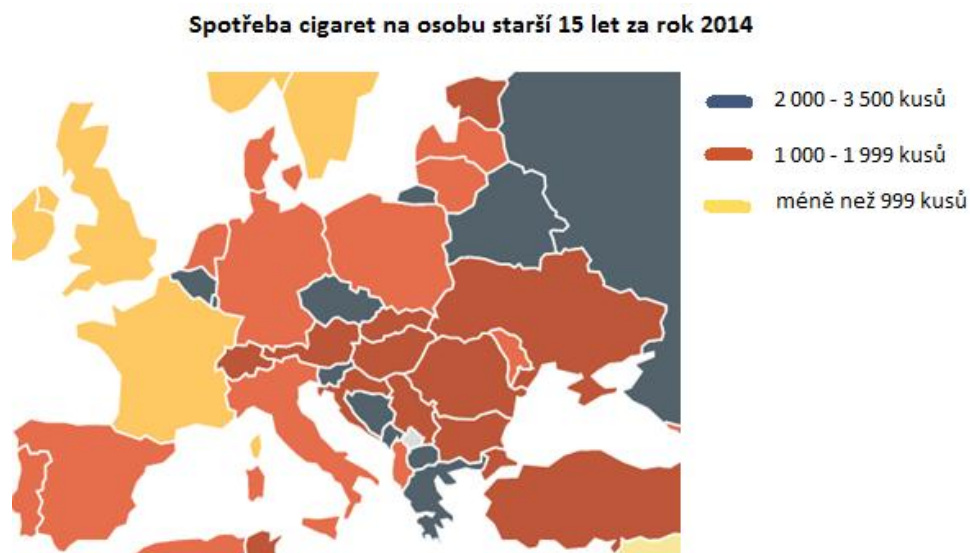
Vývoj spotřeby cigaret v letech 1989-2015 je zachycen na následujícím grafu zobrazujícím data Českého statistického úřadu. Ve sledovaném období vykazuje spotřeba výrazné výkyvy- Zatímco nejvíce se s hodnotou 2 354 ks na osobu spotřebovalo v roce 1997, v roce 2001 to bylo jen 1 664 ks. Od roku 2001 je poté sledován nárůst, který se od roku 2004 zpomaluje. Zpomalení růstu spotřeby je způsobeno vstupem České republiky do Evropské unie, což způsobilo postupné zvyšování sazeb spotřebních daní z důvodu jejich harmonizace napříč členskými zeměmi. Od roku 2007 zaznamenáváme postupný pokles, který je vysvětlován jednak nástupem hospodářské krize i změnami životního stylu obyvatel. V roce 2015 bylo spotřebováno 2 194 ks cigaret na osobu.

Obr. 11 Spotřeba cigaret v kusech na osobu v letech 1989-2015

Zdroj: Český statistický úřad (2014,2016), Vlastní zpracování

Pro mezinárodní srovnání výše spotřeby je uvedena následující mapa zobrazující spotřebu cigaret na osobu v roce 2014 v evropských zemích. Žlutými odstíny jsou zde vyznačeny země se spotřebou do 999 kusů, červenými do 1 999 kusů a modrými od 2 000 do 3 500 kusů cigaret. Česká republika se společně s Belgií, Slovinskem, Bosnou a Hercegovinou, Makedonií a Řeckem řadí mezi evropské země s největší spotřebou cigaret.

Obr. 12 Spotřeba cigaret na osobu starší 15 let za rok 2014

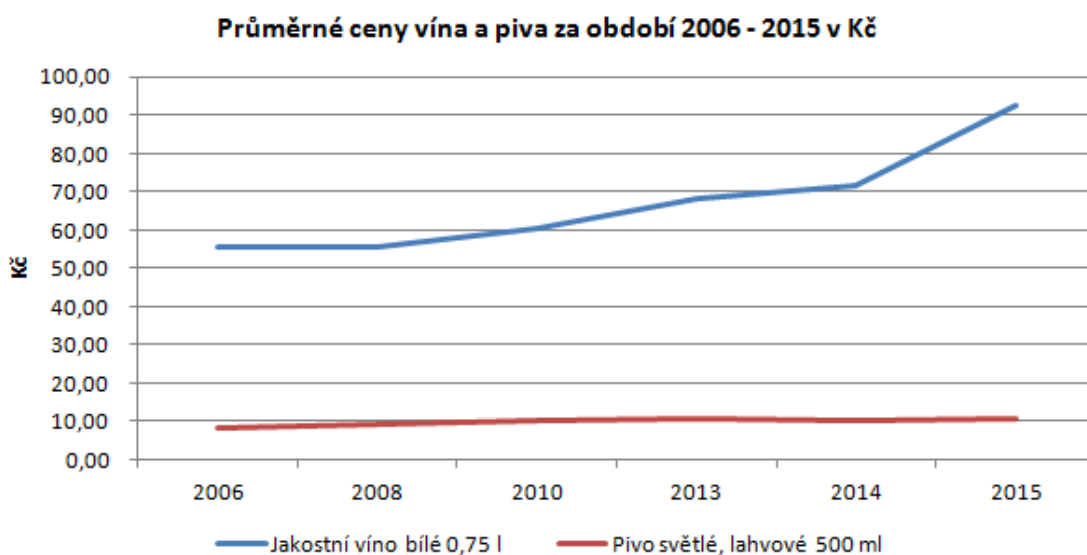
Zdroj: The Tobacco Atlas, dostupné z <http://www.tobaccoatlas.org/topic/cigarette-use-globally>

Csémy a Sovinová (2015) uvádí, že počet kuřáků v dospělé populaci je v posledních letech v České republice poměrně stabilní, pohybuje se mezi 28 až 32 %. V roce 2014 bylo kuřáků 31,4 % dospělé populace, z toho 75% tvořili kuřáci kouřící alespoň jednu cigaretu denně. Česká populace v naprosté většině kouří cigarety,

podíl ostatních tabákových výrobků je zanedbatelný. K trojnásobnému nárůstu oproti roku 2013 došlo u spotřebitelů elektronických cigaret, které v roce 2014 používalo 3,9 % respondentů. Z výzkumu dále vyplývá, že si kuřáci významně všimají protikuřáckých kampaní, které probíhají zejména v novinách a časopisech. Devadesát procent kuřáků si všimlo zdravotního varování na krabici cigaret, nicméně pouze 19,1 % z nich varování motivovalo k zanechání kouření.

5.2.1 Ceny alkoholických nápojů a tabákových výrobků

Český statistický úřad poskytuje prostřednictvím statistiky "Vývoj cen potravinářských výrobků" průměrné ceny jakostního bílého vína a výčepního světlého piva, tato data pro lihoviny a tabákové výrobky bohužel nejsou monitorována. Následující graf proto zobrazuje pouze vývoj průměrných cen vína a piva, ceny obou komodit vykazují ve sledovaném období rostoucí trend. U vína sledujeme v roce 2015 40% nárůst ceny oproti roku 2006, u piva 21% nárůst.

Obr. 13 Průměrné ceny vína a piva za období 2006 - 2015 v Kč

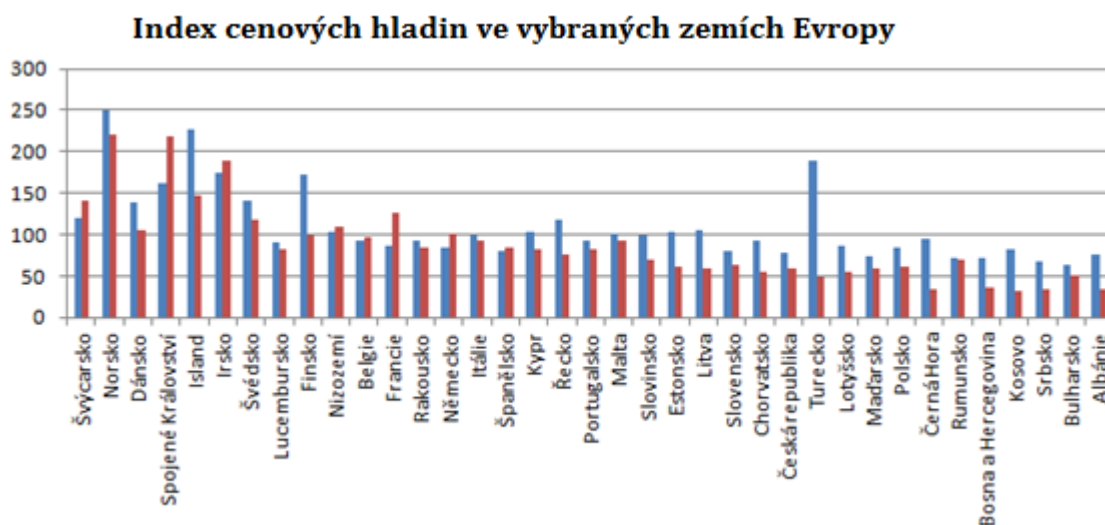
Zdroj: Český statistický úřad (2016), Vlastní zpracování

Pro srovnání cen v rámci zemí Evropské unie byla použita data statistického úřadu Eurostat. Údaje o cenách alkoholických nápojů a tabáku jsou uvedeny ve formě indexu cenové hladiny za rok 2015 pro jednotlivé země Evropské unie, dále 3 EFTA země (Island, Norsko, Švýcarsko), 5 kandidátských zemí (Makedonie, Černá Hora, Albánie, Srbsko, Turecko) a Bosnu a Hercegovinu a Kosovo. Index cenové hladiny vyjadřuje cenovou hladinu dané země ve vztahu k jiné. Pokud je cenový index země vyšší než 100, je země považována za relativně dražší než je země porovnávaná (Eurostat, ©2017).

V sloupcovém grafu na obrázku č. 3 jsou modře uvedeny indexy cenové hladiny pro alkoholické nápoje, červeně pro tabák. Mezi země s nejdražšími alkoholickými nápoji s indexy 250-162 patří Norsko, Island, Turecko, Irsko,

Spojené království. Nejlevnější alkoholické nápoje s indexy 64-74 jsou naopak v Bulharsku, Srbsku, Rumunsku, Bosně a Hercegovině či Maďarsku. Česká republika se s indexem 79 řadí do skupiny s levnějším alkoholem.

Mezi země s nejdražším tabákem s indexy 220-190 patří Norsko, Spojené království a Irsko. S indexy 35-48 je nejlevnější tabák v Kosovu, Srbsku, Albánii, Černé Hoře, Bosně a Hercegovině. Alkoholické nápoje a tabák patří vždy v rámci jedné země do kategorie levných či drahých komodit, výjimku tvoří pouze Turecko, kde je alkohol velmi drahý zatímco tabák s indexem 48 považujeme za levný. Česká republika i v případě tabáku s indexem 60 řadí do kategorie zemí s levným tabákem (Eurostat, ©2017).

Obr. 14 Index cenových hladin alkoholických nápojů a tabáku ve vybraných zemích Evropy 2015
Zdroj: Eurostat (2017), Vlastní zpracování

5.2.2 Cenová elasticita poptávaného množství

Citlivost poptávaného množství statku na jeho ceně je vyjadřována cenovou elasticitou poptávaného množství. S ohledem na dostupnost údajů o průměrných cenách jednotlivých alkoholických nápojů a tabáku z Českého statistického úřadu byly cenové elasticity poptávky vína, piva, lihovin a cigaret v následující tabulce vypočítány pouze pro rok 2015.

Tab. 1 Koeficienty cenových elasticit poptávky po víně, pivu, lihovinách a tabáku v absolutních hodnotách za rok 2015

	E_{DP} víno	E_{DP} pivo	E_{DP} lihoviny	E_{DP} cigarety
2015	0,1	0,2	3,6	0,7

Zdroj: Český statistický úřad (2016), Vlastní výpočty

Absolutní hodnota cenové elasticity poptávaného množství po lihoviny je větší než jedna, což značí o elastičnosti poptávky. Výsledek lze interpretovat jako pokles

poptávaného množství po lihovinách o 3,6 % při růstu ceny o 1 %. Tato skutečnost odporuje obecným hodnotám uváděným v odborné literatuře, nicméně jak již bylo uvedeno v literární rešerši, cenová elasticita poptávky závisí na celé řadě faktorů. Výsledky je nutné očistit od externích vlivů, mezi které se řadí například aktuální situace na trhu, tedy to v jaké fázi se trh vyskytuje (růst nebo úpadek).

U zbývajících zkoumaných statků (víno, pivo, cigarety) jsou hodnoty koeficientů v absolutních hodnotách menší než jedna, což svědčí o neelastičnosti poptávky. Z výsledků vyplývá, že jednocentní zvýšení ceny jednotlivých komodit vyvolá menší než jednocentní pokles poptávaného množství, tato situace je v souladu s odbornou literaturou.

Hodnoty cenové elasticity pro alkoholické nápoje dohromady se pohybují okolo hodnoty -0,5 (-0,7 pro lihoviny, -0,77 pro víno a -0,38 pro pivo), tedy jako snížení poptávaného množství o 0,5 %, které je způsobeno zvýšením ceny o 1 %. přičemž v dlouhém období je obecně snížení poptávaného množství výraznější (Ministerstvo zdravotnictví ČR, ©2015a).

Obdobné závěry plynou ze studií zkoumající cenovou elasticitu tabáku, platí tedy, že vyššími sazbami spotřebních daní z tabáku je možné dosáhnout snížení jeho spotřeby. Hodnoty cenové elasticity pro tabákové výrobky se podle současných studií pohybují okolo hodnoty -0,5 (David, 2010).

5.3 Příjmy státního rozpočtu

Úvodní část kapitoly je věnována inkasu cla a spotřebních daní, neboť se jedná o zásadní položky příjmové strany státního rozpočtu. Ostatní příjmové položky, mezi které patří daň z přidané hodnoty, daň z příjmů právnických osob a ušetřené starobní důchody jsou následně vypočítány.

5.3.1 Spotřební daně

Spotřební daně tvoří podstatný příjem státního rozpočtu z alkoholických nápojů a tabáku a dále je to jeden z hlavních nástrojů, kterými stát může spotřebu, prostřednictvím ceny komodit, regulovat. Stejně jako výše sazeb daně je důležitá i samotná konstrukce daně.

Aktuální sazby spotřební daně z piva uvedené v následující tabulce mají za cíl zvýhodňovat malé nezávislé pivovary, pro které platí snížené sazby.

Tab. 2 Sazby spotřební daně z piva platné k 1.3.2017

Základní	Snížené pro malé nezávislé pivovary, podle výroby v hl ročně				
	Do 10 000	10 000-50 000	50 000-100 000	100 000-150 000	150 000-200 000
32,00 Kč	16,00 Kč	19,20 Kč	22,40 Kč	25,60 Kč	28,80 Kč

Zdroj: Zákon o spotřebních daních, Vlastní úprava

Z následující tabulky sazeb spotřební daně z vína je patrné, že na tichá vína je uvalena nulová sazba daně.

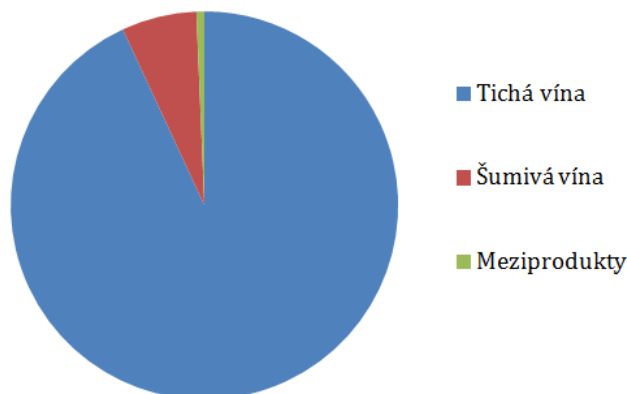
Tab. 3 Sazby spotřební daně z vína a meziproductů platné k 1.3.2017

	Sazba daně
Šumivá vína	2 340 Kč/hl
Tichá vína	0 Kč/hl
Meziprodukty	2 340 Kč/hl

Zdroj: Zákon o spotřebních daních, Vlastní úprava

V roce 2015 bylo přitom uvolněno 1 915 945 hektolitrů tichého vína z celkových 2 058 385 hektolitrů vína ve volném oběhu, jedná se tedy o 93 % produkce vína, ze které není vybírána spotřební daň. Poměr jednotlivých druhů vín ve volném oběhu v roce 2015 zobrazuje následující graf.

Podíl tichých vín na celkovém množství vína ve volném oběhu

Obr. 15 Poměr jednotlivých druhů vín ve volném oběhu v roce 2015

Zdroj: Celní správa (©2016)

Následující tabulka udává přehled sazeb daně pro líh platných k 1.3.2017.

Tab. 4 Sazby spotřební daně z lihu platné k 1.3.2017

	Sazba daně
Lích obsažený v klasických lihovinách	28 500 Kč/hl etanolu
Lích obsažený v ovocných destilátech	14 300 Kč/hl etanolu

Zdroj: Zákon o spotřebních daních, Vlastní úprava

Aktuální sazby daně z tabákových výrobků jsou uvedeny v následující tabulce. Vyplývá z ní, že minimální sazba daně uvalená na jednu cigaretu je 2,57 Kč. Při využití informací serveru Dobrá trafika (©2017) lze vypočítat, že 1 000g tabáku lze použít k ubalení 1 250 cigaret. Při sazbě daně 2 185 Kč za kilogram činí daňová zátěž 1,7 Kč na cigaretu, což je o 34 % méně než u cigaret klasických.

Tab. 5 Sazby spotřební daně z tabákových výrobků platné k 1.3.2017

	Sazba daně		
	Procentní část	Pevná část	Minimální
Cigarety	27%	1,42 Kč/kus	Celkem min. 2,57 Kč/kus
Doutníky, cigarillos		1,67 Kč/kus	
Tabák ke kouření		2 185 Kč/kg	

Zdroj: Zákon o spotřebních daních, Vlastní úprava

5.3.1.1 Vývoj inkasa spotřebních daní

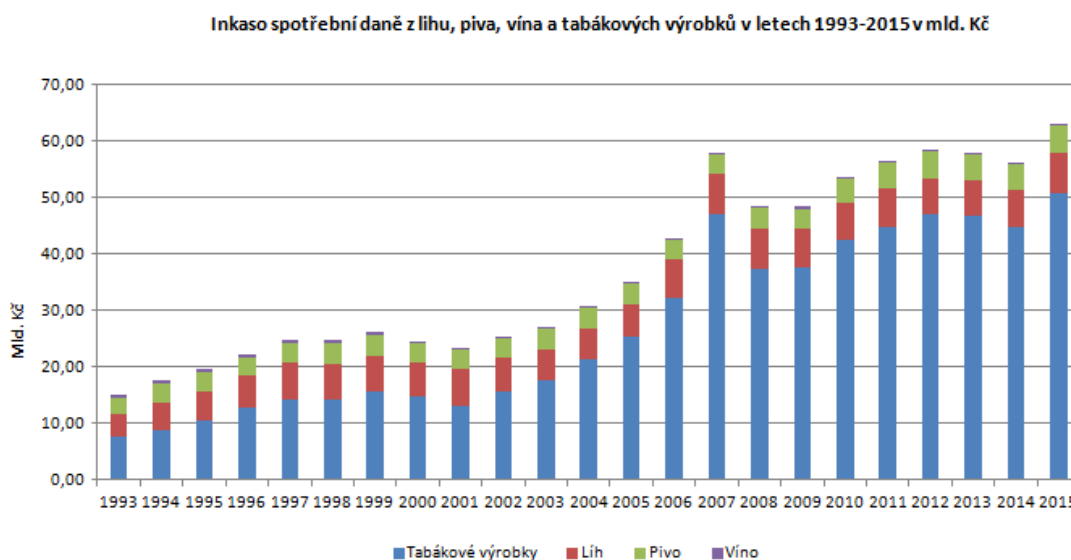
Následující graf zobrazuje vývoj inkasa spotřebních daní z vína, piva, lihu a tabákových výrobků za období 1993-2015. Největší pozornost je věnována inkasu daně z tabákových výrobků, která generuje 80 % ze sledovaných příjmů. Ve sledovaném období sledujeme u spotřební daně z tabákových výrobků rostoucí trend, v roce 2007 byla částka inkasa nejvyšší. Nejvíce se na nárůstu podílí zvýšení sazby daně z tabákových výrobků, díky kterému došlo k meziročnímu nárůstu inkasa o 14,76 mld. Kč. V posledních čtyřech letech jsou vykazuje inkaso mírné výkyvy. Zatímco v roce 2012 vybral stát na daních z tabákových výrobků 47,0 mld. Kč, což bylo nejvíce za sledované období, v roce 2013 to bylo již o 200 milionů méně, další pokles o 2,3 mld. Kč zaznamenáváme v roce 2014. Snížení inkasované daně je přisuzováno předzásobením obchodníků na podzim roku 2013 před zvýšením sazeb spotřebních daní z tabáku v následujícím roce. Jako další důvod uvádí finanční a celní správa vliv opožděných plateb spotřební daně v celkové výši 1,3 mld. Kč, která byla doplacena až v lednu 2014. Negativní vliv na měl i trend klesající spotřeby tabákových výrobků v těchto letech, který byl uveden v jedné z předchozích kapitol. V roce 2015 nastává zlom a sledujeme nárůst inkasa o 6,2 mld. Kč oproti předchozímu roku, což může být způsobeno i zavedením nových mechanismů proti daňovým únikům. Nejvyšší kontrolní úřad v minulosti upozornil, že stát nevybírá na spotřebních daní z lihu a tabáku tolik, kolik předpokládá státní rozpočet. I přes zvyšování daní byl nárůst daní dlouhodobě neúměrný, z těchto důvodů začal Nejvyšší kontrolní úřad již v roce 2014 s kontrolou výběru spotřebních daní z lihu a tabáku, do budoucna přitom odhaduje nárůst inkasa o 1,1 mld. Kč za rok 2017 z důvodu zvýšení sazeb spotřební daně. Hrozbou v tomto ohledu může být ale tzv. protikuřácký zákon. Pokud spotřebitelé jeho důsledku kouření omezili, znamenalo by to i nižší výběr daně, tento pokles je v důvodové zprávě odhadován na 2,2 mld. Kč.

Spotřební daně z alkoholických nápojů vykazují ve sledovaném období rostoucí trend bez výraznějších výkyvů, inkaso se trvale pohybuje okolo 11-12 mld. korun ročně. V roce 1995 došlo k zavedení daňového zvýhodnění malých nezávislých pivovarů, nicméně tento krok se na inkasu spotřební daně z piva výrazně neprojevil. U inkasa spotřební daně z lihu nastává zlom v roce 2006, kdy

došlo k významnému meziročnímu nárůstu přisuzovanému rostoucí poptávkou i zvýšeným kontrolám ilegální výroby a distribuce.

Nejnižší podíl na výnosu spotřebních daní má víno a jeho meziprodukty. Skutečnost je dána tím, že tichá vína jsou zatížena nulovou sazbou daně. zdaněna jsou tedy pouze perlivá a šumivá vína.

Obr. 16 Inkaso spotřební daně z lihu, piva, vína a tabáku v letech 1993-2015 v mld. Kč
Zdroj: Celní správa (2016), Daňáři online (©2005), Vlastní zpracování

5.3.1.1 Inkaso spotřebních daní v roce 2015

Následující tabulka uvádí přehled inkasa spotřebních daní z alkoholických nápojů a tabáku za rok 2015 zveřejněných Celní správou České republiky. Celková částka z těchto daní, která bude zahrnuta do příjmů státního rozpočtu činí 63 062,16 mil. Kč.

Tab. 6 Inkaso spotřební daně z lihu, piva, vína a tabákových výrobků v mil. Kč za rok 2015

	2015
SPD z lihu	7 132,44
SPD z piva	4 708,88
SPD z vína	320,84
SPD z tabákových výrobků	50 900,00
Celkem [mil. Kč]	63 062,16

Zdroj: Celní správa (2016)

5.3.2 Cla

Ministerstvo financí ve spolupráci s Celní správou zveřejňuje prostřednictvím výročních zpráv zůstatky účtu cla z alkoholických nápojů a tabákových výrobků, jejichž přehled za rok 2015 je uveden v následující tabulce. Z jednotlivých zůstatků vyplývá, že největší podíl tvoří clo z importu lihovin, nejmenší naopak z piva. Celková částka, která bude započítána jako příjem státního rozpočtu je 49,9 mil. Kč.

Tab. 7 Zůstatky účtů cla z alkoholických nápojů a tabákových výrobků za rok 2015 v mil. Kč

	2015
Clo z víno	1,5
Clo z lihu	45,0
Clo z piva	0,9
Clo z tabákových výrobků	2,5
Celkem [mil. Kč]	49,9

Zdroj: Ministerstvo financí ČR (2016)

5.3.3 Daň z přidané hodnoty

Podle vzorce uvedeného v metodice byla spočítána daň z přidané hodnoty z alkoholických nápojů a cigaret. K výpočtu byla využita data Českého statistického úřadu, na základě kterých byla zjištěna spotřeba jednotlivých komodit na osobu za rok, počet obyvatel v roce 2015 a průměrné ceny. Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce, celkový výpočet je uveden v příloze.

Tab. 8 Výpočet inkasa daně z přidané hodnoty z alkoholických nápojů a cigaret za rok 2015 v mld. Kč

	2015
DPH z lihu	2, 70
DPH z piva	2, 84
DPH z vína	3, 21
DPH z cigaret	14,85
Celkem [mld. Kč]	23, 60

Zdroj: Vlastní výpočty

Celková vypočtená částka inkasované daně z přidané hodnoty je podhodnocená, neboť v rámci výpočtu DPH z tabákových výrobků nebyly zahrnuty cigarillo ani řezaný tabák.

5.3.4 Daň z příjmů právnických osob

Inkaso daně z příjmu právnických osob působících v odvětví alkoholických nápojů a tabákových výrobků je vypočítané podle vzorce uvedeného v metodice. Za

odvětví tabákových výrobků byla daň z příjmů právnických osob vypočítána na základě daně z příjmů, kterou za rok 2015 odvedla společnost Philip Morris ČR, a.s.. V odvětví lihovin je společností použitou pro výpočet STOCK Plzeň-Božkov, s.r.o., za pivovarnictví Plzeňský Prazdroj, a.s. a za vinařství společnost BOHEMIA SEKT, s.r.o. pod kterou spadají vinařství Víno Mikulov, Habánské sklepy, Chateau Bzenec a Vinařství Pavlov (odvětví bylo tedy rozděleno na tichá vína a vína šumivá). Na základě tržních podílů (zjištěných na webových stránkách společností či z výročních zpráv) těchto společností a odvedených daní z příjmů, které byly zjištěny z výročních zpráv společností zveřejněných ve Veřejném rejstříku a Sběrce listin Ministerstva spravedlnosti byly poté dopočítány daně z příjmů právnických osob pro jednotlivá odvětví, jejichž předmět uvádí následující tabulka. Podrobný přehled výpočtu je uveden v příloze.

Tab. 9 Výpočet inkasa daně z příjmů právnických osob působících v odvětví alkoholických nápojů a tabáku za rok 2015 v mil. Kč

	2015
DPPO za odvětví tabákových výrobků	1 154,68
DPPO za odvětví lihovin	937,96
DPPO za odvětví piva	1 674,36
DPPO za odvětví vína	116,50
Celkem [mil. Kč]	3 883,49

Zdroj: Vlastní výpočty

Do příjmové strany státního rozpočtu bude zahrnuta částka 3 883,45 mil Kč, nicméně o této skutečnosti lze polemizovat. Pokud by totiž tyto společnosti nepodnikaly v oblasti alkoholických nápojů a tabáku, působily by v odvětví jiném, kde by taktéž vytvářely zisky, ze kterých by poté odváděly stejné daně. To znamená, že tyto příjmy souvisí se spotřebou alkoholu a tabáku nepřímou. V této problematice lze rovněž využít teorii nákladů obětovaných příležitostí, kdy jsou započítány pouze nadprůměrné zisky společností, které by v jiném odvětví nemusely být vytvořeny. Nadprůměrný zisk a z něj odvedenou daň získáme po odečtení druhé nejlepší varianty, kterou ovšem nelze, s ohledem na různorodost preferencí spotřebitelů, jednoznačně určit. Vzhledem k tomu, že je závěr při použití tohoto přístupu nejednoznačný, bude do příjmové strany zahrnuta celá vypočtená částka daně.

5.3.5 Ušetřené starobní důchody

Ušetřené starobní důchody z důvodu předčasných úmrtí zapříčiněných spotřebou alkoholických nápojů a tabáku byly vypočítány pomocí vzorce uvedeného v metodice s využitím dat z Českého statistického úřadu, České správy sociálního zabezpečení, Dopravní statistiky a Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2015. Tato položka může být považována za výnos státního rozpočtu, nicméně vzhledem k tomu, že přímo souvisí se spotřebou alkoholických

nápojů a tabáku, je v této práci považována za příjem. Základem následujících výpočtů je průměrný roční starobní důchod, který v daném roce činil 136 458 Kč. Tato částka byla následně vynásobena počty úmrtí z různých příčin, které jsou rozděleny do tří skupin. Do první skupiny přímá a nepřímá úmrtí pod vlivem alkoholu spadají úmrtí vzniklá předávkováním, nehodami a sebevraždami. Druhou skupinu tvoří dopravní nehody pod vlivem alkoholu, třetí úmrtí na následky kouření. Výsledky výpočtů, které jsou součástí přílohy, jsou uvedeny v následující tabulce.

Tab. 10 Ušetřené starobní důchody z důvodu předčasných úmrtí na následky spotřeby alkoholu a tabáku za rok 2015 v mil. Kč

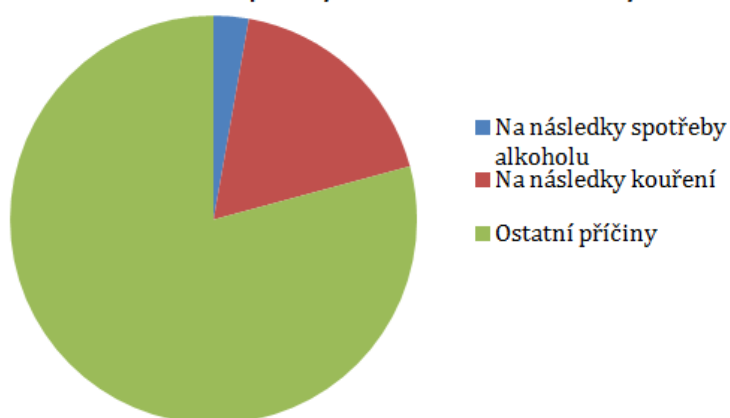
	2015
Ušetřené důchody - přímá a nepřímá úmrtí pod vlivem alkoholu	111,21
Ušetřené důchody - dopravní nehody pod vlivem alkoholu	309,35
Ušetřené důchody - úmrtí na následky kouření	2 731,34
Celkem [mil. Kč]	3 151,91

Zdroj: Vlastní výpočty

Do příjmů státního rozpočtu vstoupí celková částka ve výši 3 151,91 mil. Kč, vzhledem k tomu, že ve výpočtu není zohledněna současná dnešní hodnota ušetřených peněz v budoucnu, je nicméně celkový výsledek nadhodnocený.

Markantní rozdíl mezi ušetřenými starobními důchody z předčasných úmrtí na následky spotřeby alkoholu a kouření je způsoben tím, že následky kouření ročně zemře podle vlastních výpočtů a serveru Anamnéza (© 2016) šestkrát více osob než na následky spotřeby alkoholu. Následující graf zobrazuje podíl úmrtí na následky spotřeby alkoholu a kouření (21 %) na celkových úmrtích za rok 2015.

Podíl úmrtí v důsledku spotřeby alkoholu a tabáku na celkových úmrtích

Obr. 17 Podíl úmrtí na následky spotřeby alkoholu a tabáku v roce 2015

Zdroj: Vlastní výpočty

5.4 Výdaje státního rozpočtu

Spotřeba alkoholu i tabáku má negativní vliv nejen na zdraví populace, spojeny jsou s ní také značné ekonomické náklady. Tyto náklady ovšem nejsou žádnou institucí monitorovány a k jejich výpočtu se staví autoři provedených studií různými způsoby, liší se i výčet položek, které do celkových nákladů vstupují, některé studie navíc v rámci ekonomických nákladů zohledňují i obtížně vyčíslitelnou hodnotu lidského života. S ohledem na dostupnost dat jsou pro účely této práce za výdaje státního rozpočtu považovány položky v následujících částech, souhrnně uvedené v metodice.

5.4.1 Atributivní riziko

Základní položkou vstupující do následujících výpočtu je tzv. atributivní riziko (AR), které umožňuje přiřadit podíl pro jednotlivé nemoci v souvislosti s užíváním alkoholických nápojů a tabáku. Atributivní riziko, nebo-li etiologický faktor, vyjadřuje podíl dané nemoci či sledovaného jevu (následku), za který je daná příčina zodpovědná. Podle Bencka (2002) vyjadřuje atributivní riziko absolutní efekt expozice danému rizikovému faktoru. Uvádí, o kolik je ve skupině exponovaných osob ve srovnání se skupinou neexponovanou vyšší incidence².

Zábranský a Běláčková (2011) vysvětlují atributivní riziko na následujícím příkladě: "Kdyby na světě nebyl tabák, o jaký podíl (o kolik procent ze současného stavu) malobuněčného karcinomu by bylo méně?".

Ezzati (2004) vyjádřil atributivní riziko pro tabák ve výši 15 %, Šmídová (2012) vypočítala atributivní riziko pro alkohol ve výši 20,7%. Pro účely této práce byla použita atributivní rizika pro alkohol a tabák, které jsou uvedeny v následující tabulce, podkladem pro výpočet byla studie Zábranského a Běláčkové (2011) a data z Ústavu zdravotnických informací a statistik. Tabulka obsahující podíl zahrnutých onemocnění je uvedena v příloze. V dalších výpočtem bude počítáno s hodnotami $AR_{\text{alkohol}} = 15,21 \%$ a $AR_{\text{tabák}} = 16,72 \%$. Na základě srovnání s atributivními riziky vypočítanými jinými autory jsou tyto hodnoty považovány za reálné.

Tab. 11 Atributivní riziko pro alkohol a tabák

$AR_{\text{alkohol}} [\%]$	15,21429
$AR_{\text{tabák}} [\%]$	16,71667

Zdroj: Zábranský a Běláčková (2011), Ústav zdravotnických informací a statistik (2017), Vlastní výpočet

² Incidence - počet nově vzniklých případů dané nemoci ve vybrané populaci za určité časové období (Lékařský slovník, ©2017).

5.4.2 Výdaje na zdravotní péči

Tabák i alkohol obsahují vysoce škodlivé látky, které jak vyplývá z prováděných studií, poškozují zdraví, přispívají vzniku řadě onemocnění a v krajním případě způsobují předčasná úmrtí. Náklady na zdravotní péči související se spotřebou alkoholu a tabáku budou největší položkou výdajů státního rozpočtu.

Financování zdravotnictví v České republice je založeno na principu povinného pojištění a je upravováno Zákonem č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění. Plátce pojistného dělíme do následujících tří skupin - stát (odvádí pojistné za zákonem vymezenou skupinou osob), zaměstnavatelé (odvádí pojistné za zaměstnance) a skupina osob samostatně výdělečně činných a osob bez zdanitelných příjmů.

Celkové náklady státu na zdravotnictví v roce 2015 dosáhly 269,2 mld. Kč, pro účely této práce budou do nákladové strany státního rozpočtu zahrnuty pouze výdaje odváděné státem související se spotřebou alkoholických nápojů a tabáku, které byly pro rok 2015 spočítány pomocí atributivních rizik na částku **85 958,12 mil. Kč**.

5.4.3 Vyplacené nemocenské dávky

Celková suma vyplacených nemocenských dávek za rok 2015 činila 15 427 mil. Kč, pomocí atributivních rizik pro tabák a alkohol byly vypočítány vyplacené nemocenské dávky související se spotřebou alkoholických nápojů a tabáku, které pro rok 2015 dosáhly dle výpočtu uvedeného v metodice **4 926,30 mil. Kč**.

5.4.4 Sociální výdaje

Mezi sociální výdaje zahrnuté do nákladové strany budou započítány invalidní důchody a pozůstalostní důchody (vdovské, vdovecké, sirotčí) související se spotřebou alkoholických nápojů a tabáku, údaje jsou převzaté z tiskové zprávy Ministerstva práce a sociálních věcí za rok 2015 a Monitoru státní pokladny. Využitím atributivních rizik byly vypočítány jednotlivé skupiny důchodů, které jsou uvedeny v následující tabulce. Celková suma dosahuje **22 814,04 mil. Kč**, největší podíl na této částce tvoří vyplacené invalidní důchody, kterých bylo za rok 2015 celkem vyplaceno 14 108,38 mil. Kč.

Tab. 12 Sociální výdaje za rok 2015

	2015
Invalidní důchody	14 108,38
Vdovské důchody	6 844,72
Vdovecké důchody	819,35
Sirotčí důchody	1 041,59
Celkem [mil. Kč]	22 814,04

Zdroj: Monitor státní pokladna, ©2016, Ministerstvo práce a sociálních věcí, ©2016, Vlastní výpočty

5.4.5 Preventivní programy

Úřad vlády České republiky uvádí, že celkový výdaj na preventivní protidrogové programy v roce 2015 tvořil 1 442 mil. Kč (do této částky jsou nicméně zahrnuty výdaje v dotačních řízeních na prevenci kriminality, na výzkum a administraci, dále dotace domovům se zvláštním režimem, výdaje policie na znalecké posudky, laboratorní analýzy, testování alkoholu a odhalování trestné činnosti a to pro všechny návykové látky souhrnně. Částka vydaná v souvislosti s alkoholem a tabákem bude tedy vypočítána jako součet nákladů na provoz záchytných stanic, která dosáhla 80, 12 mil. Kč a podílu ostatních nákladů zjištěných pomocí atributivního rizika. Celková částka vstupující do nákladů je **101, 04 mil. Kč**.

5.4.6 Výdaje na požáry vzniklé kouřením cigaret

Škody a výdaje na požáry vzniklé kouřením dosáhly za rok dle statistické ročenky Hasičského záchranného sboru České republiky **47,89 mil. Kč**. Celkem 1 728 požárů, které vznikly kouřením cigaret tvoří 8,54 % ze všech požárů, bylo při nich usmrceno 15 osob a dalších 103 zraněno (Hasičský záchranný sbor, ©2016).

5.4.7 Výdaje na zásahy při dopravních nehodách pod vlivem alkoholu

V roce 2015 tvořily celkové náklady související s celkově 93 067 dopravními nehodami 68 254 mil. Kč. Do této sumy jsou zahrnuty i náklady na zapojení policie, lékařů, hasičů při výjezdech k dopravním nehodám. Do součtu jsou dále započítány náklady na soudy, které se následky nehod zabývají. Zahrnuty jsou i státní ztráty z přínosů zraněných osob (tvorba HDP, daň z příjmů, odvod sociálního a zdravotního pojištění) a náklady na jejich léčbu a sociální zabezpečení. (Centrum dopravního výzkumu, ©2016). Požití alkoholu bylo příčinou celkem 4 544 dopravních nehod, k nim náležící poměrná částka, která bude zahrnuta do nákladů státního rozpočtu, je poté **3 332,52 mil. Kč**.

5.5 Srovnání příjmů a výdajů státního rozpočtu

Následující tabulka udává přehled výsledných příjmů a nákladů státního rozpočtu spojených se spotřebou alkoholických nápojů a tabáku za rok 2015. Největší podíl

příjmů tvoří spotřební daně a daň z přidané hodnoty. Významnou část tvoří rovněž ušetřené starobní důchody z úmrtí způsobených spotřebou alkoholických nápojů a tabáku. V roce 2015 dosáhla celková suma příjmů výše **93 738,81 mil. Kč**. Největší položku na výdajové straně tvoří náklady na zdravotní péči. Druhou největší položkou jsou vyplacené sociální dávky, které se v této práci skládají z invalidních, vdovských, vdoveckých a invalidních důchodů tvořících v součtu 22 814,04 mil. Kč. Snížení HDP z důvodu předčasných úmrtí ve výši 9 978,48 mil. Kč je třetím nákladem v roce 2015. Celkové výdaje za rok 2015 byly vyčísleny na **117 179,91 mil. Kč**, rozdíl mezi příjmy a výdaji je tedy - **23 441,10 mil. Kč**. V potaz se nicméně musí vzít skutečnost, že některé položky, zejména výdajové strany, jsou přibližnými odhady, neboť při jejich výpočtu bylo využito atributivní riziko. Nicméně jen samotné výdaje na zdravotní péči tvoří 91,7 % celkových příjmů, z čehož lze vyvodit jasný závěr. Spotřeba alkoholických nápojů a tabáku stojí státní pokladnu více, než jí přináší.

Tab. 13 Srovnání příjmů a výdajů státního rozpočtu v mil. Kč za rok 2015

Příjmy 2015		Výdaje 2015	
Spotřební daně z lihu, piva, vína	12 162,16	Výdaje na zdravotní péči	85 958,12
Spotřební daň z tabákových výrobků	50 900,00	Vyplacené nemocenské dávky	4 926,30
DPH z lihu, piva, vína	8 742,16	Vyplacené invalidní důchody	14 108,38
DPH z cigaret	14 849,20	Vdovské důchody	6 844,72
DPPO odvětví alkoholických nápojů	2 728,81	Vdovecké důchody	819,35
DPPO odvětví tabákových výrobků	1 154,68	Sirotčí důchody	1 041,59
Clo z lihu, piva, vína	47,4	Prevence	101,04
		Požáry vzniklé kouřením	47,89
		Dopravní nehody pod vlivem alkoholu	3 332,52
Clo z tabákových výrobků	2,5		
Celkem [mil. Kč]	93 738,81	Celkem [mil. Kč]	117 179,91

Zdroj: Vlastní výpočty

5.5.1 Ekonomické náklady spotřeby alkoholických nápojů a tabáku

Problematika ekonomických nákladů spotřeby alkoholických nápojů a tabáku byla již naznačena v úvodu této kapitoly. V souvislosti se srovnáním příjmů a výdajů státního rozpočtu je důležité zdůraznit, že rozlišujeme také ekonomické (společenské) náklady spotřeby alkoholických nápojů a tabáku. Tyto položky rovněž snižují celkové příjmy státního rozpočtu, nicméně nejsou jeho přímým výdajem v souvislosti se spotřebou alkoholu a tabáku, proto nebyly do výdajů

zahrnuty. Mezi ekonomické náklady se například řadí ušlá daň z příjmu fyzických osob zemřelých na následky spotřeby alkoholu a tabáku či snížení HDP z důvodu předčasných úmrtí, pro doplnění byly tyto položky spočítány.

V roce 2015 dosáhlo dle údajů zveřejněných Českým statistickým úřadem HDP na obyvatele 432 006 Kč. Výsledkem součinu HDP na obyvatele a předčasně zemřelých na důsledky konzumace alkoholu a tabáku je částka **9 978,48 mil. Kč**.

Základem pro výpočet ušlé daně z příjmů fyzických osob jsou údaje o počtu předčasně zemřelých osob a celkové vybrané dani z příjmu fyzických osob za rok 2015. Při zohlednění celkového počtu pracujících osob činí celková ušlá daň z příjmů fyzických osob **635,06 mil. Kč**. V součtu tedy snížení HDP a ušlá daň z příjmů fyzických osob zvyšují ekonomické náklady státu o **10 613,54 mil. Kč**.

Tab. 14 Snížení HDP z důvodu předčasných úmrtí a ušlé daně z příjmů fyzických osob

	2015
Snížení HDP z důvodu předčasných úmrtí	9 978,48
Ušlé daně z příjmů fyzických osob	635,06
Celkem [mil. Kč]	10 613,54

Zdroj: Vlastní výpočty

Tyto položky ovšem nejsou konečné, do ekonomických nákladů se kromě již vyčíslených nákladů řadí například nižší produktivita práce kvůli vyšší nemocnosti, nižší vzdělání a mzdy dospívajících užívajících alkohol.

5.5.1.1 Hodnota lidského života

Důležitým aspektem v oblasti vyčíslování ekonomických nákladů spotřeby alkoholických nápojů a tabáku je problematika stanovení hodnoty lidského života. Její vyjádření nicméně nabývá spíše filozofický rozměr, neboť přesné stanovení v penězích je téměř nereálné. Přesto se o její odhad snaží odborníci z oblastí pojišťovnictví, soudnictví či lékařství, v názorech se přitom zásadně různí. Vzhledem k tomu, že neexistuje jediná správná metoda stanovení hodnoty lidského života, jsou v této části práce převážně uvedeny názory odborníků na tuto problematiku.

Jednou z metod stanovení hodnoty lidského života je veřejný **průzkum**, který realizovala NN pojišťovna v rámci projektu Cena života. Z výsledků vyplývá, že 37 % respondentů není schopných cenu lidského života stanovit nebo ji posoudit a 25 % dotazovaných lidský život oceňuje na více než 30 milionů (NN Pojišťovna, ©2016).

Součástí projektu byla i **diskuze**, na kterou byli přizváni odborníci z různých oblastí. Zástupci z oblasti lékařství uvedli, že při záchraně života je nepřipustné rozlišovat cenu pacienta podle jeho ekonomické aktivity či přínosu pro společnost. Život každého člověka je cenný a pokud si je jedinec své hodnoty vědomý, je spokojenější a pro celou společnost přínosnější. V oblasti medicíny převažuje názor, že výsledná hodnota života závisí na řadě faktorů, jako je například

intenzita vztahu s blízkou osobou, existenční závislost pozůstalých, věk usmrčené osoby, postoj a míra zavinění viníka. Ekonom David Marek rozlišil odškodnění za majetkovou (ztrátu budoucího příjmu) a nemajetkovou (citovou) újmu. Základem pro výpočet hodnoty života jsou přitom budoucí příjmy zemřelého. Podle tohoto přístupu by mladší lidé a lidé s vyššími příjmy měli vyšší cenu života, zato penzisté výrazně nižší, s čímž zásadně nesouhlasil psycholog Loučka. Odlišný přístup ke stanovení hodnoty života zastává pojišťovnictví, kde se hodnota vyčísluje zejména na základě nesplacených závazků a výpadků příjmů v případě smrti (Euro, ©2016).

Ke snaze o přesný výpočet hodnoty lidského života se rovněž využívá řada **odborných metod**, mezi které patří analýza nákladů a výnosů, ukazatel DALY (disability-adjusted life years) či metoda WTP (Science Direct, ©1997).

Filozofé Singer (1981) a Harris (1985) staví vyjádření hodnoty lidského života na názoru, že hodnotné jsou životy osob, kterými jsou bytosti lidského či jiného druhu schopné vyšších kognitivních funkcí. Vyčíslení hodnoty života rozdělují do dvou kroků. V prvním z nich je určena obecná teorie života, ve druhém se poté aplikuje tato teorie na danou oblast lékařské etiky.

Z legislativního hlediska stanovení hodnoty lidského života v případě úmrtí ošetřuje Nový občanský zákoník, podle kterého je každý případ zkoumán individuálně z hlediska dopadů na osobní a rodinný život pozůstalých. Výše odškodného se přitom odvozuje od částky, kterou si pozůstalý obhájí před viníkem či pojišťovnou.

Z uvedeného tedy vyplývá, že neexistuje jednotný přístup či metoda ocenění hodnoty lidského života, v rámci této práce bude tedy využito údajů z metodiky Nejvyššího soudu, který v rámci zajištění srovnatelnosti jednotlivých případů vytvořil metodiku pro odškodnění újmy na zdraví. Nezahrnuje sice odškodnění za úmrtí blízké osoby, nicméně je to jediný zdroj, který poskytuje přesnou hodnotu lidského života, který je podle Nejvyššího soudu ohodnocen na 10 051 200 Kč (Eurozprávy, ©2014). Vynásobením této částky počtem úmrtí zapříčiněných spotřebou alkoholu a tabáku v roce 2015 dostáváme částku **232 162,62 mil. Kč**, která je odhadem ztráty lidských životů v rámci ekonomických nákladů spotřeby alkoholických nákladů a tabáku.

5.6 Návrhy vládních opatření

Z výsledků analýzy sekundárních dat vyplývá, že problematika spotřeby alkoholických nápojů a tabáku je v České republice závažným problémem, který je nutné akutně řešit. Odborníci o alarmující situaci opakovaně informují vládu i média, nicméně navzdory nelichotivým závěrům odborných studií komplexní opatření vedoucí ke snížení spotřeby alkoholu a tabáku stále bohužel neexistují. Na tomto místě bych ráda zdůraznila poněkud složité postavení samotného státu v této problematice. Pokud stát uzná alkohol a tabák za drogy a začne proti nim aktivně bojovat, nabízí se otázka, zda by neměl jejich výrobu absolutně zakázat. K

tomuto kroku, ani částečnému omezení, nicméně nemá motivaci, neboť výnosy z těchto komodit jsou významnou příjmovou položkou státního rozpočtu. Stát by ovšem neměl jednat primárně ve vlastním zájmu, ale v zájmu zdraví svých občanů, protože pouze zdravá společnost může být ekonomicky přínosná.

Z provedené analýzy příjmů a výdajů státního rozpočtu ve vlastní práci vyplývá, že výdaje spojené se spotřebou alkoholických nápojů a tabáku příjmy z nich plynoucí převyšují. Z pohledu státního rozpočtu je velkou výhodou spotřebních daní, oproti jiným daňovým příjmům, jejich stabilita, neboť jejich vývoj je v zásadě stabilní a nepodléhá jako ostatní daně výrazným změnám způsobených hospodářským cyklem. Spotřební daň z vína a meziproductů generuje nejmenší podíl celkových daňových výnosů a to zejména z důvodu nulové sazby spotřební daně z tichých vín, nulovou sazbu uvalenou na tichá vína přitom uplatňuje řada zemí Evropské unie. V roce 2015 do volného oběhu uvedeno 1 915 945 hektolitrů tichého vína, 93 % celkového množství všech vín dohromady, z jehož spotřeby nebyla odvedena žádná daň.

Za této situace se, jednak jako pomoc státnímu rozpočtu, zejména pak jako prostředek snížení dostupnosti zvýšením ceny, nabízí **navržením zdanění tichého vína**. Sazba daně ve výši 1 000 Kč/hektolitr tichého vína není nijak zásadním zdražením a do státního rozpočtu by přinesla až 2 mld. Kč ročně.

Z provedeného mezinárodního srovnání cen alkoholických nápojů a tabákových výrobků vyplývá, že ceny těchto komodit jsou oproti jiným zemím Evropské unie velmi nízké. Tato skutečnost je hojně kritizovaná řadou odborníků, alkohol i tabákové výrobky se vlivem nízké ceny stávají snadno dostupné pro všechny skupiny spotřebitelů včetně dětí a mladistvých, kteří jsou na cenu z důvodu finanční závislosti na jiných osobách, velmi citliví. Omezení dostupnosti zvýšením ceny je tedy velmi efektivním nástrojem, zejména sociálně citlivých skupin spotřebitelů. Z těchto důvodů je dalším návrhem postupně **zvýšení sazeb spotřebních daní z piva a lihovin**.

Další návrh se týká sazeb daní z tabákových výrobků. V současné době existuje mezi substituty (cigarety a tabák ke kouření) rozdílná míra zdanění. Na tabák ke kouření, který se používá k ručnímu balení cigaret, je aplikována nižší sazba daně, ačkoliv je ze zdravotního hlediska stejně škodlivý jako cigarety. Daň uvalená na ručně ubalenou cigaretu může být dle vlastních výpočtů až o 34 % nižší oproti cigaretám klasickým. Aktuálně využívaný způsob zdanění tedy nefunguje jako prostředek pro regulaci spotřeby, neplní fiskální účel a navíc může způsobovat tržní distorze. Vyšší sazby daní uvalených na cigarety znevýhodňují producenty cigaret, kteří mohou být motivováni k daňovým únikům. Dle mého názoru by tedy bylo vhodné, aby došlo ke **sjednocení sazeb spotřebních daní všech tabákových výrobků**.

V rámci snížení dostupnosti alkoholu a tabákových výrobků je také nutné učinit určité kroky, které budou **regulovat prodejní místa**. Extrémním řešením je podmínění prodeje alkoholických nápojů a tabákových výrobků licencí. Tímto krokem by došlo k razantnímu omezení prodejen, kde lze tyto škodlivé výrobky zakoupit.

Aktuálně velkým problémem je dostupnost alkoholických nápojů a cigaret i pro nezletilé osoby. Zákonem je přitom zakázáno podávat či prodávat alkoholické nápoje a tabákové výrobky osobám mladším 18 let, nicméně tato skutečnost jak ukazuje praxe není dodržována. Průzkum ESPAD (Vláda České Republiky, ©2016) uvádí, že 80 % šestnáctiletých si obstará velmi snadno pivo a cigarety, 50 % i jiný druh alkoholu. Je tedy nutné začít s důslednými **kontrolami dodržování zákona**, prodejci by navíc podle mého názoru měli být nabádáni, aby u osob které vypadají mladší 18 let vyžadovali průkaz totožnosti. Po vzoru severských zemí také navrhuji změnu věkové hranice pro nákup lihovin, který by byl podmíněn **věkem 20 let**.

Zásadní vliv obalů na spotřebitele byl již zmíněn, jejich regulace je tedy další možností snížení spotřeby tabákových výrobků. Od září roku 2016 je podle normy Evropské unie povinnost opatřit obaly tabákových výrobků fotografiemi znázorňujícími zdravotní následky kouření. Podle mého je to velmi účinný nástroj, lidé si hrozbu různých onemocnění snáze představí, pokud důsledky na odstrašujících fotkách reálně vidí. Doporučuji prosazení **prostých obalů**, které by díky eliminaci možnosti používat logo, barvy a image značky naprosto potřely rozdíly ve vzhledu obalů jednotlivých výrobců a žádné produkty by tak nebyly upřednostňovány. Nelze očekávat, že spotřebitelé vlivem nových obalů přestanou kouřit, skutečnost dokazuje, že čeští spotřebitelé i sami výrobci jsou v tomto ohledu velmi vynalézaví. Souběžně se zavedením normy začali výrobci tabákových výrobků ke krabičkám cigaret přikládat jako dárek obal na krabičku, který její odpudivý vzhled schová. Potenciál má tedy tento návrh zejména u mladistvých, u kterých existuje velká pravděpodobnost, že s kouřením nikdy nezačnou, pokud cigarety přestanou vypadat atraktivně a ty s příchutěmi zmizí z trhu. Neoddiskutovatelnou výhodou varování o zdravotních rizicích na balení cigaret je to, že se informace ke spotřebiteli minimálně dostane. Zda si takový výrobek i po seznámení se s riziky spotřeby koupí či nikoliv je jen na jeho uvážení. Stát navíc taková forma antireklamy nestojí žádné prostředky.

Stejným směrem by dle mého názoru měla ubírat regulace obalů alkoholických výrobků. Povinné zavedení varovných nápisů na lahvích lihovin "*Alkohol zabíjí.*" zvažuje delší dobu Evropská komise (Hospodářské noviny, ©2016) po vzoru Irska, kde byl zákon o povinném označování škodlivosti lihovin přijat v roce 2015. Osobně jsem pro **zavedení varování "Nadměrným pitím alkoholu škodíte svému zdraví."** na obalech všech alkoholických nápojů, neboť jsou všechny bez rozdílu zdraví škodlivé.

Všeobecně velmi silným prostředkem je marketing, kterým se společnosti vyrábějící alkohol a tabákové výrobky snaží podpořit prodeje svých produktů, ovšem vzhledem k jejich škodlivosti je nutné tyto aktivity potlačit. Spotřebu alkoholu například podporují různé promo akce přímo v restauračních zařízeních a barech, kdy je konzumace alkoholu podporována různými reklamními předměty či alkoholem zdarma. Tyto akce jsou už jen svoji povahou primárně zaměřené zejména na mladší část spotřebitelů, kteří na akce tohoto typu, kdy při objednání čtyř piv dostanou páté zdarma či za nashíraní bodů za 10 panáků alkoholu obdrží

reklamní předmět, velmi slyší. Tuto činnost lze poměrně těžce regulovat, možným řešením může být **zákaz distribuce reklamních předmětů či rozdávání vzorků alkoholu zdarma**.

Snížení spotřeby alkoholu by taktéž mohlo být dosaženo **regulací reklamy**. S reklamou na tabákové výrobky se díky zákazům již takřka nesetkáváme, stejně by tomu mělo být i s alkoholem, která není v současné době téměř nijak regulovaná a je naprosto běžnou záležitostí ve všech médiích. Konzumace alkoholu je v reklamách spojena se zábavou, může vzbuzovat pocit, že po konzumaci alkoholu se člověk stává výjimečným, sebevědomým a uvolněným, což může řadu lidí utvrzovat v názoru, že bez alkoholu není zábava. Nové druhy alkoholu navíc často cílí na mladé spotřebitele, což je ze zdravotního hlediska zcela nežádoucí.

Jednou z populárních marketingových forem je **product placement**, kdy se alkohol formou skryté reklamy stává součástí filmů a seriálů. Ani tato forma s velkým vlivem na mládež není přitom dosud nijak regulovaná a v návaznosti na dále uvedené studie ohledně vlivu marketingu na mladistvé je regulace rozhodně vhodná.

Velmi účinně by ke snížení spotřeby tabákových výrobků i alkoholu mohly fungovat **antireklamy**, které jsou ve světě hojně rozšířené. Ve většině případů se přitom jedná se o videa, která se stala virálními. Internet a sociální sítě mají v dnešní době neuvěřitelnou sílu, čehož by měla využít i Česká republika. Je žádoucí, aby tyto antireklamy byly kreativní, šokovaly a zaujaly co nejvíce spotřebitelů, neboť právě tohle je předpokladem jejich rychlého šíření veřejností.

Nezbytné je zapojení i posledního navrhovaného prvku, kterým je **vzdělávání a prevence**. Pozitivním faktem v rámci spotřeby alkoholu je, že se přes řadu provedených studií nepodařilo prokázat tzv. prealkoholickou osobnost, tedy to, že by člověk měl k alkoholové závislosti předpoklady (Řehan, 1994). Lze tedy říct, že podstatnou roli zde selhává společnost a psychika jedince samotného, což jsou faktory do jisté míry ovlivnitelné. Zásadním v psychice jednotlivce je podle Nešpora (2013) bažení, které je určitou formou úniku z reality, čímž je navíc i posilováno. Je provázáno neklidem, napětím a příznaky stresu, bažení je přitom velmi snadno spustitelné faktory, které mohou být jak vnitřní (únava, nedostatek spánku, nuda nebo bolest, silné emoce) tak vnější (rizikové prostředí, problematičtí známí, neúspěch, konflikt). Pokud si nicméně dospělí budou vědomi následků kouření a spotřeby alkoholu, zvyšuje se pravděpodobnost, že se nikdy do rizikové skupiny pro vznik závislosti nedostanou.

Obzvláště důležitá je **prevence a vzdělávání v protidrogové problematice u dětí a mladistvých**, kteří jsou snadno ovlivnitelní okolím a navíc mají ke vzniku závislosti kvůli nedostatečně vyvinutém dopaminovém systému v těle mnohem větší předpoklady než dospělí.

Autoři výzkumů institutu Epicenter považují Českou republiku za "přístav svobody" a uvádí, že spotřebitel milující alkohol, cigarety a nezdravé jídlo zde najde nejlepší podmínky pro hřešení ze všech zemí Evropské unie. Vedoucí výzkumného týmu Snowdon (Krajské listy, ©2016) uvedl následující: "*Pokud*

nejste abstinující nekuřáci a vegetariáni, měli byste na dovolenou vyrazit do České republiky nebo Německa." Dále upozorňuje, stejně jako mnoho dalších odborníků z různých oblastí, že v České republice v posledních letech probíhá v určité míře boj proti kouření, nicméně spotřeby alkoholu se tato opatření netýkají. V posledních letech bylo provedeno mnoho podobných studií, které došly ke stejným závěrům. Navržená opatření je možné podložit realitou v jiných státech. Inspirovat bychom se mohli například v severských zemích, které v minulosti taktéž bojovaly s vysokou spotřebou alkoholu a velmi rozšířeným alkoholismem. V posledních letech mají nicméně díky aplikovaným krokům země jako je Norsko a Finsko průměrnou spotřebu čistého alkoholu okolo 6 litrů na osobu starší 15 let (v České republice je to zhruba 12 litrů). Praxe regulující množství prodejních míst funguje v severských zemích, kde je opatření navíc doplněno kratší otevírací dobou těchto speciálních provozoven, alkohol zde není možné zakoupit ve večerních a nočních hodinách.

Navržené zvýšení sazeb spotřebních daní je možné podložit konkrétními cenami. Zatímco například průměrná cena půllitru točeného piva v České republice je 24 Kč, v Norsku je to v přepočtu až 200 Kč (Český rozhlas, ©2012).

Doporučení regulace reklamy je založeno na provedených studiích. Reklamy na pivo v České republice navíc často zdůrazňují jeho konzumaci jako prvek kultury a národní hrdosti. Ze studie renomovaného časopisu *Addiction* vyplývá, že mladí lidé sledující reklamy konzumují v průměru 33 alkoholických nápojů měsíčně, zatímco mladí lidé, kteří reklamy nesledovali jich vypili pouze 14, studie navíc prokázala ovlivnění při výběru daného druhu alkoholu marketingem. Výzkum zmiňuje nutnost regulace i ostatních forem marketingu, mezi které autoři studie řadí online marketing, sponzoring sportovních a hudebních akcí a festivalů. (Zdravotnický deník, ©2016). Jsem toho názoru, že reklama na alkoholické nápoje by se v neměla v médiích objevovat, stejně jako je tomu u tabákových výrobků.

V rámci návrhů jsou taktéž doporučeny antireklamy, jednu z nejznámějších anti-tabákových reklam vyprodukovala thajská nadace na podporu zdraví. Malý hoch v ní zastavuje dospělé kolemjdoucí kuřáky na ulici a prosí je, zda by mu zapálili cigaretu, načež drtivá většina z nich začne chlapci vyjmenovávat rizika kouření. Chlapec jim nakonec předá papír listu s větou: *"Máš o mě starost. Na tobě ti nezáleží?"* (Daily News, ©2014). U anti-alkoholových reklam bychom se mohli inspirovat opět v severských zemích. Velmi podařený je finský spot *"Rodiče jsou příšery"*, který zachycuje jak děti vnímají své rodiče, kteří jsou pod vlivem alkoholu (Viralnova, ©2014). Švédská antireklama s ironickým názvem *"Jemnost v lahvi"* prezentuje statistické výsledky spotřeby alkoholu ohledně agresivity, dopadů na děti rodičů konzumujících alkohol, zranění, závislosti a násilí (The Huffington Post, ©2011)

Český odborník na reklamu Martin Köppl je nicméně upozorňuje, že mladiství v České republice reagují na negativní reklamu specificky. Je toho názoru, že začínají kouřit a pít alkohol, protože to, co je zakázané je pro ně zajímavé a lákavé (Český rozhlas, ©2012).

Tato skutečnost jen podporuje názor, že prevenci a vzdělávání proti spotřebě alkoholu a tabáku u dětí je v České republice nutné posílit. Ačkoliv z provedených studií vyplývá, že spotřeba návykových látek mezi nezletilými v Evropě klesá, české děti jsou bohužel stále nad průměrem. 96 % z nich má v 15 letech zkušenost s alkoholem, 66 % šestnáctiletých kouřilo cigarety, první cigaretu si zapálí ve věku 12 let, stejná hranice je i pro první konzumaci alkoholu (Vláda České republiky, ©2015).

Vzhledem k tomu, že dospělí představují pro děti vzory chování a snaží se jim co nejvíce podobat je nutné zaměřit preventivní programy na celou širokou veřejnost. Podle společnosti GfK Roper Youth mají na konzumaci alkoholu u mladých lidí jejich rodiče 71x větší vliv než reklama. Dvě třetiny osob mladších 18 let přitom ve studii uvedlo, že postoj rodičů ke konzumaci alkoholu stojí za tím, zda sami mladiství alkohol konzumují či nikoliv, přátele jsou skupinou s druhým nejsilnějším vlivem (Aktuálně, ©2016). Je tedy nutné aby rodiče byly dětem příkladem a vysvětlili jim, že kouřit a pít alkohol je špatné.

Je nutné si uvědomit, že zavedení veškerých opatření potřebuje určitý čas, proti alkoholu a tabáku nelze bojovat všemi prostředky záraz, ačkoliv by tyto změny mohly zachránit tisíce lidských životů ročně. Jsem si vědoma skutečnosti, že veškeré návrhy omezení spotřeby mohou být vnímány českou společností velmi negativně a jejich potenciální snaha o prosazení politiky může být velmi problematická, myslím si proto, že zásadní je kombinace výše zmíněných regulačních opatření a prevence současně.

6 Diskuze

Nadměrná spotřeba alkoholu i kouření způsobují řadu závažných dopadů jak v oblasti zdraví populace, tak ekonomických ztrát. Jejich vyčíslení je nicméně velmi obtížné. Existuje řada metod odhadů a výpočtů a vzhledem k tomu, že jsou založeny na různých principech, i výsledky takových studií se mohou vzájemně lišit.

Zásadním rozdílem této práce oproti jiným studiím může být zahrnutí všech daňových příjmů do příjmů státního rozpočtu. Je totiž možné se setkat s názorem, že daň z příjmů právnických osob nebo z přidané hodnoty je odváděna všemi oblastmi průmyslu a pokud by nedocházelo k výrobě alkoholických nápojů a tabáku, byly by tyto aktivity přesunuty do jiné oblasti. Ve vlastní práci byl tento přístup zmíněn, nicméně vzhledem k tomu, že nelze s určitostí říct, jak velká část zisků společností je nadprůměrná, či jakými statky by spotřebitelé alkohol a tabák nahradili, byly daňové příjmy do srovnání zahrnuty v plné výši.

Studie COI, používaná například Zábranským a Běláčkovou (2011) využívá metodu COI, která zohledňuje pouze náklady na výběr spotřebních daní, z toho důvodu, že se jedná o specifický výnos státního rozpočtu, nikoliv ovšem společenský "výnos" ve smyslu negativního nákladu, stejné platí pro náklady na vyplácení sociálních důchodů.

Vyčíslení výdajů a nákladů souvisejícími se spotřebou alkoholu i tabáku je obecně velmi obtížné, nadměrná spotřeba může vést k růstu chudoby, bezdomovectví. Lidé pod vlivem alkoholu mohou mít problémy v rodinách, týrat své děti, provádět domácí násilí. Způsobenou psychickou újmu, bolest a utrpení lze poté jen stěží kvantifikovat. Důsledkem alkoholismu mohou být i rozvody, osobní ztráty ze vzniku rozvrácených rodin taktéž není možné vyčíslit. Tyto náklady nebyly vzhledem k jejich obtížnosti vyčíslení v práci uvažovány, nicméně je důležité jejich existenci zmínit.

V této části bude dále věnován prostor navrženému doporučení, které se týká zavedení spotřební daně na tiché víno a zvýšení stávajících sazeb daně u ostatních alkoholických nápojů a tabákových výrobků. Ohledně tohoto kroku probíhají mezi politiky i ekonomy v posledních letech diskuze.

O uvalení spotřební sazby daně na tichá vína bylo uvažováno již v roce 2012, od návrhu bylo nicméně upuštěno s odůvodněním zachování konkurenceschopnosti českých vín. Politici byly za tento návrh ostře kritizovány jak samotnými producenty vína, tak svazem vinařů. Mluvčí vinařství Sonberk v roce 2012 uvedla následující: "Zavedení daně by se negativně podepsalo hlavně u vín s cenou do 140 korun za láhev, konkurence levných vín je vlivem dovozu v této kategorii velká." Tímto krokem by tak byly ohroženy nízko-příjmové skupiny spotřebitelů, které si dražší víno nemohou dovolit (Mrázová, 2012).

Zvyšování spotřebních sazeb z ostatních alkoholických nápojů a tabákových výrobků sice bezesporu odradí mladistvé od jejich konzumace (neboť jsou na zvyšování cen velmi citliví), nicméně tento krok může zhoršit finanční situaci osob

závislých. Lze u nich předpokládat, že před základními potravinami a ošacením upřednostní z důvodu závislosti alkohol a tabák i za vyšší cenu (Kurzy, 2009). Regulační funkce spotřební daně by se v tom případě minula účinkem.

Dalším rizikem zvyšování sazeb alkoholických nápojů je podle Zvěřiny (Kurzy, 2009) možnost růstu prodeje pašovaného a podomácku vyrobeného alkoholu.

Je nutné si ovšem uvědomit, že producenti alkohol sledují především své vlastní zájmy, kterými jsou zisky jejich společností. Je proto logické, že se proti takovýmto krokům ohrazují. Důležité je ovšem si uvědomit, že hlavní funkcí spotřebních daní je regulace spotřeby.

7 Závěr

Z provedených výpočtů vyplývá, že Česká republika vydala v roce 2015 celkem 117 179,91 mil Kč na následky spotřeby alkoholických nápojů a tabáku. Mezi ně byly zařazeny výdaje na zdravotní péči, sociální výdaje zahrnující vyplacené nemocenské dávky, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí důchody, výdaje na prevenci a výdaje související s požáry vzniklými kouřením a s dopravními nehodami pod vlivem alkoholu. Příjmy státního rozpočtu ze spotřeby alkoholických nápojů a tabáku, kam byly zařazeny spotřební daně, daň z přidané hodnoty, daně z příjmů příslušných právnických osob a ušetřené starobní důchody přitom za stejný rok dosáhly dle výpočtů částky 93 738,81 mil Kč. Z provedených výpočtů tedy vyplývá, že spotřeba těchto komodit stojí státní rozpočet o 23 441,10 mil. Kč víc, než jí přináší. Důležité je ovšem zdůraznit, že ekonomické náklady spotřeby alkoholu a tabáku jsou daleko vyšší. Vzhledem k tomu, že se ovšem nejedná o přímé výdaje státního rozpočtu, nebyly do srovnání zahrnuty. Nad rámec bylo vypočítáno snížení HDP z důvodu předčasných úmrtí a ušlé daně z příjmů fyzických osob, které souhrnně tvoří částku 10 613,54 mil. Kč, kterou je možné do ekonomických nákladů zahrnout. Dále byla okrajově zmíněna kontroverzní téma zabývající se vyčíslením hodnoty lidského života. Pro výpočet bylo využito metodiky Nejvyššího ústavního soudu, který lidský život cení na 10 051 200 Kč. Vynásobením této částky počtem úmrtí zapříčiněných spotřebou alkoholu a tabáku v roce 2015 bylo dosaženo částky 232 162,62 mil. Kč, která je odhadem ztráty lidských životů v rámci ekonomických nákladů spotřeby alkoholických nápojů a tabáku.

Závislostí na nikotinu se kuřák připraví průměrně o 15-18 let života. Na následky kouření zemře ročně v České republice okolo 20 000 osob. Ve spotřebě alkoholických nápojů i tabákových výrobků zaujímá ve světovém měřítku Česká republika trvale přední příčky. Velmi rozšířená je konzumace alkoholu a kouření u mladistvých, první zkušenost s cigaretami a alkoholem je průměrně ve 12 letech.

To jsou alarmující výsledky provedené analýzy spotřeby alkoholických nápojů a tabákových výrobků v České republice. Nelichotivými statistikami jsme mezinárodně známí, Česká republika je bez nadsázky považována za zemi milovníků piva, velmi tolerujících alkohol a kouření. Jak tabákové výrobky, tak alkoholické nápoje jsou zde cenově velmi dostupné, patří k těm nejlevnějším v rámci všech zemí Evropské unie.

Kritická situace posledních let nicméně není v České republice pravidlem. Průměrná spotřeba alkoholických nápojů od roku 1989 postupně rostla, nicméně do roku 1992 se pohybovala na úrovni 8-9 litrů čistého alkoholu na osobu. Zlom tedy nastal v průběhu 90. let minulého století. Spotřeba alkoholu v posledních letech je sice stabilní, nicméně je na velmi vysoké úrovni, pohybuje se okolo 10 litrů čistého alkoholu na osobu. Spotřeba cigaret je v České republice tradičně vysoká. V roce 1989 dosáhla úrovně 1 776 spotřebovaných cigaret na osobu za rok, v současnosti dosahuje 2 009 cigaret, což se nedá považovat za nijak dramatický nárůst. V porovnání s ostatními zeměmi je nicméně spotřeba v obou případech

vysoce nad průměrem. Spotřeba těchto škodlivých výrobků přitom způsobuje negativní důsledky, které mají dopad v různých oblastech.

Z dosažených výsledků vyplývá, že je nutné přijmout opatření, která zaručí snížení spotřeby alkoholických nápojů a tabáku. Nutné je speciální zaměření na regulaci spotřeby těchto komodit dětmi a mladistvými. Ti alkohol a tabák konzumují v rozsahu, který odborníky zabývajícími se výzkumy spotřeby velmi znepokojuje. Znepokojuvat by tyto závěry měly nicméně celou společnost, zejména pak politické představitele, kteří mají nástroje na regulaci spotřeby alkoholu a tabáku ve svých rukou a kteří se k této záležitosti, i přes opakovaná varování odborníky, staví velmi liknavě.

Jedním z navržených doporučení v rámci celkové regulace spotřeby alkoholických nápojů a tabákových výrobků je zvýšení sazeb spotřebních daní. Primárním účelem spotřebních daní je regulace spotřeby škodlivých statků. Tlak výrobců a jejich argumenty proti zvyšování daní opírajícími se o zhoršení jejich konkurenceschopnosti by tedy měly být vnímané jako neopodstatněné. Fakta hovoří jasně, spotřeba alkoholických nápojů a tabáku je v České republice vysoká a ceny těchto výrobků jsou velmi nízké, což znamená, že jsou snadno dostupné pro většinu skupin obyvatel, včetně spotřebitelů sociálně citlivých, kam patří i mladiství a děti.

V zemi s nadprůměrně vysokou spotřebou alkoholu je vhodné zavedení zdanění tichých vín a zvýšení sazeb daní z piva a lihovin tak, aby se snížila dostupnost těchto škodlivých statků. V rámci zdanění tabákových výrobků je doporučeno srovnání sazeb daní u jednotlivých druhů tabákových výrobků (cigarety a tabák ke kouření) tak, aby nebyly žádné z nich zvýhodňované. Tabák je totiž zdraví škodlivý ve všech svých podobách.

Dalším doporučením je důsledná kontrola dodržování zákazu prodeje alkoholických nápojů a tabáku osobám mladším 18 let, neboť jak ukazují průzkumy, děti ve věku 15 let si aktuálně alkohol i cigarety bez problémů zakoupí. Po vzoru severských zemí je taktéž navrženo zvýšení věkové hranice pro prodej lihovin na 20 let.

Vzhledem k tomu, že obaly jsou obecně velmi silným marketingovým nástrojem je dále, doporučeno zavedení prostých obalů, tedy zrušení využívání barev a log výrobců u tabákových výrobků, jako doplnění stávajícího nařízení o zdravotních varováních a fotografiích znázorňujících důsledky kouření. Navrženo je taktéž povinné značení všech alkoholických nápojů nápisem *"Nadměrným pitím alkoholu škodíte svému zdraví."*

Po vzoru regulace reklamy tabákových výrobků je navrženo omezení reklamy na alkoholické výrobky, neboť jak bylo studii prokázáno, zejména na mladé spotřebitele má marketing velmi silný vliv a sledování reklam na alkohol zvyšuje jejich spotřebu alkoholických nápojů.

Jako nástroj regulace spotřeby alkoholických nápojů a tabáku, který ovlivní širokou veřejnost, je navrženo vytvoření tzv. antireklam, u kterých je důležitá jejich forma. Tyto reklamy by měly být velmi nápadité, kreativní, šokující, podobně

jako v minulosti uskutečněná a velmi úspěšná kampaň Ministerstva dopravy "Nemyslíš, zaplatíš".

Jako podpůrný prostředek navržených regulačních opatření je doporučeno věnovat pozornost i preventivním programům a vzdělávání, jehož cílem by mělo být mimo osvěty dospělé populace, i poučení dětí o škodlivosti alkoholu a kouření. Podle Světové zdravotnické organizace není většina kuřáků schopná vyjmenovat více než jeden negativní dopad kouření, prostředkem jak tuto situaci lze změnit mohou být právě veřejné kampaně.

V rámci literární rešerše byl zmíněn českou vládou odsouhlasený projekt Zdraví 2021, součástí kterého jsou akční plány k regulaci spotřeby alkoholu i cigaret. Vzhledem k poměrně ambiciózním cílům bych čekala v těchto letech výrazné podpůrné veřejné akce i vzdělávací programy, které k naplnění cílů přispějí. Žádný takový veřejný projekt ve velkém měřítku nicméně neprobíhá, je přitom nutné, aby změny navržené v akčních plánech byly skutečně aplikované a zákon dostatečně vynucován. Je více než vhodné a potřebné v současnosti začít s posílením zdravotní výchovy, ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí.

Velmi pozitivně však hodnotím přijetí tzv. protikuřáckého zákona, na jehož základě vstoupí 31.5.2017 v platnost zákaz kouření v uzavřených prostorách a řada dalších opatření, jejichž cílem je v určité míře regulace prodejních míst tabákových výrobků a alkoholických nápojů. Průběh roku 2017 ukáže jak dopadne zavedení těchto změn do praxe, již nyní ale jasné, že je třeba se zaměřit zejména na kontrolu dodržování tohoto zákona.

Čeští politici jsou bezesporu vystaveni silnému tlaku různých lobby, jak ze strany výrobců cigaret a alkoholických nápojů, tak odpůrců kouření. Situace nicméně dospěla do fáze, kdy je mimořádná tolerance českých politiků kritizována Světovou zdravotnickou organizací i českými odborníky, kteří opakovaně vyzývají vládní představitele o zavedení řádných opatření.

Lze předpokládat, že pro českou společnost by navržená opatření byla šokem a přijímána negativně. Je proto nutné, aby k aplikaci těchto regulací docházelo postupně a součástí nich bylo i vzdělávání, například formou veřejných kampaní. Vzorem nám mohou být severské země či Irsko, které aplikovali řadu účinných opatření a politik, na základě kterých účinně bojují s nadměrnou spotřebou tabákových výrobků a alkoholu. Osobně si myslím, že vzdělání a prevence je v této problematice klíčovou oblastí, která nicméně musí být doplněna omezením dostupnosti. Společnost bude jen těžko přesvědčena o tom, že je konzumace alkoholu a tabáku škodlivá, pokud toto zboží bude možné velmi levně zakoupit v každém obchodě.

Ze výše zmíněného vyplývá, že každý nekuřák nebo abstinents dopláci na své spoluobčany, kteří kouří či nadměrně konzumují alkohol. Nicméně je v zájmu nás všech, aby se kritická situace začala co nejdříve aktivně řešit. Jedná se o dlouhý proces a opatření je třeba zavádět postupně, systematicky a komplexně. Bylo by nesmyslné dávat si za cíl spotřebu alkoholických nápojů a tabáku zcela vymístit,

---

důležité ovšem je, aby spotřebitelé byli o škodlivých následcích dobře informováni. Nelze očekávat, že výrobci alkoholických nápojů a cigaret začnou své zákazníky od jejich spotřeby odrazovat. Je proto nutné, aby se role regulátora zhostil stát, který má ve svých rukou, jak jsem se snažila v rámci navržených doporučení ukázat, řadu možností, kterými lze spotřebu alkoholu a tabákových výrobků omezit.

8 Literatura

- [1] ARLT, Josef a Markéta ARLTOVÁ. Ekonomické časové řady: [vlastnosti, metody modelování, příklady a aplikace]. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1319-9.
- [2] BENCKO, Vladimír, et al. Epidemiologie, výukové texty pro studenty 1. LFUK, Praha. 2. vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0383-7.
- [3] BOHÁČ, R. Daňové příjmy veřejných rozpočtů v České republice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 332 s. ISBN 978-80-7478-045-5.
- [4] CIPRA, Tomáš. Finanční ekonometrie. 2., upr. vyd. Praha: Ekopress, 2013, 538 s. ISBN 978-80-86929-93-4.
- [5] CNOSSEN, S. Theory and practice of excise taxation : smoking, drinking, gambling, polluting, and driving. Oxford: Oxford University Press, 2005. 255 s. ISBN 0-19-927859-8.
- [6] DAVID, P. Zdaňování a spotřeba cigaret. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010. 207 s. ISBN 978-80-7204-711-6.
- [7] DAVID, P. Teorie daňové incidence s praktickou aplikací. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. ISBN 978-80-7204-522-8.
- [8] HAMPEL, David, Veronika BLAŠKOVÁ a Luboš STŘELEČ. Ekonometrie 2. 2., přeprac. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2012. ISBN 978-80-7375-664-2.
- [9] HARRIS, J. The Value of Life. An Introduction to Medical Ethics. London and New York: Routledge 1985. ISBN: 9780415040327
- [10] HOŘEJŠÍ, Bronislava. Mikroekonomie. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-218-5.
- [11] KOLIBÁŠ, Eduard a Vladimír NOVOTNÝ. Alkohol - drogy - závislosti: psychické poruchy spojené s užíváním návykových látek. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2007. ISBN 978-80-223-2315-4.
- [12] KOTLER, P, KELLER, K. Marketing management. [4. vyd.]. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4150-5.
- [13] KOUDELKA, Jan. Spotřební chování a segmentace trhu. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 80-86730-01-8.

- [14] KUBÁTOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. 6., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-841-3.
- [15] LAJTKEPOVÁ, Eva. Veřejné finance v České republice: teorie a praxe. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2013. ISBN 978-80-7204-861-8.
- [16] MACÁKOVÁ, Libuše. Mikroekonomie: repetitorium : (středně pokročilý kurs). 4. upr. a rozš. vyd. Slaný: Melandrium, 2003. ISBN 80-86175-33-2.
- [17] MASLOW, Abraham Harold. O psychologii bytí. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0618-7.
- [18] MCCARTHY, E. , PERREAULT, W. Základy marketingu. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-29-5.
- [19] MCCARTHY, E. Jerome a William D. PERREAULT. Základy marketingu. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-29-5.
- [20] MINAŘÍK, Bohumil. Statistika I. 3., přeprac. vyd. V Brně: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2008. ISBN 978-807-3751-524.
- [21] MOWEN, John C. Consumer behavior. Prentice Hall, 2001. ISBN 0-13-016972-2.
- [22] NAVARRO, H., Measuring costs of alcohol harm to others: A review of the literature. Drug & Alcohol Dependence. 2011. ISSN 0376-8716.
- [23] NOVÁKOVÁ, E. , JANDOVÁ, V. Reklama a její regulace: praktická příručka. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-601-6.
- [24] OGILVY, David. Zpověď muže, který umí reklamu. Hodkovičky: Pragma, 2004. ISBN 80-7205-824-X
- [25] PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: teorie a praxe v ČR. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.
- [26] PLHÁKOVÁ, Alena. Dějiny psychologie. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 80-247-0871-X.
- [27] SINGER, P. The Expanding Circle: Ethics and Sociobiology. Oxford: The Clarendon Press 1981. ISBN 978-0-691-15069-7.

[28] SLAVÍK, Jakub. Marketing a strategické řízení ve veřejných službách: jak poskytovat zákaznický orientované veřejné služby. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4819-1.

[29] SOLOMON, M R. Consumer behavior : buying, having, and being. 6. vyd. Upper Saddle River: Pearson/Prentice Hall, 2004. ISBN 0-13-123011-5.

[30] SOLOMON, Michael R. Consumer behaviour: a European perspective. 3rd ed. New York: Financial Times/Prentice Hall, 2006. ISBN 0-273-68752-2.

[31] SOVINOVÁ, Hana, Ladislav CSÉMY a Věra KERNOVÁ. Užívání tabáku a alkoholu v České republice: zpráva o situaci za období posledních deseti let. Praha: Státní zdravotní ústav, 2014. ISBN 978-80-7071-335-8.

[32] SVÁTKOVÁ, S. Spotřební a ekologické daně v České republice. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 300 s. ISBN 978-80-7357-443-7.

[33] ŠMÍDOVÁ, Iva. Některé celospolečenské náklady způsobené alkoholem. Praktický lékař, Praha: Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně, 2012, ISSN 0032-6739.

[34] ŠEJDA, Jan, Zdeněk ŠMERHOVSKÝ a Dana GÖPFERTO VÁ. Výkladový slovník epidemiologické terminologie. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1068-4

[35] TURČÍNKOVÁ, Jana, Ladislav STEJSKAL a Jana STÁVKOVÁ. Chování a rozhodování spotřebitele. Brno: MSD, 2007. ISBN 978-80-7392-013-5.

[36] ZÁVODNÝ POSPÍŠIL, Jan a Vratislav KOZÁK. Racionální spotřebitelské chování a vliv iracionality. Zlín: VerBuM, 2013. ISBN 978-80-87500-33-0.

Elektronické zdroje:

[37] Akční plán č. 4 K omezení škod působených alkoholem v České republice pro období 2015 - 2018. Ministerstvo zdravotnictví České republiky [online]. Ministerstvo zdravotnictví, 2015a [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Admin/_upload/files/5/ak%C4%8Dn%C3%AD%20pl%C3%A1ny%20-%20p%C5%99%C3%ADlohy/AP%2004c_rev%20AV.pdf

[38] Akční plán č. 4 pro oblast kontroly tabáku v České republice pro období 2015 - 2018. Ministerstvo zdravotnictví České republiky [online]. Ministerstvo zdravotnictví, 2015b [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Admin/_upload/files/5/ak%C4%8Dn%C3%AD%20pl%C3%A1ny%20-%20p%C5%99%C3%ADlohy/AP%2004b_rev%20AV.pdf

[39] Alcohol Commercial Suddenly Turns Anti-Drinking. The Huffington Post [online]. 2011 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2011/11/16/alcohol-commercial-anti-drinking_n_1097970.html

[40] "Alkohol zabíjí" se může objevit na lahvích s lihovinami. Evropská komise přemýšlí i nad odstrašujícími obrázky. Hospodářské noviny [online]. 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-65473150-alkohol-zabiji-se-muze-brzy-povinne-objevit-na-vsech-lahvich-s-lihovinami>

[41] Ani ta nejpřísnější regulace nevede k nižší spotřebě alkoholu ani cigaret. Krajské listy [online]. 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://www.krajskelisty.cz/stredocesky-kraj/12739-ani-ta-nejprisnejsi-regulace-nevede-k-nizsi-spotrebe-alkoholu-ani-cigaret-protipol-stredoevropskych-liberalnich-zemi-v-regulaci-koureni-a-spotrebe-alkoholu-je-finsko.html>

[42] ANDERSON, Peter, BAUMBERG, Ben. Alcohol in Europe - a health perspective. World Health Organization. 2006. [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: http://www.ias.org.uk/uploads/alcohol_europe.pdf

[43] Běh za střízlivější Česko. Liga otevřených mužů [online]. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <http://ilom.cz/novinky/info-servis/beh-za-strizlivejsi-cesko-2/>

[44] Benzín, cigarety, alkohol: Výzvy českého systému spotřebních daní. Investiční web [online]. 2015 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.investicniweb.cz/2015-3-28-benzin-cigarety-alkohol-vyzvy-ceskeho-systemu-spotrebnych-dani/>

[45] Cena života. NN Pojišťovna [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <https://www.nn.cz/spolecnost-nn/o-nas/nn-ceske-republice/projekt-cena-zivota>

[46] Comparative price levels for food, beverages and tobacco. Eurostat [online]. 2017 [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Comparative_price_levels_for_food,_beverages_and_tobacco

[47] CSÉMY, Ladislav, SOVINOVÁ, Hana. Užívání tabáku a alkoholu v ČR 2014 [online]. Státní zdravotní ústav, 2015, s. 35 [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/documents/czzp/MUDr._Kernova/Uzivani_tabaku_a_alkoholu_v_CR_2014.pdf

[48] Česká republika od roku 1989 v číslech - 2013. Český statistický úřad [online]. 2014 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-v-cislech-od-roku-1989-wau52m1y38>

- [49] Česká republika v mezinárodním srovnání (vybrané údaje) - 2015. Český statistický úřad [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/makroekonomika>
- [50] Daň z lihu (dle jednotlivých skupin). Celní správa České republiky [online]. 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Lih_inkaso/2015_l%C3%ADh_vymer_SPD.pdf
- [51] Data a fakta o vinařství v České republice. Vína z Moravy, vína z Čech [online]. 2012 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <https://www.wineofczechrepublic.cz/images/pdf/wineofczechrepublic.cz-pro-novinare.pdf>
- [52] DECKER, S., SCHWARTZ, E. Cigarettes and Alcohol: Substitutes or Complements? The national bureau of economic research [online]. 2000 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w7535.pdf>, A. Cigarettes and alcohol: substitutes or complements?
- [53] Disability-adjusted life years: a critical review. Science Direct [online]. 1997 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167629697000052>
- [54] Dopravní nehody nás v roce 2015 stály 68 miliard, zemřelo 737 osob. Centrum dopravního výzkumu [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.cdv.cz/tisk/dopravni-nehody-nas-v-roce-2015-staly-68-miliard-zemrelo-737-osob>
- [55] EKONOMIKA KUŘÁCTVÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ. Státní zdravotní ústav [online]. 2007 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: <http://apps.szu.cz/svi/hygiena/archiv/h2007-4-03-full.pdf>
- [56] Europoslanci hlasovali o odpudivých obalech cigaret, z regulace slevili. Idnes.cz [online]. 2013 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/europoslanci-protikuracka-smernice-d7r-eko_euro.aspx?c=A131008_104506_eko_euro_hv
- [57] EZZATI, Majid. Comparative Quantification of Health Risks [online]. 2004 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42792/1/9241580348_eng_Volume1.pdf
- [58] FIDLER, IVANSKÁ. Zdanění spotřeby v České republice: (pohonné hmoty, tabák, alkohol, pivo, víno). Institut pro politiku a společnost [online]. 2015 [cit.

- 2017-03-18]. Dostupné z: <https://www.scribd.com/doc/259667985/Zdan%C4%9Bni-spot%C5%99eby-v-%C4%8Ceske-republice>
- [59] GERSTNER, E. Demarketing as a Differentiation Strategy. Bauer College of Business University of Houston [online]. 1992 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <https://www.bauer.uh.edu/jhess/papers/Demarketing.pdf>
- [60] Global Information System on Alcohol and Health. World Health Organization [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: http://gamapserver.who.int/gho/interactive_charts/gisah/consumption_adult/atlas.html
- [61] Historie tabáku. Pěstování tabáku [online]. 2006 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://www.pestovanitabaku.cz/historie.html>
- [62] How alcohol causes cancer. Cancer Research UK [online]. 2016 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <http://www.cancerresearchuk.org/about-cancer/causes-of-cancer/alcohol-and-cancer/how-alcohol-causes-cancer>
- [63] Incidence. VELKÝ LÉKAŘSKÝ SLOVNÍK [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://lekarske.slovniky.cz/pojem/incidence>
- [64] Is any type of smoking Safe? American Cancer Society [online]. 2016 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <https://www.cancer.org/cancer/cancer-causes/tobacco-and-cancer/is-any-type-of-smoking-safe.html>
- [65] Jak snížit poptávku po alkoholu. Hospodářské noviny [online]. 2012 [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <http://nazory.ihned.cz/komentare/c1-57637070-o-jaklovi-alkoholu-a-skakacich-hradech>
- [66] JAKAB, Zsuzsanna. Prosté obaly snižují iluzi půvabu kouření. World health organization [online]. 2015 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.who.cz/attachments/article/126/Tiskova%20zprava%20EURO%200cj.pdf>
- [67] Jakou cenu má život? Neshodnou se ani odborníci. [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.euro.cz/light/jakou-cenu-ma-zivot-neshodnou-se-ani-odbornici-1297129>
- [68] Konec cigaret bez obrázků na krabičce. Pro tabákové firmy začala platit nová pravidla. Česká televize [online]. 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1899644-konec-cigaret-bez-obrazku-na-krabicce-pro-tabakove-firmy-zacala-platit-nova-pravidla>

[69] K omezení nadměrného pití alkoholu má přispět akce Suchej únor. České noviny [online]. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/k-omezeni-nadmerneho-piti-alkoholu-ma-prispet-akce-suchej-unor/1444435>

[70] EK chce novými krabičkami odradit od kouření. Odborníci ale o účinnosti opatření pochybují. Český rozhlas [online]. 2012 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropskaunie/_zprava/1152265

[71] KUBÁTOVÁ, Květa. Kdo je skutečným nositelem daně? Vysoká škola ekonomická [online]. 2011 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: <http://nb.vse.cz/~kubatova/Incidence.htm>

[72] LAFFER, A Handbook of Tobacco Taxation: Theory and Practice. The Laffer Center [online]. 2014 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://www.laffercenter.com/wp-content/uploads/2014/07/PMI_TobaccoBook_FtoWeb1_Part1.pdf

[73] LAFFER, A. The Laffer Curve: Past, Present, and Future. The Heritage Foundation [online]. 2014 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.heritage.org/taxes/report/the-laffer-curve-past-present-and-future>

[74] LACHENMEIER, REHM. Comparative risk assessment of alcohol, tobacco, cannabis and other illicit drugs using the margin of exposure approach. Nature [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: http://www.nature.com/articles/srep08126?message-global=remove&_tw_private=1405483513

[75] Maslow's Hierarchy of Needs. Alcoholrehab.com [online]. 2014 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://alcoholrehab.com/addiction-recovery/maslows-hierarchy-of-needs/>

[76] Maslowova pyramida potřeb. Management mania [online]. 2016 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/maslowova-pyramida-potreb>

[77] Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů. Ústav zdravotnických informací a statistiky [online]. 2017 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/katalog/klasifikace/mkn-mezinarodni-statisticka-klasifikace-nemoci-pridruzenych-zdravotnich-problemu>

[78] MLČOCH, Tomáš, DOLEŽAL, Tomáš. Jaký je vztah mezi cenou cigaret a jejich spotřebou? [online]. 2012 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: http://www.ihta.org/ext/publication/files/vzath%20mezi%20cenou%20c.%20a%20jejich%20spot%C5%99ebou_final.pdf

[79] MLČOCH, Zbyněk. 2006. Osud alkoholu v těle. Drogový infomační server. [Online] 2006. Dostupné z: http://www.drogy.net/portal/alkohol/co-je-to-alkohol/osud-alkoholu-v-tele_2006_08_25.html.

[80] Monitor státní pokladna. Monitor státní pokladna [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2015/statni-rozpocet/kapitola/335#rozpocet-vydaje-odvetvovy>

[81] Mrázová, Víno nezdraží. Nechceme ohrozit konkurenceschopnost vinařů. Měšec [online]. 2012 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/aktuality/mincic-vino-nezdrazi-nehceme-ohrozit-konkurenceschopnost-vinaru>

[82] Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků. Health Behaviour in School-aged Children [online]. 2010 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: http://hbsc.upol.cz/download/narodni_zprava_zdravi_ziv_styl.pdf

[83] Non treatment seeking heavy drinkers: Effects of chronic cigarette smoking on brain structure. US National Library of Medicine: National Institutes of Health [online]. 2008 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2443734/>

[84] Norové a alkohol. Český rozhlas [online]. 2012 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/_zprava/1011834

[85] OECD: fakta o konzumaci alkoholu mezi dětmi a mladistvými. Vláda České republiky [online]. 2015 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/oecd-fakta-o-konzumaci-alkoholu-mezi-detmi-a-mladistvymi--133283/>

[86] Pohyb obyvatelstva - rok 2015. Český statistický úřad [online]. 2016 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cris/pohyb-obyvatelstva-4-ctvrtleti-2015>

[87] Project SUN: A study of the illicit cigarette market in the European Union, Norway and Switzerland. KPMG [online]. 2015 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/06/project-sun-report.pdf>

[88] Protikuřácké opatření se často mívá účinkem. IRozhlas [online]. 2012 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/protikuracka-opatreni-se-pry-casto-miji-ucinkem-mlade-lakaji-zakazane-veci--1152095

- [89] Protikuřácký zákon prošel Senátem beze změn. Český rozhlas [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/1690282
- [90] Protikuřácký zákon. Zprávy alfa 9 [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://zpravy.alfa9.cz/absolutenm/templates/zprava.aspx?a=47245>
- [91] Průměrná výše starobního důchodu v prvním čtvrtletí 2016. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/20160427-11-400-korun-takova-byla-prumerna-vyse-starobniho-duchodu-v-prvnim-ctvrtleti-2016.htm>
- [92] REHN, N., R. ROOM a G. EDWARDS. Alcohol in the European Region – consumption, harm and policies. World Health Organization [online]. 2001 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: Alcohol in the European Region – consumption, harm and policies
- [93] Reklama na alkohol a pití mladistvých spolu souvisí, potvrdila nová studie. Zdravotnický deník [online]. 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.zdravotnickydenik.cz/2016/08/reklama-na-alkohol-a-piti-mladistvych-spolu-souvisi-potvrdila-nova-studie/>
- [94] Reklamy na alkohol nepříznivě ovlivňují mladé. Čím více jich vidí, tím více pijí, ukázala studie. Aktuálně [online]. 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/reklamy-na-alkohol-nepriznive-ovlivnuji-mlade-cim-vice-jich/r~740698329da811e68f82002590604f2e/>
- [95] Ročenka dopravy 2015. Dopravní statistika [online]. 2015 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: https://www.sydos.cz/cs/rocenka-2015/rocenka/htm_cz/cz15_622000.html
- [96] SANDOROVÁ, Radka, Jaroslava SAMKOVÁ. Droga jménem alkohol. Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích [online]. 2006, 8 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://casopiszsfsju.zsf.jcu.cz/kontakt/administrace/clankyfile/20120326200813932485.pdf>
- [97] SHIU, E., L. HASSAN a G. WALSH. Demarketing tobacco through governmental policies – The 4Ps revisited [online]. 2008 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296308000490>

- [98] Spotřeba potravin, nápojů a cigaret na 1 obyvatele v ČR v letech 2007 - 2015. Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/spotreba-potravin-2015>
- [99] Soud vyčíslil hodnotu lidského života. Kolik stojí ten váš. Eurozprávy [online]. 2014 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/zdravotnictvi/91361-soud-vycislil-hodnotu-lidskeho-zivota-precete-si-kolik-stoji-ten-vas>
- [100] Spotřeba cigaret na 1 obyvatele v České republice. Český statistický úřad [online]. 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_cigarety
- [101] Statistické ročenky Hasičského záchranného sboru ČR. Hasičský záchranný sbor ČR [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>
- [102] Statistiky kouření. Anamnéza [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.anamneza.cz/Statistiky-koureni/clanek/78>
- [103] STÁVKOVÁ, J., L. STEJSKAL a Z. TOUFAROVÁ. Factors influencing consumer behaviour [online]. In: . 2008 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.agriculturejournals.cz/publicFiles/01585.pdf>
- [104] Sušej únor [online]. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <http://suchejunor.cz>
- [105] TAUCHMANN, H. Tobacco and alcohol: substitutes or complements? Springer Link. 2012 [online]. [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00181-012-0611-3>
- [106] Thai 'smoking kids' anti-smoking ad is going viral. Daily news [online]. 2012 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.nydailynews.com/news/world/heartbreaking-thai-smoking-kids-anti-smoking-ad-viral-article-1.1100062>
- [107] Úmrtí spojená s alkoholem. Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/drogova-situace-2015/zdravotni-souvislosti-a-dusledky-uzivani-drog-2015/drogova-umrti-a-mortalita-uzivatelu-drog-2015/umrti-spojena-s-alkoholem-2015/>
- [108] Užívání drog mezi dospívajícími v Evropě klesá, české zkušenosti náctiletých zůstávají nadprůměrné. Potvrdila to studie ESPAD 2015. Vláda České

republiky [online]. 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/uzivani-drog-mezi-dospivajicimi-v-evrope-klesa--ceske-zkusenosti-nactiletych-zustavaji-nadprumerne--potvrdila-to-studie-espada-2015-149001/>

[109] VINOPAL, J. Fenomén pivního patriotismu v české společnosti. Sociologický ústav AV ČR [online]. 2005 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3945/f11/100047s_vinopal-pivo.pdf

[110] VINOPAL, J. Pivo v české společnosti v roce 2014. Sociologický ústav AV ČR [online]. 2014 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7306/f3/OR141202a.pdf

[111] This Powerful Anti-Drinking Ad From Finland Shows How Kids See Their Parents Who Drink. Viralnova [online]. 2014 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.viralnova.com/scary-anti-drinking-ad>

[112] Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů. Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vydani-a-spotreba-domacnosti-statistiky-rodinnych-uctu-domacnosti-podle-postaveni-osoby-v-cele-podle-velikosti-obce-prijmova-pasma-regiony-soudrznosti-2015>

[113] Vývoj cen potravinářských výrobků v uplynulých letech. Český statistický úřad [online]. 2016 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/vyvoj-cen-potravinarskych-vyrobku-v-uplynulych-letech>

[114] Vývoj inkasa a spotřebních sazeb daní v České republice a Evropské unii. Daňáři online [online]. 2005 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: [http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/docd1565v1541-vyvoj-inkasa-a-sazeb-spotrebnich-dani-v-ceske-republice-aevr/?search_query=\\$issue=1112](http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/docd1565v1541-vyvoj-inkasa-a-sazeb-spotrebnich-dani-v-ceske-republice-aevr/?search_query=$issue=1112)

[115] Vývoj sociálních výdajů MPSV v roce 2015. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2016 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/25745/TZ_-_Vyvoj_socialnich_vydaju_MPSV_v_roce_2015.pdf

[116] ZÁBRANSKÝ, T., BĚLÁČKOVÁ, V. Společenské náklady alkoholu, tabáku a nelegálních drog v České republice za rok 2007. Klinika adiktologie [online]. 2011 [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/naklady>

[117] Zákaz tabákové reklamy aneb Jak je to doopravdy. Epravo.cz [online]. 2002 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zakaz-tabakove-reklamy-aneb-jak-je-to-dopravdy-17107.html>

[118] Zákon č. 48/1997 Sb. Zákon o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. [online]. [cit. 2017-03-04]. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-48>

[119] Zákon č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních [online]. 2014 [cit. 2017-03-04]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-353>

[120] Zákon č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2005&cz=379>

[121] Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemoc. Ministerstvo zdravotnictví České republiky [online]. 2015c. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/verejne/dokumenty/zdravi-2020-narodni-strategie-ochrany-a-podpory-zdravi-a-prevence-nemoci_8690_3016_5.html

[122] Zpráva o činnosti Finanční správy ČR a Celní správy ČR za rok 2015. Ministerstvo financí ČR [online]. 2016 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danove-a-celni-statistiky/zpravy-o-cinnosti-financni-a-celni-sprav/2015/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-25563>

[123] Zvýšení spotřební daně na alkohol prý může znamenat zdravotní rizika. Kurzy [online]. 2009 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/187567-zvyseni-spotrebni-dane-na-alkohol-pry-muze-znamenat-zdravotni-rizika/>

[124] Dobrá trafika [online]. 2017 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.dobra-trafika.com/velke-baleni-2/>

Přílohy

A Výpočty příjmů státního rozpočtu

Tab. 15 d Výpočet DPH

DPH kus	0,7
Spotřeba cigaret na osobu za rok v kusech	2010
Počet obyvatel	10553800
DPH cigarety 2015	14849196600
DPH z alkoholu 2015	
Spotřeba lihu na osobu za rok v litrech	6,9
Počet obyvatel	10553800
Průměrná cena za litr alkoholického nápoje	213,25
DPH líh 2015	2695137425
Spotřeba piva na osobu za rok v litrech	146,6
Počet obyvatel	10553800
Průměrná cena za litr alkoholického nápoje	10,57
DPH pivo 2015	2838257158
Spotřeba vína na osobu za rok v litrech	18,9
Počet obyvatel	10553800
Průměrná cena za litr alkoholického nápoje	92,69
DPH víno 2015	3208761739
DPH alkoholické nápoje 2015	8742156323

Tab. 16 Výpočet DPPO

Tržní podíl Philip Morris 2015	45,90%
Zaplacená daň z příjmů 2015	530
DPPO za celé odvětví za rok 2015	1154,684096
Tržní podíl lihoviny Stock Plzeň-Božkov	35%
Zaplacená daň z příjmů 2015	328,284306
DPPO za celé odvětví lihovin	937,95516
Tržní podíl pivo Plzeňský prazdroj	39%
Zaplacená daň z příjmů 2015	653
DPPO za celé odvětví piva	1674,358974
Tržní podíl víno Bohemia Sekt s.r.o. Na trhu šumivých vín 70%	70,00
Šumivá vína zaplacená daň z příjmů 2015	72,80
DPPO za celé odvětví šumivých vín	104,00
Tržní podíl víno Bohemia Sekt s.r.o. na trhu tichých vín 40%	40,00
Tichá vína zaplacená daň z příjmů 2015	5
DPPO za celé odvětví tichých vín	12,5
DPPO za celé odvětví vín	116,50

Tab. 17 Výpočet ušetřené důchody

Ušetřené důchody - Přímá a nepřímá úmrtí pod vlivem alkoholu	111213270
Ušetřené důchody - Dopravní nehody pod vlivem alkoholu	309350286
Ušetřené důchody - Úmrtí na následky kouření	2731343328
Celkem v Kč	3151906884

B Výpočty atributivního rizika

Tab. 18 Výpočet atributivního rizika pro alkohol

Skupina onemocnění	AR
Novotvary Rakovina úst a hltanu, hrtanu, jícnu, žaludku, jater	23,9
Úrazy, dopravní nehody	2,2
Nemoci zažívacího ústrojí Cirhóza jater, pankreatitida	9,1
Duševní poruchy Alkoholická psychóza, psychotická porucha residuální	25,9
Nemoci mozku Epilepsie	11,1
Kardiovaskulární onemocnění Srdeční arytmie, ischemická choroba srdeční, krvácení do mozku, hypertenzní nemoc	32,6
Kožní onemocnění	1,7
AR alkohol [%]	15,21429

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistik, Zábranský a Běláčková (2011)

Tab. 19 Výpočet atributivního rizika pro tabák

Skupina onemocnění	AR
Novotvary Rakovina hltanu, jícnu, žaludku, hrtanu, plic (aktivní i pasivní kuřák), slinivky břišní, pohlavních orgánů, ledvin	12,4
Kardiovaskulární onemocnění Ischemická choroba srdeční, srdeční arytmie, selhání	78,7
Nemoci dýchacího systému Plicní nemoci, zápal plic, obstrukční plicní nemoc	7,4
Nemoci zažívacího ústrojí Žaludeční vředy, vřed tenkého střeva	0,6
Předporodní a porodní období	1,2
AR tabák [%]	16,71667

Zdroj: Ústav zdravotnických informací a statistik, Zábranský a Běláčková (2011)

C Výpočty výdajů státního rozpočtu

Celková částka vyplacených nemocenských 2015 tis Kč	15 427 980
ARM alkohol	0,152142857
ARM tabák	0,167166667
Celkem v tis Kč	4926300,947

Náklady na zdravotnictví 2015 v Kč	2,692E+11
ARM alkohol	0,152142857
ARM tabák	0,167166667
Celkem v Kč	85958123810

Vyplacené invalidní důchody	44 165 000
ARM alkohol	0,152142857
ARM tabák	0,167166667
Celkem v tis Kč	14102305,12

Vdovské důchody	21 436 000
ARM alkohol	0,152142857
ARM tabák	0,167166667
Celkem v tis Kč	6844718,952

Vdovecké důchody	2 566 000
ARM alkohol	0,152142857
ARM tabák	0,167166667
Celkem v tis Kč	819348,2381

Sirotčí důchody	3 262 000
ARM alkohol	0,152142857
ARM tabák	0,167166667
Celkem v tis Kč	1041587,667

Dopravní nehody 2015 Kč	68 254 421 000
Celkem nehod	93 067
Pod vlivem alkoholu celkem nehod	4544
Pod vlivem alkoholu Kč	3332524837

D Výpočty nákladů státního rozpočtu

Tab. 20 Výpočet ušetřené DPFO

Celkem předčasně zemřelí alkohol	3082
Celkem předčasně zemřelí tabák	20016
Daň z příjmů FO 2015 ze závislé činnosti v mil	136125
Daň z příjmů FO 2015 podnikatelé v mil	2498
Celkem DPFO v mil	138623
Počet pracujících obyvatel 2015	5,041902589
DPFO na osobu Kč	27494,1845
Ušetřená DPFO v Kč	635060673,5

Tab. 21 Výpočet ušetřené HDP

HDP na obyvatele v Kč	432 006
Celkem předčasně zemřelí alkohol	3082
Celkem předčasně zemřelí tabák	20016
HDP celkem v Kč	9978476337